

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को बजेट तथा कार्यक्रमको अर्धवार्षिक मूल्याङ्कन प्रतिवेदन

कर्णाली प्रदेश सरकार
आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय

वीरेन्द्रनगर, सुखेत
२०७८, फाल्गुन
www.moeap.karnali.gov.np

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को बजेट तथा कार्यक्रमको अर्धवार्षिक मूल्याङ्कन प्रतिवेदन

कर्णाली प्रदेश सरकार
आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय

वीरेन्द्रनगर सुखेत
२०७८, फाल्गुन
www.moeap.karnali.gov.np

मन्तव्य

कर्णाली प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०७४ को दफा २० बमोजिम आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको अर्धवार्षिक मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गरिएको छ। मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा समीक्षा अवधिमा बजेट तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयन, वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गत प्राप्त अनुदानहरूको कार्यान्वयन स्थिति तथा राजस्वको सङ्कलनको अवस्थाका साथै बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनका क्रममा देखा परेका समस्या र चुनौतिहरू तथा आगामी दिनमा गर्नुपर्ने सुधारका कार्यहरू सहित यो अर्धवार्षिक मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा तयार गरिएको छ।

विश्वव्यापी रूपमा फैलिएको कोभिड-१९ को महामारीका कारण सिर्जित विषम परिस्थितिले शिथिल भएको अर्थतन्त्रको पुनःउत्थानको उद्देश्य सहित चालु आर्थिक वर्षको बजेट निर्माण भएको थियो। सङ्घीय र प्रादेशिक सरकार तथा स्थानीय तहहरूको सक्रियताका कारण कोभिड-१९ का विरुद्धको खोप कार्यक्रम विस्तार पश्चात् विकास निर्माणले गति लिएको तथा सार्वजनिक सेवा प्रदान गर्ने कार्यमा क्रमशः सुधार हुँदै जाने स्थिति बनेको छ।

अर्धवार्षिक अवधिमा बजेटमा उल्लेखित कार्यक्रमहरू विविध कारणले अपेक्षाकृत प्रगति हाँसिल हुन सकेको छैन। बजेटको ठूलो हिस्सा विनियोजन भएका मन्त्रालयमा प्राविधिक जनशक्तिको अभाव, कर्णाली प्रदेशको भौगोलिक अवस्था र बजेट तर्जुमा गर्दा अवण्डा बजेट, खर्चको लागि थुप्रै कार्यविधि तथा मापदण्डहरू निर्माण र स्वीकृति प्राप्त गर्नुपर्ने तथा कोरोना महामारीको तेस्रो लहरको प्रभावले समीक्षा अवधिको बजेट कार्यान्वयन लक्ष्य बमोजिम हुन सकेको छैन। गत आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को पहिलो ६ महिनाको तुलनामा चालु आर्थिक वर्षको पहिलो ६ महिनामा सार्वजनिक खर्चमा र राजस्व प्राप्तिमा सामान्य वृद्धि भएको छ। आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा बजेट तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयनमा सुधार आई कार्यान्वयनमा थप प्रगति हाँसिल हुने अपेक्षा गरेको छु।

वित्तीय सुशासन कायम गरी खर्चको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न वित्तीय जोखिम मूल्याङ्कन कार्यविधि, २०७८ स्वीकृत भएको छ। प्रदेशबाट स्थानीय तहको वित्तीय हस्तान्तरणलाई प्रभावकारी बनाउन सम्पूरक र विशेष अनुदानको कार्यविधिहरू संशोधन गरिएको छ। कर्णाली प्रदेश बेरुजु व्यवस्थापन सूचना प्रणाली मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृत गरी बेरुजुको सम्परीक्षण र अभिलेख व्यवस्थापनको संरचना तयार भएको छ। सर्वांत अनुदानको कार्यविधिको मस्योदा तयारी हुँदैछ। थप केही कानुनी आधारहरू तयारीको चरणमा छन्। यस प्रकारको सुधारबाट प्रदेशको सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन तथा विनियोजन कुशलता अभिवृद्धिसँगै प्रभावकारी तथा कार्यान्वयनयोग्य बजेट निर्माण हुने तथा वित्तीय अनुशासनमा सुधार आउने विश्वास लिएको छु।

यस प्रदेशको बजेट प्रणालीको संस्थागत विकासको लागि मन्त्रालय प्रयासरत रहेको छ। यसबाट बजेट प्रणाली थप व्यवस्थित, कार्यान्वयनयोग्य र पारदर्शी हुनेछ। चालु आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिको लागि कार्ययोजना तयार गरी बजेट तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयनमा कटिबद्ध भई लाग्न सम्बद्ध सबै पक्षलाई अनुरोध गर्दछु।

अन्त्यमा, यो प्रतिवेदन तयारीका लागि आवश्यक तथ्याङ्क र सूचना उपलब्ध गराई सहयोग पुऱ्याउनु हुने सबै मन्त्रालय, निकायहरू र प्रतिवेदन तयारीको कार्यमा संलग्न हुनु हुने यस मन्त्रालयका सबै कर्मचारीहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु।

विन्दमान बिष्ट
मन्त्री
आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय

कर्णाली प्रदेश सरकार
आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय
वीरेन्द्रनगर, सुखेत

मन्त्रव्य

कर्णाली प्रदेश सरकारको प्रादेशिक संरचना स्थापना पछिको चौथो वर्षको बजेट कार्यान्वयन भइरहेको सन्दर्भमा पहिलो पटक बजेट तथा कार्यक्रमको अर्धवार्षिक समीक्षा गरिएको छ। आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को अर्धवार्षिक अवधिको समष्टिगत आर्थिक परिसूचक, राजस्व परिचालन, खर्च व्यवस्थापनको अवस्था र आर्थिक, सामाजिक विकासका प्रमुख सूचक र आगामी समयमा बजेट तथा कार्यक्रमको शीघ्र कार्यान्वयनको लागि अवलम्बन गर्नुपर्ने रणनीति सहित समावेश गरी प्रदेश सरकारको अर्धवार्षिक प्रगति प्रतिवेदन प्रकाशन गरिएको छ।

यस प्रतिवेदनमा चालु आर्थिक वर्षमा प्रदेशका सबै मन्त्रालय र निकायहरूको विनियोजित बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको अवस्था हालसम्मका उपलब्धिहरूको बारेमा संक्षिप्त चर्चा गरिएको छ। कोभिड-१९ महामारीको कारण अर्थतन्त्रका विविध क्षेत्रमा परेको प्रभाव तथा सङ्क्रमण रोकथाम न्यूनीकरण र उपचारका लागि अवलम्बन गरिएका कार्यहरूको विवेचना गरिएको छ। आर्थिक वर्षको पहिलो छ, महिनाको प्रगति विवरणलाई विश्लेषण गर्दा अन्य प्रदेशको तुलनामा आगामी दिनका प्रयासहरू थप घनीभूत गर्नुपर्ने देखिएको छ। सबै विषयगत मन्त्रालय र निकायहरूको मन्त्रालयस्तरीय समीक्षा, माननीय मुख्यमन्त्रीज्यू तथा विभागीय मन्त्रीज्यूहरूको समुपस्थितिमा समय समयमा भएका छलफल र सो क्रममा प्राप्त सुझावहरूको आधारमा सबै निकायहरूको बाँकी अवधिमा कार्यसम्पादन हुने अपेक्षा गरेको छु।

अन्त्यमा, यस प्रदेशको पहिलो पटक गरिएको अर्ध वार्षिक समीक्षाले यस सम्बन्धी सूचना र तथ्याङ्कको आधारमा अध्ययन अनुसन्धान र जानकारी राख्न चाहने सबैको लागि यो प्रतिवेदन अत्यन्तै उपयोगी हुने विश्वास लिएको छु। यो प्रतिवेदन तयार गर्न आवश्यक सूचना एवम् तथ्याङ्क उपलब्ध गराई सहयोग गर्ने सबै विषयगत मन्त्रालय र निकायहरू तथा प्रतिवेदन तयारीमा संलग्न यस मन्त्रालयका सम्पूर्ण कर्मचारी साथीहरूलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु।

झाक्कप्रसाद आचार्य
प्रदेश सचिव

विषय सूची

पृष्ठ सङ्ख्या

कार्यकारी सारांश	१-३
परिच्छेद-एकः समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति	४-५
१.१ राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक अर्थतन्त्र	४
परिच्छेद-दुईः बजेट खर्च र स्रोत परिचालनको विश्लेषण	६-१०
२.१ समष्टिगत खर्च स्थिति	६
२.१.१ चालु आ.व.को समीक्षा अवधिको मन्त्रालयगत/निकायगत खर्च विवरण	८
२.१.२ स्रोतगत खर्च विश्लेषण	१०
परिच्छेद-तीनः क्षेत्रगत र मन्त्रालयगत उपलब्धि विश्लेषण	११-६९
३.१ प्रदेश सभा सचिवालय	११
३.२ प्रदेश लोक सेवा आयोग	१४
३.३ मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१६
३.४ मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१९
३.५ आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	२४
३.६ उद्योग, पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय	३१
३.७ जलस्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालय	३८
३.८ भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	४२
३.९ आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	४७
३.१० भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय	५१
३.११ सामाजिक विकास मन्त्रालय	५८
३.१२ कर्णाली प्रदेश योजना आयोग	६५
परिच्छेद-चारः बजेट प्रणाली तथा सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनमा भएका सुधारका प्रयास	७०-७४
४.१ वित्तीय सङ्घीयता कार्यान्वयन र वित्त हस्तान्तरण	७१
४.२ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को बजेट कार्यान्वयन सम्बन्धी मार्गदर्शन	७२
४.४ अछित्यारी/कार्यक्रम स्वीकृति एवम् संशोधन सम्बन्धी व्यवस्था	७३
४.५ समीक्षा अवधिमा गरीएका प्रयास	७३
४.५.१ विशेष अनुदान र सम्पूरक अनुदान सम्बन्धी प्रणाली	७३
४.५.२ प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (PLMBIS) मा सुधार	७४
४.५.३ सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनमा गरीएका अन्य सुधारहरू	७४

परिच्छेद-पाँचः स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण तथा खर्चको स्थिति	७५-८०
५.१ स्थानीय तहमा भएको वित्तीय हस्तान्तरण	७५
५.२ स्थानीय तहमा राजस्व बाँडफाँट	७६
५.३ वित्तीय सङ्घीयता कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा भएका उपलब्धि र समीक्षा	७६
५.४ वित्तीय सङ्घीयताको कार्यान्वयनमा देखा परेका समस्याहरू	७७
५.५ समाधानका उपायहरू	७८
परिच्छेद-छः बजेट कार्यान्वयन र स्रोत व्यवस्थापनका लागि गर्नुपर्ने प्रयासहरू	८१-८७
६.१ तत्काल गर्नुपर्ने कार्यहरू	८१
६.१.१ बजेट कार्यान्वयन	८१
६.१.२ स्रोत व्यवस्थापन	८२
६.१.२.१ राजस्व व्यवस्थापन	८२
६.२ दीर्घकालमा गर्नुपर्ने कार्यहरू	८३
६.२.१ बजेट तर्जुमा	८३
६.२.२ बजेट कार्यान्वयन	८३
६.२.३ स्रोत व्यवस्थापन	८४
६.२.४ वित्तीय उत्तरदायित्व र जवाफदेहिताको परिपालना	८६
६.२.५ सार्वजनिक सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता	८६
६.२.६ सूचना प्रविधिको प्रयोग	८७
अनुसूचीहरू	८८-१०६

कार्यकारी सारांश

- कर्णाली प्रदेश विनियोजन ऐन, २०७८ का सिद्धान्त, उद्देश्य, प्राथमिकता र प्रमुख नीति बमोजिम आ.व. २०७८/७९ को बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको ६ महिना पुरा भएको छ। यस अवधिमा कोभिड-१९ को प्रभाव/असर कम हुँदै गएको छ। यस प्रदेशको विशिष्ट भौगोलिक परिस्थितिको कारण पहिलो ६ महिनाको मौसम र कोभिड-१९ को सङ्क्रमणको बाबजुद बजेट कार्यान्वयन क्रमशः हुँदै गएको छ।
- चालु आर्थिक वर्षको शुरु कूल विनियोजन रु. ३६ अर्ब ५४ करोड ६६ लाख ३६ हजार भएकोमा सङ्घ सशर्त अनुदानमा पौष महिनासम्ममा रु. ३ करोड ३१ लाख ३५ हजार थप भई रु. ३६ अर्ब ५७ करोड ९७ लाख ७१ हजार (TSA System मा देखिएको बजेटको अड्क) कायम भएको मध्ये पहिलो ६ महिनाको अवधिमा रु. ३ अर्ब ४८ करोड १० लाख अर्थात् ९.५२% खर्च भएको छ।
- समीक्षा अवधिमा कूल खर्च मध्ये चालु तर्फ रु. २ अर्ब १३ करोड ९२ लाख ९० हजार खर्च भएको छ। पूँजीगत तर्फ रु १ अर्ब ३४ करोड १७ लाख २८ हजार खर्च भएको छ। जुन विनियोजित रकमको क्रमशः १४.७६ प्रतिशत र ६.०८ प्रतिशत हुन आउँछ।
- राजस्व तर्फ चालु आर्थिक वर्षमा कूल राजस्व ६० करोड प्राप्त हुने अनुमान गरिएकोमा समीक्षा अवधिमा रु. ३१ करोड ९७ लाख ४६ हजार प्राप्त भएको छ। जुन वार्षिक अनुमानको ५३ प्रतिशत हुन्छ। गत आर्थिक वर्ष २०७७।७८ को सोही अवधिमा कूल राजस्व रु. ३० करोड ६ लाख ५३ हजार प्राप्त हुने अनुमान गरिएकोमा वार्षिक अनुमानको रु. १०६ प्रतिशत प्राप्त भएको थियो।
- चालु आर्थिक वर्षमा सङ्घीय सरकारबाट सशर्त, वित्तीय समानीकरण, सम्पूरक र विशेष अनुदानमा कूल रु. १५ अर्ब ५५ करोड ६३ लाख वित्तीय हस्तान्तरणबाट प्राप्त हुने अनुमान गरिएकोमा समीक्षा अवधिमा रु. ५ अर्ब ९४ करोड ८४ लाख ९७ हजार एक सय अर्थात् ३८.२३ प्रतिशत प्राप्त भएको छ। गत आ.व. को सोही अवधिमा रु. ७ अर्ब ४१ करोड ८२ लाख ५० हजार प्राप्त हुने अनुमान गरिएकोमा ३ अर्ब ६८ करोड २१ लाख ७४ हजार प्राप्त भएको थियो।
- समीक्षा अवधिमा वित्तीय हस्तान्तरण अर्थात् नेपाल सरकारबाट प्राप्त रकम तर्फ रु. ५ अर्ब ९४ करोड ८४ लाख ९७ हजार १ सय प्राप्त भएको छ। जुन कूल हस्तान्तरित रकमको ३८.२३ प्रतिशत रहेको छ। समानीकरण अनुदान तर्फ ४९.९९ प्रतिशत र सम्पूरक अनुदानतर्फ ४.६७ प्रतिशत खर्च भएको छ। यसै गरी सशर्त अनुदान तर्फ ८.२२ प्रतिशत र विशेष अनुदान तर्फ २.६ प्रतिशत खर्च भएको छ।
- चालु आ.व. को समीक्षा अवधिसम्म सङ्घीय सरकारबाट थप सशर्त अनुदान ३ करोड ३१ लाख ३५ हजार रहेको छ।

वित्तीय सङ्घीयता कार्यान्वयन

- चालु आर्थिक वर्षमा प्रदेश सरकारबाट स्थानीय तहलाई समानीकरण, सशर्त, समपूरक र विशेष अनुदानमा कूल रु. ३ अर्ब ८० करोड ७८ लाख ८२ हजार वित्तीय हस्तान्तरण गरिने अनुमान गरिएकोमा समीक्षा अवधिमा रु. ५२ करोड ५१ लाख ०३ हजार ५५ अर्थात् १३.७९ प्रतिशत हस्तान्तरण भएको छ।
- चालु आ.व. को यस अवधिमा सशर्त अनुदानतर्फ रु. १४ करोड ७ लाख ५९ हजार ४ सय ५४, वित्तीय समानीकरण रु. ३२ करोड ९५ लाख २६ हजार ६ सय ७२, विशेष रु. ८० लाख ९७ हजार, समपूरक रु. ४ करोड ६७ लाख १९ हजार ९ सय २९ हस्तान्तरण गरिएको छ।
- कोभिड-१९ को कारण समयमा कार्य सुचारु हुन नसकी आर्थिक वर्षको अन्तमा ढितो भुक्तानीको लागि पेश भएको र भुक्तानी हुन नसकेको प्रदेश र स्थानीय तहको भुक्तानी व्यवस्थापनको लागि प्रदेश सरकार मन्त्रिपरिषद्को निर्णयानुसार सम्बन्धित मन्त्रालयको खर्च हुन नसक्ने बजेटबाट व्यवस्थापन गर्ने गरी निर्णय भएको छ।

बजेट प्रणाली र वित्तीय व्यवस्थापनमा सुधार

- समपूरक र विशेष अनुदान कार्यविधिको चौथो संशोधन गरिएको छ।
- प्रदेश सुशासन केन्द्रबाट प्रदेश र स्थानीय तहका कर्मचारीहरूको क्षमता विकासका कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ।
- आयोजनाहरूको बहुवर्षीय खरिद प्रक्रियालाई व्यवस्थित र परिणाममुखी बनाउनका निम्ति आधार र मापदण्ड सहितको बहुवर्षीय ठेकका सम्बन्धी कार्यविधि रहेको छ।
- प्रदेश सरकारको बेरुजुको अभिलेख अद्यावधिक, सोको फछ्यौट र सम्परीक्षणलाई व्यवस्थित र वैज्ञानिक बनाउन प्रदेश बेरुजु व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (Province Beruju Management Information System) प्रदेश सरकार मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ।
- कर्णाली प्रदेश वित्तीय जोखिम मूल्याङ्कन कार्यविधि, २०७८ स्वीकृत भएको छ।

बजेट कार्यान्वयन र व्यवस्थापनमा तत्काल गर्नुपर्ने सुधार

- समीक्षा अवधिसम्मको बजेटको खर्चको आधारमा आगामी महिनाको लागि संशोधित कार्ययोजना बनाई बजेट कार्यान्वयन प्रभावकारी बनाउन नियमित रूपमा छलफल गरी समस्याहरु समाधान गर्ने।

- आगामी स्थानीय तहको निर्वाचनको आचारसंहिता लागू भई बजेट कार्यान्वयनमा हुन सक्ने ढिलाईलाई पूर्वानुमान गरी सो समय अघि र पछिको अवधिलाई उच्चतम उपयोग गर्ने रणनीति बनाउने।
- अध्ययन र पूर्वतयारी बिना बजेट विनियोजन गरिएका आयोजना कार्यान्वयनमा जान नसक्ने भएमा सो को यकिन गरी आयोजना वा कार्यक्रममा विनियोजित बजेट समर्पण गर्ने वा प्रचलित कानून बमोजिम विगतको भुक्तानी दिनु पर्ने बाँकीको व्यवस्थापन गर्न रकमान्तर प्रस्ताव गर्ने।
- चालु आर्थिक वर्षमा सिर्जित दायित्व आगामी आर्थिक वर्षमा नसार्ने गरी भुक्तानी व्यवस्थापन गर्ने।
- सङ्घीय सरकारबाट सशर्त अनुदानमा सञ्चालित आयोजनामा थप रकम आवश्यक पर्ने भए सो को विवरण तयार गरी सङ्घीय अर्थ मन्त्रालयमा अनुरोध गर्ने।
- राजस्व परिचालनका सम्बन्धमा स्थानीय तहहरूसँग आवश्यक समन्वय र सम्पर्क गरी राजस्व बाँडफाँट भई आउनुपर्ने रकमको अनुमान गर्ने।
- आ.व. २०७७/७८ मा समपूरक र विशेष अनुदान तर्फ खर्च हुन नसकी बाँकी रहेको अवस्थामा सो रकम प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला गर्न लगाउने।
- प्रदेश सरकारले अनुदान वापत प्राप्त गरेको रकम खर्च हुन नसकी बाँकी रहेमा सङ्घीय सञ्चित कोषमा फिर्ता गर्नुपर्ने।

परिच्छेदः एक

समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति

१.१ राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक अर्थतन्त्र

विगत तीन वर्षदिखि विश्व अर्थतन्त्र कोभिड-१९ को सङ्क्रमणले प्रभावित भएको छ। आ.व. २०७८/७९ को अर्धवार्षिक अवधिको प्रारम्भिक समयमा कर्णाली प्रदेश पनि कोभिड-१९ को प्रभावबाट अछुतो रहन सकेन। यस विरुद्धको खोपको उपलब्धता, पर्याप्त स्वास्थ्य मापदण्डको अवलम्बन तथा जनमानसमा बढेको सजगताको कारण पछिल्लो समयमा राष्ट्रिय रूपमा प्रभाव न्यून हुँदै गयो। समीक्षा अवधिको पछिल्लो समयमा लगभग सबै आर्थिक गतिविधिहरु चलायमान हुँदै गएका छन्।

राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको विश्लेषण गर्दा कृषि क्षेत्रमा धानको उत्पादन घट्ने, गहुँ फापर र कोदोको उत्पादन बढ्ने देखिन्छ। आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को पहिलो त्रैमासिक अवधिमा उद्योगको औषत क्षमता उपयोग ७०.५ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। यस अवधिमा राष्ट्रिय विन्दुगत मुद्रास्फिति ५.६५ प्रतिशत र अर्धवार्षिक अवधिसम्मको मुद्रास्फिति ५.०३ प्रतिशत रहेको नेपाल राष्ट्र बैंडको तथ्याङ्क छ। समीक्षा अवधिमा पर्यटकीय गतिविधिमा क्रमशः सुधार हुँदै गएको छ। होटेल, पार्टिप्यालेस लगायत पर्यटकीय गतिविधिहरु नियमित रूपमा सञ्चालन हुन थालेका छन्। यसबाट यस आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा अर्थतन्त्र गतिशील हुने देखिएको छ।

कठिन भुगोल, छरिएको जनसङ्ख्या र हालसम्म पनि दुई जिल्लामा मोटर बाटोको पहुँच हुन नसकेको कर्णाली प्रदेशको अवस्था अन्यको तुलनामा विशिष्ट प्रकृतिको छ। नेपालको कूल भूभागको २१.६% ओगटेको छ। राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को तुलनामा २०७८ को जनगणनामा ०.७३ प्रतिशत जनसङ्ख्या वृद्धिदर रहेको छ। हाल प्रदेशको कूल जनसङ्ख्या १६,९४,८८९ अर्थात् कूल जनसङ्ख्याको ५.८० प्रतिशत रहेको छ। यसमा महिलाको जनसङ्ख्या ५१.१३ प्रतिशत र पुरुषको जनसङ्ख्या ४८.८७ प्रतिशत छ। प्रदेशको साक्षरता ६२.७७ प्रतिशत आर्थिक वृद्धिदर ३.५ प्रतिशत र मानव विकास सूचकाङ्क सबै प्रदेशको भन्दा कम ०.५३८ सबै भन्दा बढी बहुआयामिक गरिबी ५२.८ प्रतिशत छ। आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को अनुमानित राष्ट्रिय वार्षिक कूल गार्हस्थ उत्पादन (उत्पादनको मूल्यमा) रु.४२ खर्ब ६६ अर्ब ३२ करोड मध्ये यस प्रदेशको अंश सबैभन्दा कम ४.१ प्रतिशत रहेको

छ। यस प्रदेशको गत वर्षको आर्थिक वृद्धिदर ४% रहेको अनुमान छ। कूल गार्हस्थ उत्पादनमा सेवा क्षेत्रको ४९.६ प्रतिशत कृषि क्षेत्रको २९.५ प्रतिशत र उद्योगको २०.९ प्रतिशत योगदान हुने अनुमान रहेको छ।

कर्णाली प्रदेश वित्तीय पहुँचको दृष्टिले सबैभन्दा कम बैंडक तथा वित्तीय संस्थाहरूको शाखा भएको प्रदेशमा पर्दछ। कूल बैंडक तथा वित्तीय संस्थाहरूको शाखाको तुलनामा यस प्रदेशमा जम्मा ४०६ अर्थात् ३.९% प्रतिशत रहेको छ।

परिच्छेदः दुई

बजेट खर्च र स्रोत परिचालनको विश्लेषण

२.१ समष्टिगत खर्च स्थिति

कर्णाली प्रदेश सरकारको चालु आर्थिक वर्षमा क्षेत्रगत नीति र कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनका लागि पूँजीगत तर्फ रु. २१ अर्व ६५ करोड ३९ लाख १३ हजार (५९ प्रतिशत) र चालु तर्फ ११ अर्व ४९ करोड २७ लाख ७० हजार (३१ प्रतिशत) र वित्तीय हस्तान्तरण तर्फ रु. ३ अर्व ३९ करोड ९९ लाख ५३ हजार अर्थात् (१० प्रतिशत) बजेट तर्जुमा गरिएको थियो।

कूल विनियोजन मध्ये समीक्षा अवधिमा चालुतर्फ २ अर्व १३ करोड ९२ लाख ९० हजार अर्थात् १४.७६ प्रतिशत र पूँजीगत तर्फ १ अर्व ३४ करोड १७ लाख २७ हजार अर्थात् ६.०८ प्रतिशत खर्च भएको छ। आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को सोही अवधिमा रु. २ अर्व ८३ करोड ७ लाख ७९ हजार अर्थात् विनियोजनको १३.६० प्रतिशत खर्च भएको थियो।

कर्णाली प्रदेश सरकारको बजेटको ठूलो अंश विनियोजन हुने विषयगत मन्त्रालयहरूमा प्राविधिक जनशक्तिको अभावमा तोकिएको समयमा आयोजनाको ठेक्का लगायतका खरिद कार्य हुन नसकेको कारण अपेक्षित बजेट खर्च हुन सकेन। साथै चालु आर्थिक वर्षमा अधिकांश कार्यक्रमहरू कार्यविधि तथा मापदण्ड निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्नु पर्ने, बढी लागतका आयोजनाहरूको बहुवर्षीय स्वीकृति प्रदान र अन्य प्रकृयागत ढिलाईको कारण खर्च कम भएको छ। चालु आर्थिक वर्षको पहिलो छ भिन्नाको शिर्षकगत खर्च र गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिको शिर्षकगत खर्च बीचको तुलनात्मक विवरण तालिका नं. २.१ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १ - समष्टिगत खर्चको तुलनात्मक स्थिति (रु. हजारमा)

शिर्षक	विनियोजन		पहिलो ६ महिनाको खर्च		विनियोजनको तुलनात्मक	खर्च प्रतिशत
	२०७७/०७८	२०७८/०७९	२०७७/०७८	२०७८/०७९		
चालु	१२५८९६७४	११४९२७७०	१७११३४६	२१३९२९०	१३.६०	१४.७६
पूँजीगत	२२३७८२०८	२१६५३९९३	१११९४३२	१३४१७२७	५.००	६.०८

नोट:- बजेट वक्तव्यको विनियोजनमा सङ्घीय सशर्त अनुदान पछि थप भएको कारण अंश बढी देखिएको।

माथिको तालिका अनुसार चालु खर्चको भार बढी देखिएको छ। चालु प्रकृतिका खर्चहरू, विषयगत मन्त्रालयका वित्तीय कार्यक्रमहरूमा विनियोजित रकम र स्थानीय तहमा पूँजीगत

कार्यको लागि हस्तान्तरण हुने रकम समेत चालु खर्चमा लेखाइकन हुने भएकोले पूँजीगत खर्चको अंश न्यून देखिएको छ। तथापि पूँजीगत खर्च विविध कारणले समीक्षा अवधिमा न्यून नै रहेको छ। कर्णाली प्रदेश सरकारको आ.व. २०७८।७९ को आय र व्यय को विवरण अनुसूची-१ मा उल्लेख छ ।

लक्ष्य अनुसार खर्च हुन नसक्नुका कारणहरू:

- आर्थिक वर्षको प्रारम्भिक समयमा कोरोना महामारीको सङ्क्रमणको कारण तोकिएको स्वास्थ्य मापदण्ड अवलम्बन गरी विकास लक्षित गतिविधिहरू सहज रूपमा सञ्चालनमा बाधा देखियो ।
- बजेटको ठूलो अंश रहेका विशेष गरी प्राविधिक जनशक्ति हुने मन्त्रालयहरूको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणको विरुद्ध सम्मानित अदालतमा मुद्दा विचाराधीन रहेको कारण प्राविधिक जनशक्तिको अभाव भई अपेक्षित रूपमा परिचालन गर्न नसक्नु ।
- बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने कार्यविधि, निर्देशिका, मापदण्ड तयारीको कार्यले बढी समय खर्चिनु परेको र सोही बमोजिम अवण्डा रकमको समयमा बाँडफाँट हुन नसकेकोले खर्च न्यून भएको ।
- पूँजीगत प्रकृतिका निर्माण सम्बन्धी योजनाहरूको समयमै टेन्डर र खरिद सम्झौता प्रचलित कानून बमोजिम हुन नसकेको कारण आयोजना कार्यान्वयन हुन नसकेको ।
- प्रदेश योजना आयोग, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय र विषयगत मन्त्रालयको अनुगमन संयन्त्र प्रभावकारी हुन नसक्नु ।
- बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमाको क्रममा योजनावद्ध रूपमा प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रमहरू छनौट नभई विभिन्न स-साना कार्यक्रमहरूमा बजेट विनियोजन हुने प्रवृत्तिले तोकिएको समयमा कार्य सम्पन्न हुन नसकेको ।
- मातहत कार्यालयहरूबाट कार्यान्वय हुने कार्यक्रमहरूको बजेट विषयगत मन्त्रालयमा राख्ने र ढिलो विनियोजन गर्ने प्रवृत्तिले गर्दा समयमै बजेट कार्यान्वयनमा जान नसक्ने ।
- कतिपय आयोजनाहरूको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार नगरी बजेट विनियोजन भएको कारण समयमै बोलपत्र आव्हान लगायतका कार्यहरू हुन नसकेको ।
- आयोजनाको लागत बढी हुने तर विनियोजन न्यून भएका कतिपय आयोजनालाई बहुवर्षीय वा स्रोत सुनिश्चितताको लागि विषयगत मन्त्रालयहरूले स्वीकृति प्राप्तिको लागि समयमा प्रदेश योजना आयोगमा प्रस्ताव नगर्ने र प्रक्रियागत कारणले ढिलाई हुने कारण बजेट खर्च हुन सकेको छैन ।
- स्थानीय तहबाट कार्यान्वयन हुने सर्त अनुदानका कार्यक्रमहरू स्थानीय तहहरूको अपनत्व न्यून भई अपेक्षित रूपमा वित्तीय तथा भौतिक प्रगति हुन नसकेको ।

- बजेट कार्यान्वयनको क्रममा अन्तरनिकाय साझेदारी, समन्वय र सहकार्यमा कमी हुँदा बजेट तथा कार्यक्रममा दोहोरोपना हुनुको साथै समयमा कार्यान्वयन वा अन्तरविरोधको समस्या हुनु।
- यस आ.व. को बजेट अध्यादेश स्वीकृतबाट कार्यान्वयनमा आएको र प्रदेश सभाबाट २०७८ पौष २८ गते मात्र स्वीकृति प्राप्त भएको।

२.१.१ चालु आ.व.को समीक्षा अवधिको मन्त्रालयगत/निकायगत खर्च विवरणः

- १) प्रदेश व्यवस्थापिका तर्फ कूल रु.१५ करोड ५ लाख १७ हजार विनियोजन भएकोमा समीक्षा अवधिमा कूल रु. ४ करोड २३ लाख ५९ हजार अर्थात् २८.१४ प्रतिशत खर्च भएको छ। विनियोजनको ठूलो अंश चालु तर्फ रहेको र बाँकी अवधिमा क्रमशः खर्च हुँदै जाने तथा पूँजीगत तर्फको कतिपय खरिद कार्य प्रक्रियामा रहेकोले भुक्तानी पश्चात् वित्तीय प्रगति हाँसिल हुनेछ।
- २) प्रदेश लोक सेवा आयोगको कूल रु. ९ करोड २६ लाख १४ हजार विनियोजन भएकोमा समीक्षा अवधिसम्म रु. १ करोड २२ लाख ७१ हजार अर्थात् १३.२५ प्रतिशत खर्च भएको छ। आयोगले हाल विभिन्न पदहरूको विज्ञापन गरी परीक्षा सञ्चालनको क्रममा रहेको तथा आय पूँजीगत सुधारको कार्य भईरहेकोले खर्च न्यून देखिएको छ।
- ३) मुख्यन्यायघिवक्ता कार्यालयको १ करोड ८३ लाख ३१ हजार विनियोजन भएकोमा समीक्षा अवधिसम्म रु. ५३ लाख २७ हजार अर्थात् २९.०६ प्रतिशत खर्च भएको छ। कार्यालयको पूँजीगत खर्च तर्फ सवारी साधनको खरिदको काम प्रक्रियामा रहेकोले भुक्तानी पश्चात् खर्च बढने देखिएको छ।
- ४) मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको कूल बजेट ४ अर्ब ४९ करोड ८६ लाख ६६ हजार विनियोजन छ। यसको मुख्य अंश मुख्यमन्त्री रोजगार कार्यक्रमको छ। समीक्षा अवधिसम्म कूल १ अर्ब १३ करोड ३५ लाख २८ हजार हजार अर्थात् २.९७ प्रतिशत खर्च देखिन्छ। मुख्यमन्त्री रोजगार कार्यक्रमको बजेट स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण मार्फत् जाने र सो खर्चको प्रतिवेदन प्राप्त नहुन्जेलसम्म खर्च नहुने भएकोले न्यून खर्च देखिएको छ। पूँजीगत तर्फको खर्चको भुक्तानी प्रक्रियामा रहेको छ।
- ५) आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको २४ करोड ३५ लाख ५६ हजार विनियोजन भएकोमा समीक्षा अवधिसम्म ६ करोड ४४ लाख ४४ हजार अर्थात् २६.४३ प्रतिशत खर्च भएको छ। प्रदेश लेखा ईकाई कार्यालयहरूको सवारी साधन खरिद र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको निर्माणाधीन भवनको रकम भुक्तानी हुन बाँकी रहेकोले न्यून खर्च देखिएको छ।

- ६) उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयको २ अर्व ४२ करोड ६४ लाख ७९ हजार विनियोजन भएकोमा समीक्षा अवधिसम्म रु ३१ करोड ४७ लाख ९० हजार अर्थात् १२.९७ प्रतिशत खर्च भएको छ। कतिपय कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि निर्देशिका तथा कार्यविधि तयारी गर्न भएको ढिलाई तथा भएको खर्चको भुक्तानी प्रक्रियामा रहेकोले खर्च न्यून देखिएको छ।
- ७) जलस्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालयको कूल विनियोजन रु. २ अर्व ३४ करोड ९६ लाख ६६ हजार भएकोमा समीक्षा अवधिसम्म रु. ८ करोड ८८ लाख १६ हजार अर्थात् ३.७८ प्रतिशत खर्च भएको छ। साविकको खानेपानी तर्फको बजेट भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालयमा रहेको थियो। प्रदेश सरकार मन्त्रिपरिषद्को निर्णयानुसार कार्य विभाजन पश्चात् खानेपानी तर्फको बजेटको अछितयारी ढिलो प्राप्त भएकोले तथा प्राविधिक जनशक्तिको अभावमा अपेक्षित खर्च हुन सकेको छैन। हाल सबै जिल्लास्तरीय कार्यालयहरूमा अछितयारी समेत प्रदान गरिएको हुँदा क्रमशः खर्चको अंश बढ्दै गएको छ।
- ८) भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको कूल विनियोजन २ अर्व ९५ करोड ८० लाख ०५ हजार भएकोमा समीक्षा अवधिसम्म रु. ३० करोड ९८ लाख ३२ हजार अर्थात् १०.४७ प्रतिशत खर्च भएको छ। जिल्ला स्थित कार्यालयहरूलाई अछितयारी प्रदान गरी कार्य भईरहेको र भुक्तानी हुन नसकेको कारण वित्तीय प्रगति न्यून रहेको छ।
- ९) आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालयको कूल विनियोजन ६४ करोड ६६ लाख ४० हजार रहेकोमा समीक्षा अवधिसम्म रु. ६ करोड ९३ लाख ९१ हजार अर्थात् १०.७३ प्रतिशत रहेको छ। निर्माणाधीन प्रहरी भवनको भुक्तानी प्रक्रियामा रहेको, स्थानीय तह मार्फत् वितरण हुने जीवन निर्वाह, घाइते अपाइङ्गको भत्ता वितरणको नामावली सङ्कलन भईरहेको, स्थानीय स्ववृत्ति कोषको रकम हस्तान्तरण गर्न बाँकी रहेको र केही पूँजीगत प्रकृतिका कार्यहरू भईरहेका कारण वित्तीय प्रगति न्यून रहेको छ।
- १०) भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालयको कूल विनियोजन रु. १२ अर्व ४४ करोड ६९ लाख ०८ हजार रहेकोमा समीक्षा अवधिसम्म रु. ७४ करोड ८८ लाख ०८ हजार अर्थात् ६.०२ प्रतिशत खर्च भएको छ। भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय र जलस्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालयको कार्यविभाजन स्पष्ट हुन ढिलाई र प्राविधिक जनशक्तिको अभावका कारण अपेक्षित प्रगति हुन सकेको छैन। अधिकांश आयोजनामा न्यून बजेट भई बहुवर्षीय स्वीकृतिका कार्य समेत पूरा भएकाले आगामी दिनमा वित्तीय प्रगती बढ्ने देखिएको छ।

११) सामाजिक विकास मन्त्रालयको कूल विनियोजन रु. ५ अर्व ८६ करोड ७३ लाख ६९ हजार विनियोजन भएकोमा समीक्षा अवधिसम्म रु. १ अर्व १६ करोड ९ लाख ५७ हजार अर्थात् १९.७९ प्रतिशत खर्च भएको छ। मन्त्रालयको अधिकांश आयोजना तथा कार्यक्रमहरु जिल्लास्थित कार्यालयहरु र स्थानीय तह मार्फत् कार्यान्वयन गर्ने भएकाले कार्यसम्पन्न प्रक्रियामा रही न्यून प्रगति देखिएको छ।

१२) प्रदेश योजना आयोगका कूल विनियोजन ५ करोड ४ लाख ६५ हजार रहेकोमा समीक्षा अवधिसम्म ५३ लाख ८७ हजार अर्थात् १०.६८ प्रतिशत खर्च भएको छ। आयोगका पदाधिकारीहरुको पद रिक्त रहेको तथा सवारी साधन खरिदको कार्य हुन नसकेकोले खर्च न्यून हुन गएको छ।

२.१.२ स्रोतगत खर्च विश्लेषणः

प्रदेश सरकारको स्रोततर्फ विनियोजित बजेट रु. २० अर्व ९६ करोड ९३ लाख ८१ हजार मध्ये समीक्षा अवधिसम्म रु २ अर्व ४७ करोड ९२ लाख ४१ हजार अर्थात् ११.८२ प्रतिशत खर्च भएको देखिन्छ। त्यसैगरी सङ्घीय स्रोत तरफको रु. १५ अर्व ९१ करोड ३२ लाख ७३ हजार मध्ये १ अर्व १८ लाख ५० हजार अर्थात् ६.२९ प्रतिशत खर्च भएको देखिन्छ। स्रोतगत खर्च विश्लेषण तालिका २.२. मा राखिएको छ।

तालिका २: स्रोतगत खर्च विश्लेषण (रु. हजारमा)

खर्च व्यहारेन स्रोत	आ.व. २०७८/०७९			आ.व. २०७७/७८			प्रतिशतमा परिवर्तन	
	विनियोजन	पौष सम्मको खर्च	प्रतिशत	विनियोजन	पौष मसान्त सम्मको खर्च	प्रतिशत	विनियोजन	खर्च
प्रदेश	२०९६९३५१०००	२४७९२४७१२४	११.८२	१८८५२४३५०००	२२८५०३०६९८८	१२.०९	११.०२	८.४८
संघ	१५६९०३९०००	१००७९७५९१०७	६.४१	१६०७२५८५०००	१८८५२३०६४४४०	३.३९	-०.९९	८.६६
जनमा	३५७९७९०००	३४८१०९७२३०	९.५२	३४९५९८८८०००	३५८८०७०७९८८८	८.०९	५.४९	२२.९७

परिच्छेदः तीन

क्षेत्रगत र मन्त्रालयगत उपलब्धि विश्लेषण

३.१ प्रदेश सभा सचिवालय

१. पृष्ठभूमि:

नेपालको संविधानको धारा ५६(२) बमोजिम राज्यशक्तिको प्रयोग सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहले कानून बमोजिम हुने व्यवस्था रहेको र धारा १७५ बमोजिम पहिलो हुने निर्वाचित र समानुपातिक निर्वाचन प्रणालीबाट निर्वाचित सदस्यबाट प्रदेश सभाको गठन हुने प्रावधान मुताविक संविधानको अनुसूची- ४ बमोजिम उल्लेखित १० जिल्ला (सुर्खेत, दैलेख, जाजरकोट, सल्यान, रुकुम पश्चिम, कालिकोट, जुम्ला, मुगु, हुम्ला र डोल्पा) का ४० जना माननीय सदस्यहरू सम्मिलित यस प्रदेश सभा कर्णाली प्रदेशमा गठन भएको छ। पहिलो हुने निर्वाचनबाट निर्वाचित २४ जना, समानुपातिकबाट १६ जना गरी जम्मा ४० माननीय सदस्यहरूको प्रतिनिधित्व रहेको छ। यस प्रदेश सभाको पहिलो बैठक २०७५ साल माघ २१ गते बसेको थियो।

पहिलो हुने निर्वाचनबाट निर्वाचित २४ जना, समानुपातिकबाट १६ जना गरी जम्मा ४० माननीय सदस्यहरू रहनु भएको छ। हाल नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले) बाट १३ जना, नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माओवादी केन्द्र) बाट ११ जना, नेपाली कांग्रेसबाट ६, नेकपा (एकीकृत समाजवादी) बाट ३ जना र राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टीबाट १ जना गरी जम्मा ३४ जना माननीय सदस्यहरूको प्रतिनिधित्व रहेको छ।

कर्णाली प्रदेश सभाका सभामुखमा माननीय श्री राज बहादुर शाही, उपसभामुखमा माननीय श्री पुष्पा घर्ती विष्ट, प्रदेश सभामा प्रतिनिधित्व गर्ने नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माओवादी केन्द्र) को संसदीय दलको नेतामा माननीय श्री महेन्द्र बहादुर शाही, सचेतकमा माननीय श्री कृष्ण शाह, प्रदेश सभामा नेपाली कांग्रेसका संसदीय दलको नेतामा माननीय श्री जीवन बहादुर शाही, सचेतकमा माननीय श्री अमृता शाही, नेकपा (एकीकृत समाजवादी) को संसदीय दलको नेतामा मा. चन्द्र बहादुर शाही, सचेतकमा मा. देवी ओली र प्रमुख विपक्षी दलमा नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले) को संसदीय दलको नेतामा माननीय श्री यामलाल कँडेल र प्रमुख सचेतकमा माननीय श्री गुलाब जंग शाह रहनु भएको छ।

प्रदेश सभाको सचिव श्री जीवराज बुढाथोकी हुनुहुन्छ।

२. दीर्घकालीन सोचः-

प्रदेश सरकारको लागि आवश्यक ऐन-कानून र नीति नियम निरन्तर निर्माण, परिमार्जन र व्यवस्थापन।

३. ध्येयः-

जनप्रतिनिधिमूलक संस्थाको हैसियतले जनताको हितलाई ध्यानमा राखी जनचाहना अनुरूप नीति, ऐन र नियमहरू बनाउने।

४. रणनीतिक उद्देश्यहरूः-

संसदीय परम्परा, मूल्य र मान्यता अनुरूप कार्यसम्पादन गरी तोकिएको लक्ष्य हाँसिल गर्ने।

५. कार्यक्षेत्रः-

प्रदेश सरकारसँग सम्बद्ध सम्पूर्ण विषयहरू नै प्रदेश सभाको कार्यक्षेत्र रहेको छ। यसका साथै प्रदेश सभाको प्रमुख कार्य सरकार निर्माण गर्नु, प्रादेशिक कानून बनाउनु, प्रदेश सरकारको काम कारबाहीको निगरानी गर्नु र प्रादेशिक जनसरोकारका विषय प्रदेश सभा छलफल गर्नु रहेको छ। नेपालको संविधानको भाग १३ मा प्रदेश कार्यपालिका, भाग १४ मा प्रदेश व्यवस्थापिका, भाग १५ मा प्रदेश व्यवस्थापन कार्यविधि र भाग १६ मा आर्थिक कार्यप्रणाली सम्बन्धी व्यवस्थामा उल्लेख भए अनुसार प्रदेश सभाले आवश्यक कानून बनाउनु पर्ने हुन्छ।

प्रदेश सभाले संविधानको विभिन्न भागमा उल्लेख भएका माथिका विषयको कानूनका साथसाथै संविधानको अनुसूची ६,७ र ९ मा उल्लेख भएका एकल र साझा अधिकारका विषय पनि कानून बनाउनु पर्ने हुन्छ।

तालिका ३: चालु आ.व. २०७८/७९ को अर्ध वार्षिक अवधिको प्रगति (चालु तथा पूँजीगत)

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	११२९४२०००	४१८०७२९	३७.०५
पूँजीगत	३७५७५०००	५१८३४९	१.३८
जम्मा	१५०५१७०००	४२३५९०७०	२८.१४

तालिका ४: राजस्वको लक्ष्य/सङ्कलनको अवस्था:

क्र.सं.	राजस्वको लक्ष्य	पौष मसान्तसम्मको सङ्कलनको अवस्था रु.	कैफियत
१	नतोकिएको	७५१८२०.५९	
	जम्मा	७५१८२०.५९	

क. बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनका क्रममा देखा परेका समस्या/चुनौतिहरू:

- आफ्नै प्राविधिक जनशक्ति नहुँदा पूँजीगत खर्च तोकिएको समयमा अपेक्षित रूपमा हुन नसकेको।
- कोभिड-१९ को तेस्रो लहरका कारण तोकिएको समयमै कार्यक्रम सम्पन्न गर्न नसकिएको।

ख. बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन समयमै गर्ने उपायहरू:

- प्राविधिक लागत अनुमान तथा खरिद सम्बन्धी कार्यको लागि प्राविधिक निकायहरूसँग समन्वय तथा सहकार्यलाई थप प्रभावकारी बनाइनुपर्ने,
- उपलब्ध जनशक्तिद्वारा नै कोभिड-१९ का कारण रोकिएका कार्यहरू तत्काल पुनः कार्ययोजना बनाई जिम्मेवारी तोकी सम्पन्न गर्नुपर्ने।

ग. समीक्षा अवधिमा सम्पादन भएका प्रमुख कार्यहरू:

- भरबेटिभ उतार तथा प्रकाशन।
- प्रदेश सभा सचिवालय र सङ्घीय व्यवस्थापिकाका कर्मचारीहरूबीच अनुभव आदान-प्रदान कार्यक्रम।
- सचिवालयका कर्मचारीहरूको अवलोकन भ्रमण।
- सचिवालयका कर्मचारीहरूमार्फत् विधेयक उपर छलफल र सुझाव सङ्कलन।
- प्रदेश सभाका कर्मचारीहरूबीच अन्तरक्रिया गोष्ठी।
- जनतासँग प्रदेश सभा कार्यक्रम।

घ. बाँकी अवधिमा सम्पादन गर्नुपर्ने प्रमुख कार्यहरू:

- मेशिनरी औजार तथा सवारी साधन खरिद, फिल्ड निर्माण तथा पर्खाल निर्माण, छानो केने कार्य लगायतका पूँजीगततर्फका कार्यक्रमहरू।
- जिल्लास्तरीय सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम, प्रदेश सभा दिवस, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारबाट संचालित योजनाहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन।
- पदाधिकारी तथा माननीय सदस्यहरूको अन्तर प्रदेशस्तरीय बैठक तथा अन्तर्क्रिया कार्यक्रम।

३.२ प्रदेश लोक सेवा आयोग

१. पृष्ठभूमि:

नेपालको संविधानको धारा २४४ को उपधारा (१) मा रहेको व्यवस्था अनुसार प्रदेश निजामती सेवा, प्रदेश प्रहरी सेवा, प्रदेश सभा सेवा, प्रदेश अन्य सरकारी सेवा, प्रदेश संगठित संस्थाको सेवा र स्थानीय सेवाको पदमा उपयुक्त उम्मेदवार छनौटमा स्वच्छता तथा निष्पक्षता कायम गरी योग्यता प्रणालीलाई प्रवर्द्धन गर्दै सार्वजनिक प्रशासनलाई सक्षम, सुदृढ र सेवामुखी बनाउने उद्देश्यका साथ कर्णाली प्रदेशको प्रदेश लोक सेवा आयोग ऐन, २०७५ को दफा ३ बमोजिम प्रदेश लोक सेवा आयोग, कर्णाली प्रदेश गठन भएको हो।

कर्णाली प्रदेशमा मिति २०७७ साल फागुन ६ गते प्रदेश लोक सेवा आयोगका अध्यक्ष तथा सदस्यज्यूहरुको नियुक्ति समेत भई आयोगले पूर्णता पाएको छ। आयोगको कार्य सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको लागि वीरन्द्रनगर नगरपालिका वडा नं. ८ मिलनचोक, सुर्खेतमा आयोगको कार्यालय स्थापना भएको छ।

२. कार्यक्षेत्रः-

१. प्रदेश सेवाको पदमा कर्मचारी नियुक्तिका लागि उपयुक्त उम्मेदवारको छनौट गर्न परीक्षा सञ्चालन गर्नु आयोगको कर्तव्य हुनेछ।
२. प्रदेश प्रहरी सेवाको पदपूर्तिका लागि लिइने लिखित परीक्षा आयोगले सञ्चालन गर्नेछ।
३. प्रदेश प्रहरी सेवाको पदमा नियुक्ति र बढुवा गर्दा अपनाउनु पर्ने सिद्धान्तको विषयमा आयोगको परामर्श लिनु पर्नेछ।
४. प्रदेश सेवाको पदमा नियुक्ति, बढुवा र विभागीय कारबाही गर्दा अपनाउनु पर्ने सिद्धान्तको विषयमा आयोगको परामर्श लिनु पर्नेछ।
५. प्रदेश सेवाको पदमा आयोगको परामर्श विना स्थायी नियुक्ति गरीने छैन।
६. देहायका विषयमा आयोगको परामर्श लिनु पर्नेछ:-
  - (क) प्रदेश सेवाको शर्त सम्बन्धी कानूनको विषयमा,
  - (ख) प्रदेश सेवाको पदमा छ महिना भन्दा बढी समयका लागि नियुक्ति गर्दा उम्मेदवारको उपयुक्तताको विषयमा,
  - (ग) कुनै एक प्रकारको प्रदेश निजामती सेवा वा स्थानीय सरकारी सेवाको पदबाट अर्को प्रकारको प्रदेश निजामती सेवा वा स्थानीय सरकारी सेवाको पदमा वा प्रदेश अन्य सरकारी सेवाबाट प्रदेश निजामती सेवा वा स्थानीय सरकारी सेवाको पदमा सरुवा वा बढुवा गर्दा उम्मेदवारको उपयुक्तताको विषयमा, र
  - (घ) प्रदेश निजाती सेवाका कर्मचारीलाई दिइने विभागीय सजायको विषयमा।

**तालिका ५: चालु आ.व. २०७८/७९ को अर्ध वार्षिक अवधिको प्रगति
(चालु तथा पूँजीगत)**

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	६७३३९०००	११५३८४०२	१७.१३
पूँजीगत	२५२७५०००	७३३१८३	२.९०
जम्मा	९२६१४०००	१२२७१५८५	१३.२५

- क. सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त अनुदानको प्राप्ति/खर्चको विवरण: नभएको।
ख. वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गत प्राप्त अनुदानको कार्यान्वयन स्थिति: नभएको।

तालिका ६: राजस्वको लक्ष्य/सङ्कलनको अवस्था:

सि.नं.	राजस्व शीर्षक	जम्मा राजस्व सङ्कलन	कैफियत
१	१४२२४ परीक्षा शुल्क	५,२८,६००	RMIS मार्फत् संघीय सञ्चित कोषमा जम्मा भएको
२	१४२२९ अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	२,०८,८००	
	जम्मा	७,४८,४००	

- ग. बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनका क्रममा देखा परेका चुनौतीहरु र तत्काल गर्नुपर्ने सुधारका क्षेत्रहरु:
- कार्यालय व्यवस्थापन।
  - जनशक्ति व्यवस्थापन।
  - विशेषज्ञ सेवा प्राप्ति।
- घ. समीक्षा अवधिमा सम्पादन भएका प्रमुख कार्यहरु:
- कार्यालय स्थापना तथा कार्यालय व्यवस्थापन।
  - सवारी साधनको व्यवस्थापन भएको।
  - आवश्यक मेशिनरी औजारहरु खरिद प्रकृयामा रहेको।
  - पदपूर्तिका लागि माग सङ्कलन तथा प्रतिशत निर्धारण गरिएको।
  - सहायक चौथो र पाँचौ तहको पाठ्यक्रमहरु निर्माण गरेको।
  - कच्चा प्रश्नपत्र तथा प्रश्नहरुको मोडेरेशन सम्बन्धी कार्य गरेको।
- ड. बाँकी अवधिमा सम्पादन गर्नुपर्ने प्रमुख कार्यहरु:
- विभिन्न माग सङ्कलन भएका पदहरुको विज्ञापन प्रकाशन, परीक्षा सञ्चालन, नतिजा प्रकाशन र उम्मेदवार सिफारिस सम्बन्धी,
  - कार्यालय सञ्चालनका लागि स्रोत साधनको व्यवस्थापन,
  - आवश्यक जनशक्ति व्यवस्थापन सम्बन्धी,
  - कर्मचारीहरुको क्षमता विकास सम्बन्धी,
  - भवनको तला थप सम्बन्धी कार्य,
  - विभिन्न मेशिनरी औजार र सवारी साधन खरिद।

३.३ मुख्यन्यायाधिवक्ताको कार्यालय

१. पृष्ठभुमि :

नेपालको संविधान २०७२ को धारा १६० मा प्रदेशमा महान्यायाधिवक्ताको मातहतमा रहने गरी एक मुख्य न्यायाधिवक्ता रहने र निजको नियुक्ति मुख्यमन्त्रीको सिफारिसमा प्रदेश प्रमुखबाट हुने र मुख्यमन्त्रीले चाहेको अवधिसम्म पदमा बहाल रहने। निज प्रदेश सरकारको मुख्य कानूनी सल्लाहकार हुने प्रदेश सरकारको हक हित वा सरोकार रहेको संविधान वा कानूनको व्याख्या सम्बन्धी कुनै जटिल संवैधानिक वा कानूनी प्रश्न समावेश भएको वा सार्वजनिक महत्त्व वा सार्वजनिक सरोकारको विचाराधीन मुद्दामा प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारको तरफबाट उपस्थित भई वहस पैरवी गर्ने गराउने प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारले तोकेका अधिकारीलाई कानूनी राय प्रदान गर्ने लगायतका काम, कर्तव्य र अधिकार मुख्य न्यायाधिवक्तामा निहित रहेको छ। मुख्य न्यायाधिवक्तामा निहित अधिकारहरू मातहतका अधिकृत कर्मचारीहरूलाई सुम्पन सक्ने व्यवस्था समेत रहेको छ।

२. दीर्घकालिन सोचः

प्रदेश सरकार र प्रदेश सरकारका निकायहरूलाई संवैधानिक तथा कानूनी विषयमा राय र परामर्श दिने, प्रदेश सरकारसँग सम्बन्धित विषयमा अड्डा अदालतमा प्रदेश सरकारवादी वा प्रतिवादी भएको अवस्थामा वहस पैरवी गर्ने, लिखित जवाफ प्रस्तुत गर्ने लगायत प्रदेश सरकार मातहतका जिल्ला र स्थानीय तह समेतमा विद्यमान प्रचलित कानून तथा प्रदेश कानूनका विषयमा प्रशिक्षण तथा कानूनी सचेतना कार्यक्रम लागु गर्ने, प्रदेश सरकारसँग सम्बन्धित चासो र आम सरोकारका विषयमा सङ्घ सरकारका सम्बन्धित मन्त्रालय निकाय तथा पदाधिकारीसँग छलफल अन्तर्क्रिया गरी संविधान र कानूनको कार्यान्वयनका विषयमा देखियका जटिलताको समाधान गर्ने समेत दीर्घकालिन सोच रहेको छ।

३ ध्येयः

संवैधानिक र कानूनी विषयमा अध्ययन अनुसन्धान, प्रशिक्षण, अन्तरक्रिया, छलफल गर्ने र कानूनी सचेतना कार्यक्रम प्रत्येक आर्थिक वर्षमा सञ्चालन गर्ने समेत ध्येय रहेको छ।

४. रणनीति उद्देश्यहरूः

- सङ्घ सरकार, प्रदेश सरकार र प्रदेश सरकार मातहतका स्थानीय तह बीच संविधान र कानून कार्यान्वयनका विषयमा अन्तरक्रिया गर्ने, प्रदेश सरकार र मातहतका जिल्ला र स्थानीय तहका पदाधिकारी लगायत स्थानीय जनता बीच कानूनी प्रशिक्षण तथा कानूनी सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।

- प्रदेश सरकार मातहतका जिल्लाका कारागारमा हिरासतमा रहेका कैदीहरूको मानवोचित व्यवहार भए नभएको र प्रदेशमा बाल सुधार गृहमा समेत कम्तिमा वर्षमा १ पटक यस कार्यालयका मुख्य न्यायाधिवक्ता र अधिकृत सहितबाट अनुगमन गरी प्रदेश सरकार र महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने ।
- उच्च सरकारी वकिल कार्यालय, जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय तथा उच्च र जिल्ला बार एसोसियसन एंवं प्रदेश प्रहरीका निकायसँग कानून लागु गर्ने गराउने लगायतका विषयमा गोष्ठी तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम वर्षमा कम्तिमा १ पटक सञ्चालन गर्ने ।
- प्रदेश सरकार र मातहत कार्यालयको कुनै मुद्दा तथा रिट निवेदन आएमा प्रदेश सरकारको तर्फबाट बहस पैरवी तथा प्रतिरक्षा गर्ने ।
- प्रदेशस्तर समुदायमा मुख्य न्यायाधिवक्ता कार्यक्रम मार्फत् कानूनी शिक्षा एंवं कानूनी सचेतना कार्यक्रम गर्ने ।
- स्थानीयस्तरमा न्यायिक समितिहरूको विधि र प्रक्रिया निर्माण सम्बन्धी राय सुझाव दिने कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

५. कार्यक्षेत्रः

- प्रदेश सरकारसँग सम्बन्धित संविधान वा कानूनको व्याख्या सम्बन्धी कुनै जटिल संवैधानिक वा कानूनी प्रश्न समावेश भएको वा सार्वजनिक महत्त्व वा सार्वजनिक सरोकारको विचाराधीन मुद्दामा प्रदेश सरकार वा प्रदेश सरकारको तर्फबाट उपस्थित भइ बहस पैरवी तथा प्रतिरक्षा गर्ने ।
- प्रदेश सरकार र मातहतका निकायका नाममा अदालतबाट भएका आदेश वा फैसलाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने गराउन प्रदेश स्थित मन्त्रालय, सचिवालय, विभाग वा कार्यालयलाई पत्राचार गरी कानून कार्यान्वयनको अनुगमन गर्ने गराउने ।
- प्रचलित प्रदेश कानूनको कार्यान्वयनको क्रममा कुनै कठिनाई आई परेमा वा प्रदेशको कार्यक्षेत्रको कुनै विषयमा तत्काल कानून बनाउनु पर्ने वा भैरहको कानून संशोधन गर्ने वा बनिरहेको कानून लागु गर्नुपर्ने देखिएमा प्रदेश सरकार समक्ष सिफारिस गर्ने ।
- प्रदेश सरकारका मन्त्रालय सचिवालय, विभाग वा अन्य प्रदेश सरकारका कार्यालयबाट अदालतमा प्रस्तुत हुने लिखित जवाफ लगायतका कानूनी मस्यौदामा स्तर कायम गर्न त्यस्ता कार्यालय बीच आवश्यक समन्वय गर्ने र त्यस्ता कार्यालयलाई आवश्यक निर्देशन दिने ।
- प्रदेशस्थित हिरासत थुनुवा कक्षमा रहेका थुनुवालाई आफन्तसँग वा कानून व्यवसायी मार्फत् भेटघाट गर्न नदिएको वा मानवोचित व्यवहार नभएको उजुरी परेमा वा

जानकारी हुन आएमा मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयसँग समन्वय गरी सम्बन्धित अधिकारीलाई आवश्यक निर्देशन दिने ।

- प्रदेश सरकारलाई सरोकार पर्ने मुद्दामा प्रतिरक्षाको माग भई आएमा प्रतिरक्षा गर्ने ।
- प्रदेश सरकारको हक हित वा सार्वजनिक हितमा असर पर्ने गरी भएको निर्णय वा आदेश विरुद्ध मुद्दा दायर पुनरावेदन वा पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिन वा उपचार प्राप्त गर्न कुनै अधिकारी तोकिएको रहनेछ भने मुख्य न्यायाधिवक्ता वा निजले तोकिएको कर्मचारीले सक्नेछ ।
- प्रदेश कानून बमोजिम स्थापित संस्था वा निकायले गरेको कुनै निर्णय वा काम कारबाहीबाट प्रदेश सरकारको हकहित प्रतिकूल भएको वा संविधान वा प्रचलित कानूनको उल्लङ्घन वा सार्वजनिक हित विपरित भएको छ भन्ने लागेमा कानूनी उपचार प्राप्त गर्न सक्ने ।
- बहस, पैरवी तथा प्रतिरक्षा सम्बन्धी फैसला/आदेशको कार्यान्वयन भए नभएको अवलोकन गर्ने ।

**तालिका ७: चालु आ.व. २०७८/७९ को अर्धवार्षिक अवधिको प्रगति
(चालु तथा पूँजीगत)**

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	१२५३१०००	५३२७३८२	४२.५१
पूँजीगत	५८०००००	०	०
जम्मा	१८३३१०००	५३२७२८२	२९.०६

३.४ मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

१. पृष्ठभूमि:

नेपालको संविधान बमोजिम सङ्घीयता कार्यान्वयनसँगै प्रदेश सरकारको सर्वोच्च प्रशासकीय निकायको रूपमा मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय रहेको छ। वि.सं. २०७४ साल फागुन ३ गते प्रदेश मन्त्रिपरिषद्को गठन भएसँगै यस कार्यालयले मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को प्रशासकीय निकायको रूपमा कार्य गर्दै आएको छ। प्रदेशको शासन व्यवस्थाको सामान्य निर्देशन, नियन्त्रण र सञ्चालन गर्ने संवैधानिक जिम्मेवारी पूरा गर्न यस कार्यालयको स्थापना भएको हो।

यस कार्यालयको प्रदेश मन्त्रिपरिषद्, प्रदेश निजामती तथा अन्य सरकारी सेवा, सुशासन, मानव अधिकार, प्रदेश सरकारका निकायहरूबीच समन्वय, निर्देशन र सुपरीवेक्षण, अन्तर-सरकार समन्वय लगायतका कार्यजिम्मेवारी रहेको छ।

२. दीर्घकालीन सोचः

स्वच्छ, सक्षम, जवाफदेही र सुशासनयुक्त प्रशासन र शासन।

३. ध्येयः

प्रदेश शासकीय र प्रशासकीय सक्षमता तथा जवाफदेहीता मार्फत् सार्वजनिक सेवामा प्रभावकारिता ल्याउने।

४. रणनीतिक उद्देश्यहरूः

- प्रदेश सरकार मन्त्रिपरिषद्का निर्णयहरूलाई तथ्यपरक एवम् नतिजामूलक बनाउनु,
- प्रदेश सरकारका निर्णयहरू प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्नु गराउनु,
- प्रदेशको प्रशासनयन्त्रलाई विश्वसनीय, परिणाममुखी, उत्तरदायी र सक्षम बनाउनुका साथै प्रदेशका संरचना र जनशक्तिको व्यवस्थित परिचालन गरी सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउनु,
- सदाचारिता प्रवर्द्धन, प्रभावकारी कानूनी व्यवस्था एवं शून्य सहनशीलता मार्फत् भ्रष्टाचार नियन्त्रण गर्नु,
- प्रदेशको समृद्धिका निमित्त बढी प्रतिफलदायी विकास नीति, योजना, कार्यक्रम र आयोजना तर्जुमा हुने वातावरण सिर्जना गर्नु,
- विकास निर्माण कार्यलाई समन्वयात्मक रूपमा र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीको प्रभावकारिता मार्फत् नतिजामूलक बनाउनु।

५. कार्यक्षेत्रः

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस कार्यालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय बमोजिम अनुसार रहेका छन्-

- प्रदेश मन्त्रिपरिषद् तथा मुख्यमन्त्रीको कार्यालय सम्बन्धी
- प्रदेश भित्रको शासन व्यवस्थाको सामान्य निर्देशन, नियन्त्रण र सञ्चालन
- प्रदेश सरकारको कार्य विभाजन तथा कार्यसञ्चालन
- प्रदेश सरकारको नीति तर्जुमा, स्वीकृति, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन
- प्रदेश सरकारको कार्य सम्पादन नियमावली तर्जुमा र कार्यान्वयन
- प्रदेश मन्त्रालयहरूको कार्यको समन्वय, सुपरीवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र नियन्त्रण
- प्रदेश मन्त्रिपरिषद्का निर्णयको कार्यान्वयन र अनुगमन
- प्रदेश मन्त्रिपरिषद्मा पेश हुने नियम र आदेशको तर्जुमा, स्वीकृति तथा प्रमाणीकरण
- प्रदेशभित्रको राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक, शान्ति सुव्यवस्था एवं प्रशासनिक गतिविधिहरूको अद्यावधिक जानकारी र सम्बोधन
- मानवअधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धन
- सुशासन, भ्रष्टाचार नियन्त्रण र प्रशासन सुधार
- संवैधानिक निकाय तथा आयोग, प्रदेश लोक सेवा आयोग र अन्य सङ्घीय तथा प्रादेशिक आयोगसँगको सम्पर्क र समन्वय
- सङ्घीय सरकारको स्वीकृति बमोजिम द्विपक्षीय वा बहुपक्षीय स्तरमा भएका सन्धि, सम्झौता वा सहमति कार्यान्वयन
- प्रदेश प्रमुखको निर्देशन कार्यान्वयन र प्रतिवेदन
- अन्तर प्रदेश परिषद् र सङ्घ तथा अन्य प्रदेश र स्थानीय तहसँगको समन्वय र अन्तरसम्बन्ध
- प्रदेशस्तरका आयोग तथा निकायहरूको गठन एवम् सञ्चालन र पदाधिकारीहरूको नियुक्ति एवम् सेवा, सुविधा सम्बन्धी नीति तथा कानूनको तर्जुमा र कार्यान्वयन
- निर्वाचन कार्यमा सहयोग र समन्वय
- प्रदेशस्तरीय मानव संसाधन विकास योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन
- प्रदेश निजामती सेवा र अन्य प्रदेश सरकारी सेवा सञ्चालन सम्बन्धी नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा एवम् कार्यान्वयन र अभिलेख व्यवस्थापन
- प्रदेशस्तरका सरकारी नियकायको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण र व्यवस्थापन परीक्षण
- प्रदेशस्तरीय तालिम नीति तथा मापदण्ड निर्धारण र स्तरीकरण तथा राष्ट्रिय र प्रदेशस्तरका तालिम केन्द्रसँगको सम्पर्क एवं समन्वय
- प्रदेशस्तरमा सार्वजनिक सेवा वितरणको न्यूनतम मापदण्ड निर्धारण र सेवाग्राही सन्तुष्टि सर्वेक्षण तथा सेवा प्रवाहको अनुगमन
- गाउँपालिका र नगरपालिकाको कर्मचारी र कार्यालयको व्यवस्था सम्बन्धी कानून तर्जुमा

**तालिका द: चालु आ.व. २०७८/७९ को अर्धवार्षिक अवधिको प्रगति
(चालु तथा पूँजीगत)**

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	२१७७६९९०००	६५३६७९६९	३.००
पूँजीगत	२३२०९७५०००	६८९६९५०६	२.९४
जम्मा	४४९८६६६०००	१३३५२८६६७	२.९७

तालिका ९ : प्रदेश विशेष कार्यक्रम तर्फ (रु.हजारमा)

कार्यक्रम	बजेट विनियोजन	बौँडफाँट भएको	प्रतिशत	कैफियत
मुख्यमन्त्री रोजगार कार्यक्रम	१५०००००	१४९०२५६	९९.३५	३ बटा बडामा आयोजना नपरेको कारण बजेट बाँकी रहेको।
मुख्यमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत गत आ.व.मा भूतानी बाँकी	२४००००	९२४५९.४२	३८.५२	पूर्वाधार विकास निर्देशनालय र खाँडाचक्र नगरपालिकाको गत आवको भूतानी बाँकी पठाइएको
एकीकृत वस्ती विकास कार्यक्रम	२६००००	२५१०००	९६.५३	गत सालका अधुरा आयोजनाको लागि पठाइएको।
मुख्यमन्त्री जीविकोपार्जन कार्यक्रम	१५५०००	०	००	लाभप्राहीको विवरण सङ्कलन गर्ने कार्य भइरहेको
मुख्यमन्त्री दलित आयआर्जन कार्यक्रम	२४०००	२४०००	१००	कार्यान्वयनको लागि पठाइएको
मुख्यमन्त्री महिला आयआर्जन कार्यक्रम	५७०६०८	५४९५०९.४ ५	९६.३०	कार्यान्वयनको लागि पठाइएको
विशेष कार्यक्रम सञ्चालन खर्च	२५०३९२	६९०	०.२४	स्थानीय तहका कर्मचारीलाई प्रोत्साहन उपलब्ध गराउन बाँकी रहेको
आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयबाट कार्यान्वयन गर्ने गरी निर्णय भएको	५०००००	५०००००	१००	बजेट समर्पण गरिएको।
कर्णाली उज्यालो कार्यक्रम	२५००००	२५००००	१००	आयोजना छनौट भई कार्यान्वयनको लागि सम्बिधत स्थानीय तहमा पठाइएको।
एकीकृत वस्ती विकास कार्यक्रम	२५००००	०	०	नयाँ आयोजना छनौट गरी पठाउन पत्राचार
जम्मा	४००००००	३१५७८३५	७९	

क. कार्य सम्पादनको क्रममा देखिएका समस्याहरु/चुनौतिहरु:

- अवण्डा बजेट बाँडफाँटमा विलम्ब,
- कार्यविधिगत अस्थिरता,
- आयोजना संशोधन तथा रकमान्तर,
- कर्णाली अनुगमन प्रणाली प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन हुन नसक्नु,
- स्थानीय तहमा एकीकृत आयोजना अनुगमन प्रणाली स्थापना गर्न नसकिनु,
- कार्यान्वयनको प्रभावकारिता मूल्याङ्कन गर्न नसकिनु,
- अनुगमन भएका आयोजनाहरुको समीक्षा नहुनु,
- स्थानीय तहबाट प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयनको विवरण र प्रगति प्रतिवेदनमा बेवास्ता,
- भवन निर्माण सम्बन्धमा भोगाधिकार सम्बन्धी समस्या हुनु।

ख. तत्काल गर्नुपर्ने सुधारका क्षेत्रहरु:

- अवण्डा बजेट तत्काल बाँडफाँट गरी कार्यक्रम कार्यान्वयनमा लैजानु पर्ने,
- कार्यविधि निर्माण गर्दा वस्तुगत विश्लेषण गरी गर्नुपर्ने,
- अनुगमन प्रणालीलाई यथार्थपरक बनाउन विवरण प्रविष्टिमा जोड दिनुपर्ने,
- मन्त्रालयहरुको शासकीय अनुगमन मूल्याङ्कन गरी बजेट कार्यान्वयनमा अवरोध पुऱ्याउने तत्व पहिचान गरी त्यस्ता तत्वलाई तत्काल हटाउनु पर्ने,
- प्रदेश मन्त्रालयगत समन्वय र सहकार्यलाई थप चुस्त बनाउनु पर्ने।

ग. समीक्षा अवधिमा सम्पादन भएका प्रमुख कार्यहरु:

- मुख्यमन्त्री रोजगार कार्यक्रम, कर्णाली उज्यालो कार्यक्रम, एकीकृत वस्ती विकास कार्यक्रम, मुख्यमन्त्री दलित आयआर्जन कार्यक्रम, मुख्यमन्त्री महिला आयआर्जन कार्यक्रममा बजेट बाँडफाँट तथा योजना छानौट भई कार्यान्वयनको लागि पठाइएको,
- भवनमा तला थप्ने कार्य भइरहेको,
- यस अर्थिक वर्षको हाल सम्म २३ वटा मन्त्रिपरिषद् बैठक सञ्चालनबाट जम्मा ९४ वटा निर्णय भएको,
- विभिन्न १३ वटा कार्यविधिहरु निर्माण भएको,
- दैलेख र जाजरकोट जिल्लामा मन्त्रिपरिषद्को बैठकका निर्णयहरुको कार्यान्वयनको अवस्थाको अनुगमन भएको,
- प्रदेश विशेष कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनमा समन्वय र सहजीकरणको लागि स्थानीय जनप्रतिनिधिहरुसँग दैलेख, सल्यान, सुर्खेत र हुम्लामा छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सञ्चालन भएको,
- मुख्यमन्त्री रोजगार कार्यक्रममा प्रत्यक्ष संलग्न हुने स्थानीय तहका कर्मचारीहरुलाई अभिमुखीकरण गरिएको।

घ. बाँकी अवधिमा सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू:

- एकीकृत वस्ती विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि आयोजना छनौट,
- मुख्यमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत आगामी वर्षमा सञ्चालन हुने आयोजनाहरूको छनौट,
- दिवा शिशु स्थापना केन्द्र स्थापना,
- लोक सेवा आयोग तथारी कक्षा सञ्चालन,
- सवारी खरिद सम्बन्धी कार्य,
- शाखागत रूपमा बाँडफाँट भएका विभिन्न वार्षिक कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन।

३.५ आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमि:

२०७४ माघ २४ गते प्रदेश सरकारको स्थापना सँगै आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको स्थापना भएको हो। यस मन्त्रालयको मुख्य जिम्मेवारी आर्थिक मामिला र योजना गरी दुईवटा प्रमुख विषयहरू रहेका छन्। यसै सन्दर्भमा वार्षिक बजेट तर्जुमा गर्ने, आर्थिक नीति तथा सोको लागि आवश्यक स्रोतको व्यवस्था गर्ने, आर्थिक तथा वित्तीय अनुशासन कायम राख्दै सार्वजनिक खर्चलाई प्रभावकारी बनाउने र स्रोत परिचालन भरपर्दो र दिगो बनाउने उद्देश्य केन्द्रित रहि मन्त्रालयले कार्य सम्पादन गर्दै आएको छ।

सङ्घीयताको अभ्यासको प्रारम्भिक चरणमा नयाँ-नयाँ सिकाई तथा अनुभव, नीतिगत कानूनी अन्यौल, समन्वयको उपयुक्त संयन्त्रको अभाव र जनशक्तिको अभाव लगायतका समस्याहरूसँग जुद्धै प्रदेश स्थापनाको तीन वर्षको छोटो अवधिमा नै कानूनी र संरचनात्मक ठोस आधारहरू खडा भएका छन्। आगामी दिनमा नेपाल सरकारबाट निर्धारण भएका समृद्धिका ११ र सुखका २३ गन्तव्य सूचकको आधारमा आफ्नै मौलिक विशेषता तथा नागरीकको अपेक्षा बमोजिम "समृद्ध कर्णाली, सुखारी कर्णालीबासी" को दीर्घकालीन स्रोत बमोजिम प्रदेशको समृद्धि र सन्तुलित विकासमा मन्त्रालयले महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्ने मन्त्रालयको रणनीति छ।

२. दीर्घकालीन स्रोत:

समृद्ध कर्णाली सुखारी कर्णालीबासीको सपना साकार पार्ने।

३. ध्येय:

प्रदेशको सर्वाङ्गीण विकासको लागि आर्थिक नीति तथा योजना तर्जुमा गरी आवश्यक साधन स्रोतको व्यवस्था सहित वित्तीय अनुशासन कायम गर्दै प्रदेशबासीको समृद्धिको चाहना पूरा गर्ने।

४. रणनीतिक उद्देश्यहरू:

- सार्वजनिक पूँजीगत खर्च विस्तार गर्ने,
- आन्तरिक स्रोत परिचालन प्रभावकारी बनाउने,
- अनुदान तथा सहायताको उच्चतम् सदुपयोग गर्ने,
- वित्तीय अनुशासन कायम गर्ने,
- सम्भावित आर्थिक क्षेत्रको पहिचान र परिचालन गर्ने ,
- विकासको लागि निजी क्षेत्र लगायतको लगानी आकर्षण गर्ने,
- सहकार्य र समन्वयलाई प्रभावकारी बनाउने।

५. कार्यक्षेत्रः

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय बमोजिम अनुसार रहेका छन्-

- प्रदेशको आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण तथा आर्थिक नीतिको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन।
- प्रदेशस्तरको आर्थिक स्रोतको बाँडफाँट, लगानी प्रक्षेपण र वित्तीय व्यवस्थापन।
- प्रदेशस्तरको आर्थिक स्थायित्व र मूल्य स्थिरता सम्बन्धी नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन
- सङ्घको स्वीकृतिमा वैदेशिक सहयोग, वैदेशिक ऋण र अनुदान प्राप्ति, उपयोग, लेखाइकन र प्रतिवेदन।
- प्रदेशस्थित सरकारी सम्पत्तिको एकीकृत विवरण र सरकारी बाँकी रकमको लागत तथा असुल उपर।
- प्रदेशस्तरीय विकास नीति, प्राथमिकता, आवधिक तथा क्षेत्रगत योजना र वार्षिक विकास कार्यक्रमको तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्याइकन।
- राष्ट्रिय तथा अन्तर प्रदेश विकास योजनाको समन्वय र सशर्त अनुदानको सदुपयोग।
- प्रदेश राजस्व सम्बन्धी नीति तथा कानूनको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन।
- प्रदेश सार्वजनिक खर्च सम्बन्धी नीतिको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन तथा स्थानीय तह अनुदान।
- सङ्घीय नीति अनुरूप सह-वित्तीयकरण।
- प्रदेश आर्थिक कार्यविधि सम्बन्धी नीति तथा कानूनको निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन।
- प्रदेश विनियोजन ऐन तथा प्रदेशको बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, नियमन र आर्थिक अनुशासन।
- प्रदेश सञ्चित कोषको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन र प्रदेश लेखा नियन्त्रण एवं व्यवस्थापन।
- प्रदेश पूरक अनुमान तथा पेशकी खर्च र प्रदेश आकस्मिक कोष सम्बन्धी।
- प्रदेश सरकारी लगानी र लाभांशको लेखा व्यवस्थापन।
- प्रदेशगत विनियोजन, राजस्व, धरौटी, कार्य सञ्चालन कोष र अन्य सरकारी कोष तथा सम्पत्तिको एकीकृत विवरण र लेखा परीक्षण।
- घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सवारी साधन कर, मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर, पर्यटन शुल्क, कृषि तथा आयमा कर, सेवा शुल्क, दस्तुर र दण्ड जरिवाना सङ्कलन, बाँडफाँट र उपयोग सम्बन्धी नीति तथा कानून तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन।
- सङ्घीय कानून अनुसार प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी र शुल्क सङ्कलन, नियमन र हस्तान्तरण।
- राजस्व चुहावट नियन्त्रण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन।

- सङ्घसँगको अन्तर सरकारी वित्तीय सम्पर्क, सम्बन्ध र सहकार्य।
- तथ्याङ्क, सूचना प्रणाली तथा अभिलेख व्यवस्थापन सम्बन्धमा प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड एवं योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन तथा सङ्घ र स्थानीय तहसँग सहयोग, समन्वय र सहकार्य।
- बीमा र बीमा व्यवसायको सञ्चालन, व्यवस्थापन, प्रवर्द्धन तथा विस्तार र नियमन।
- प्रदेश स्तरका सार्वजनिक संस्थान, वित्तीय संस्था, समिति, प्रतिष्ठान तथा कम्पनी आदिको सञ्चालन, व्यवस्थापन, सुधार र नियमन।
- आर्थिक विकासमा निजी, सहकारी तथा गैर सरकारी क्षेत्रसँगको समन्वय र सहकार्य।

**तालिका १०: चालु आ.व. २०७८/७९ को अर्धवार्षिक अवधिको प्रगति
(चालु तथा पूँजीगत)**

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	१५१०९९०००	४७०७६५०८	३१.१६
पूँजीगत	९२४६५०००	१७३६७४९.३	१८.७८
जम्मा	२४३५५६०००	६४४४४००९	२६.४६

तालिका ११: सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदानको लक्ष्य र प्राप्तिको विवरण

क्र.सं.	अनुदानको प्रकार	कूल वार्षिक लक्ष्य	पौष सम्मको प्राप्ति
१	समानीकरण अनुदान	१०१४२१०००००	५०७१०५००००
२	सशर्त अनुदान चालु	१९५०९०००००	४३३०३१७००
३	सशर्त अनुदान पूँजीगत	२०३७६०००००	४४४४१५४००
४	विशेष अनुदान	६१३००००००	०
५	समपूरक अनुदान	८१३५०००००	०
६	अन्य वैदेशिक चालु अनुदान	२०९५५	
	कूल जम्मा	१५५५६३०००००	५९४८४९७९००

तालिका १२ - राजस्व सङ्कलनको स्थिति:

सि. नं.	राजस्व शीर्षक	अधिल्लो महिना सम्मको	०७द पुस महिना सम्मको	जम्मा
१	११३१५-बैंडफॉटबाट प्राप्त हुने घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	८६५५४५७.४४	९५५६८९८	१८२१२३५५.४
२	११६११-व्यवसायले भुक्तानी गर्ने	९४९९००	३१०८१०	१२५९९९०
३	१४१५१-सरकारीसम्पत्तीको वहालबाट प्राप्त आय	०	४५३६९	४५३६९

सि. नं.	राजस्व शीर्षक	अधिल्लो महिना सम्मको	०७८ पुस महिना सम्मको	जम्मा
४	१४१५७-बाँडफाँट भई प्राप्त दहतर बहतरको विक्रीबाट प्राप्त हुने आय	४२५२६७२	३९९९०६०	७४५१७३२
५	१४१५९-अन्यस्रोतबाट प्राप्त बाँडफाँट नहुने रोयल्टी	०	३५९२९९.९	३५९२९९.९
६	१४२११-कृषिउत्पादनको विक्रीबाट प्राप्त रकम	५६३०८९	१०१५०	५७३२३९
७	१४२१२-सरकारीसम्पतीको विक्रीबाट प्राप्त रकम	२९५०५	१६४९००	१९४४०५
८	१४२१३-अन्यविक्रीबाट प्राप्त रकम	२५९५०	१६०२५	४१९७५
९	१४२२३-शिक्षाक्षेत्रको आमदानी	२५८२५५	८४७९०	३४३०४५
१०	१४२२४-परीक्षाशुल्क	३४४५०	५२९६००	५६४०५०
११	१४२२५-यातायातक्षेत्रको आमदानी	४७७८७३५	६७०७४३	५४४९४७८
१२	१४२२९-अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	६४७७५१५	१९८५३०४	८४६२८१९
१३	१४२५३-व्यावसाय रजिस्ट्रेशन दस्तुर	१०४१८१२५	१३५३३९०	११७७१५१५
१४	१४२५४-रेडियो/एफ.एम. सञ्चालन दस्तुर	३०००००	०	३०००००
१५	१४२५६-चालक अनुमति पत्र, सवारी दर्ता किताब (Blue book) सम्बन्धी दस्तुर	१९३९३१४७	५८६३९६५	२५२५७०८२
१६	१४२६४-वन क्षेत्रको अन्य आय	३१४७७७०.८२	९९५६५०	४०६२४२०.८२
१७	१४३१२-प्रशासनिकदण्ड, जरिवाना र जफत	९३९८१८७	८३१६२१	१०२२९८०८
१८	१४३१३-धरौटी सदरस्याहा	०	११६९३९.७	११६९३९.७
१९	१४५२९-अन्य राजस्व	६६००	७०१७५.८	७६७७५.८
२०	१५१११-बेरुजू	३४६०८७७२.७१	७८३९४९६	४२४४८२६८.८
२१	१५११२-निकासा फिर्ता	२१४१८०९३.१	०	२१४१८०९३.१
२२	१५११३-अनुदान फिर्ता	३७०७८०४०.०८	४५२२७०	३७५३०३१०.१
२३	३३३४१-सवारीसाधन कर	७८२३०५७०	१४४३४०६५	५५५९८७८
	जम्मा	२४००२४०३४	४८८१०४११	२५१७६८५९

क. बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयका क्रममा देखा परेका चुनौतीहरू:

- रकमान्तर तथा कार्यक्रम संशोधनको प्रवृत्ति बढ्दो छ।
- आयोजना तथा कार्यक्रमहरूमा दोहोरोपना,

- विगत आ.व.मा सञ्चालन भई सम्पन्न भएका तर विविध कारणले भुक्तानी बाँकी भएका आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको भुक्तानीको स्रोत व्यवस्थापन।
- आयोजना तथा कार्यक्रमहरू समयमै शुरुवात नहुनु,
- खर्च गर्ने संयन्त्र कमजोर हुँदा मन्त्रालयगत प्रगति न्यून देखिनु,
- प्राविधिक मन्त्रालय तथा कार्यालयहरूमा प्राविधिक कर्मचारीहरूको अभाव हुनु,
- अवण्डा बजेट बाँडफाँटमा विलम्ब,
- कार्यविधिगत अस्थिरता,
- कार्यान्वयनको प्रभावकारिता मूल्याङ्कन गर्न नसकिनु,
- अनुगमन भएका आयोजनाहरूको समीक्षा नहुनु,
- खर्च गर्ने क्षमताको आधारमा भन्दा भनसुनका आधारमा बजेट विनियोजन हुँदा प्रदेश सरकारको खर्च प्रतिशत न्यून हुनु।

ख. तत्काल गर्नुपर्ने सुधारका क्षेत्रहरू:

- विषयगत कार्यालय तथा मन्त्रालयहरूमा रहेको अवण्डा बजेट तत्काल बाँडफाँट गरी कार्यक्रम कार्यान्वयनमा लैजानु पर्ने,
- कार्यविधि निर्माण गर्दा वस्तुगत विश्लेषण गरी गर्नुपर्ने,
- अनुगमन प्रणालीलाई यथार्थपरक बनाउन विवरण प्रविष्टिमा जोड दिनुपर्ने,
- मन्त्रालयहरूको शासकीय अनुगमन मूल्याङ्कन गरी बजेट कार्यान्वयनमा अवरोध पुऱ्याउने तत्त्व पहिचान गरी त्यस्ता तत्त्वलाई तत्काल हटाउन सहजीकरण गर्नुपर्ने,
- प्रदेश मन्त्रालयगत समन्वय र सहकार्यलाई थप चुस्त बनाउनु पर्ने।

ग. समीक्षा अवधिमा सम्पादन भएका प्रमुख कार्यहरू:

- बजेट कार्यान्वयनको लागि ६१ बुँदे मार्गदर्शनसहितको खर्च गर्ने अस्थिरारी तथा बजेट कार्यान्वयन कार्यतालिका विषयगत मन्त्रालयलाई पठाइएको,
- सशर्त अनुदान तर्फका आयोजना संशोधन तथा कार्यक्रम बाँडफाँट गरी स्थानीय तहमा हस्तान्तरण गरिएको र आयोजना कार्यान्वयन गर्न पूर्व स्वीकृति सहित बजेट कार्यान्वयन मार्गदर्शन पठाइएको,
- सार्वजनिक निजी साझेदारी नियमावली, २०७८ स्वीकृति प्राप्त भएको,
- कर्णाली प्रदेश वित्तीय जोखिम मूल्याङ्कन कार्यविधि, २०७८ मा स्वीकृति प्राप्त भएको छ।
- कर्णाली प्रदेश विनियोजन र आर्थिक अध्यादेश, २०७८ लाई प्रतिस्थापन गर्न बनेको विधेयक कर्णाली प्रदेश विनियोजन र आर्थिक विधेयक, २०७८ प्रदेश सभावाट स्वीकृत भएको छ।

- कर्णाली प्रदेश सम्पूरक र विशेष अनुदान सम्बन्धी (चौथो संशोधन) कार्यविधि, २०७८ तर्जुमा गरी स्वीकृत प्राप्त भएको।
- आ.व. २०७७।७८ मा भुक्तानी बाँकी रकम व्यवस्थापनका लागि नीतिगत निर्णय गराई आवश्यक प्रक्रियाका लागि विषयगत मन्त्रालयहरूमा पत्राचार गरिएको।
- भुक्तानी बाँकी रकम व्यवस्थापनको लागि नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय समक्ष माग गरी पठाइएको।
- आ.व. २०७९।८० मा स्थानीय तहबाट सञ्चालन हुने सम्पूरक र विशेष अनुदानका आयोजनाहरूको प्रस्ताव आह्वान गरी उक्त आयोजनाहरू सूचना प्रणाली मार्फत पेश हुन आएको।
- कर्णाली प्रदेश बहुवर्षीय ठेकका बन्दोवस्त सम्बन्धी निर्देशिका, २०७७ बमोजिम बहुवर्षीय आयोजना स्वीकृतिका लागि सहमति दिइएको छ।
- कर्णाली प्रदेश बेरुजु व्यवस्थापन सूचना प्रणाली लागू गर्न मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृति प्राप्त भएको।
- आगामी आ.व. २०७९/८० को लागि सङ्घबाट प्रदेशलाई प्राप्त हुने सम्पूरक र विशेष अनुदानको लागि आयोजनाहरू छनौट गरी प्रस्ताव राष्ट्रिय योजना आयोगमा पठाईएको।
- कर्णाली प्रदेश सरकारको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन सूचक अनुसारको विवरण राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगमा पेश गरिएको।
- आगामी आ.व. २०७९/८० को लागि आय व्यय प्रक्षेपण गरिएको विवरण सङ्घीय अर्थ मन्त्रालयमा पठाइएको।
- कर्णाली प्रदेशको राजस्व सम्भाव्यता सम्बन्धी प्रतिवेदन प्राप्त भएको।

घ. बाँकी अवधिमा सम्पादन गर्नुपर्ने प्रमुख कार्यहरू:

- आ.व. २०७९/८० को बजेट तथा कार्यक्रमको तयारी गर्ने।
- कर्णाली प्रदेश सरकारको बजेटका उद्देश्य, नीति, सिद्धान्त तथा प्राथमिकताहरू निर्धारण गर्ने।
- मन्त्रालयगत अर्धवार्षिक तथा वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्ने।
- मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्ने।
- कर्णाली प्रदेशको आर्थिक सर्वेक्षण तयार गर्ने।
- राजस्व परामर्श समितिको प्रतिवेदन तयार गरी माननीय मन्त्रीज्यू समक्ष पेश गर्ने।
- बजेट वक्तव्य लेखनको तयारी गर्ने।
- विनियोजन विधेयक तथा आर्थिक विधेयकको तयारी गर्ने।
- बहुवर्षीय दायित्वको व्यवस्थापन गरी बहुवर्षीय आयोजना वस्तुपरक बनाउने।

- बेरुजुको लगत तयार गरी सम्परीक्षण तथा फछ्यौंटको कार्ययोजना बनाइ सोही बमोजिम कार्यान्वयन गर्ने ।
- लक्ष्य बमोजिम चौमासिक रूपमा बजेट खर्च गर्ने पद्धति सुरुआत गर्ने ।
- भुक्तानी बाँकीको समस्या यस पटक समाधान गरी पुनः यस प्रकारको आर्थिक विचलन नहुने व्यवस्था गर्ने ।
- विनियोजन कुशलता कायम गर्ने ।
- बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन तयार गर्ने ।
- बजेट कार्य सञ्चालन निर्देशिका तयार गर्ने ।
- कर्णाली प्रदेश खर्च मापदण्डलाई समसामयिक बनाउने ।

३.६ उद्योग, पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमि:

प्रदेशलाई औद्योगिकरणतर्फ उन्मुख गराई औद्योगिक विकास गर्न आवश्यक नीति, ऐन, नियम तर्जुमा गर्दै औद्योगिक क्षेत्रमा निजी, स्वदेशी, तथा विदेशी लगानी आकर्षित गर्नको लागि औद्योगिक पूर्वाधारको निर्माण गर्दै लैजाने, मौजुदा पूर्वाधारको उपयोग गर्ने, कच्चा पदार्थको प्रशोधन गरी निर्यातजन्य पदार्थको उत्पादन तथा निर्यात गर्ने, लघु, घेरेलु, तथा साना उद्योगहरूको माध्यमबाट गरीबी न्यूनीकरण गरी प्रादेशिक अर्थतन्त्रलाई सबल बनाउँदै, वाणिज्य क्षेत्रलाई सबल तुल्याउँदै आन्तरिक, अन्तर प्रादेशिक तथा बाह्य व्यापारको सहजीकरण, प्रवर्द्धन र नियमन गर्दै, कर्णाली प्रदेशमा रहेको मूर्त तथा अमूर्त साँस्कृतिक तथा धार्मिक र प्राकृतिक सम्पदाहरूको संरक्षण र विकास गर्दै प्रदेशको आर्थिक विकासको प्रमुख आधारको रूपमा रहेको पर्यटन क्षेत्रको माध्यमबाट रोजगारीको सृजना, आर्थिक क्रियाकलापमा वृद्धि र समग्र प्रादेशिक आर्थिक विकास र समुन्नतिमा टेवा पुऱ्याउँदै, वन, वातावरण तथा जलाधार क्षेत्रको संक्षणको माध्यमबाट खेतीयोग्य भूमिको संरक्षण र उत्पादकत्वमा वृद्धि, पानी मुहान, वन्यजन्तु र जैविक विविधताको संरक्षण र वातावरणीय स्वच्छता कायम राख्दै स्रोतको दिगो उपयोग मार्फत् अर्थतन्त्रमा योगदान पुऱ्याउने लक्ष्यका साथ मिति २०७४/११/०३ गते यो मन्त्रालयको स्थापना भएको हो।

२. दीर्घकालिन सोच :

दिगो वन व्यवस्थापन, उद्योग, उद्यमशीलता, पर्यटन र सन्तुलित पर्यावरण मार्फत् प्रदेशको समृद्धि ।

३. दृष्टियाँ :

व्यवस्थित वन क्षेत्र, उद्योग, उद्यमशीलता, पर्यटनको विकास र सन्तुलित पर्यावरण मार्फत् प्रदेशको आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक समृद्धिमा योगदान पुऱ्याउने।

४. रणनीतिक उद्देश्यहरू:

- जनसहभागितामूलक तथा वैज्ञानिक व्यवस्थापन पद्धति अवलम्बन गर्दै वन, वन्यजन्तु तथा जैविक विविधताको दिगो संरक्षण तथा व्यवस्थापनबाट वन क्षेत्रको उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने।
- सामुदायिक वन मार्फत् वातावरणमैत्री हरित अर्थतन्त्र विकास गर्न उच्च मूल्य तथा बहुउपयोगी फलफूल, जडिबुटी र बोटबिरुवाहरू वृक्षारोपण अभियानकै रूपमा सञ्चालन गर्ने।

- निजी तथा सहकारी क्षेत्रलाई वन विकास तथा विस्तारमा संलग्न गराउँदै जडिबुटी, काठ तथा लघु घेरेलु उद्यमहरूको प्रवर्द्धन, विविधीकरण र बजारीकरण गर्ने।
- प्रदेशमा रहेका सबै ऐतिहासिक, धार्मिक, पुरातात्त्विक स्थल, भाषा, धर्म संस्कृतिको खोज, संरक्षण र सम्बद्धन गर्ने।
- जलवायु परिवर्तनको नकारात्मक प्रभाव कम गर्न अनुकूलतनका उपायहरू अवलम्बन गर्दै हिमाली क्षेत्रमा वन बुट्यान, बीऊ र बाली संरक्षणको विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।
- स्वच्छ वातावरण, जलाधार पुनरुत्थान, सार्वजनिक क्षेत्र सरसफाई गर्दै सार्वजनिक स्थल, नदी किनार, सडक छेउ, खोल्सा-खोल्सीमा बाँस, अम्प्रिसो, फलफुल लगायतका आयमूलक बहुउपयोगी बोट बिरुवा लगाई जैविक प्रविधि प्रयोगका सबै स्थानीय तहका केन्द्रहरूलाई हरित नगरको रूपमा विकसित गर्ने।
- हवाई यातायातको सुविधाका लागि आवश्यक समन्वयात्मक कार्य गर्ने।

५. कार्यक्षेत्र :

कर्णाली प्रदेश सरकारको कार्य विभाजन नियमावली, २०७४ बमोजिम मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र र जम्मेवारी देहाय अनुसार रहेका छन्:-

- व्यापार वाणिज्य र बजार प्रतिष्पर्धा सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड तथा योजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयन एवं नियमन र सिन्डिकेट तथा कार्टेलिड नियन्त्रण।
- प्रादेशिक व्यापार सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण, प्रवर्द्धन, सहजीकरण, बजार अनुगमन, समन्वय, तथ्याङ्क प्रणाली, बौद्धिक सम्पत्ति संरक्षण, अध्ययन तथा अनुसन्धान र नियमन।
- ढुवानी, परिवहन प्रणाली तथा कार्गो व्यवस्थापन।
- नेपाल सरकारको सहमतिमा आर्थिक तथा औद्योगिक विषयका करारजन्य समझौता।
- व्यापारिक फर्महरूको दर्ता, नवीकरण, खोरेजी र नियमन।
- खानी तथा खनिज पदार्थको अन्वेषण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन र नियमन एवं पूर्वाधार विकास, अनुसन्धान, सर्वेक्षण, लगत सङ्कलन अभिलेखाङ्कन, अन्वेषण, उत्खनन, प्रादेशिक प्रयोगशालाको स्थापना तथा सञ्चालन र सङ्घसँग समन्वय।
- भौगोलिक अध्ययन तथा अनुसन्धान र नक्सा सम्बन्धी।
- कलकारखाना र औद्योगिकीकरण सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन।
- उद्योग दर्ता, अनुमति, नवीकरण एवं खोरेजी र औद्योगिक विकास तथा औद्योगिक व्यवसायको प्रवर्द्धन र नियमन।

- प्रदेशस्तरको उद्योग क्षेत्रको भौतिक पूर्वाधार विकास सम्बन्धी योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन तथा औद्योगिक क्षेत्र र विशेष आर्थिक क्षेत्रको स्थापना सञ्चालन र विस्तार।
- औद्योगिक वस्तुको निर्यात प्रवर्द्धन।
- सार्वजनिक सेवा, अत्यावश्यक सेवा र वस्तु आपूर्ति सम्बन्धी नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा कार्यान्वयन र नियमन।
- उपभोक्ताहरूको अधिकार संरक्षण तथा प्रवर्द्धन, उपभोक्ता जागरण कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा अनुगमन।
- मूल्य र कालोबजारी तथा कृत्रिम अभाव नियन्त्रण एवं नियमन।
- सङ्घीय मापदण्ड अनुसार स्टाण्डर्ड वर्गीकरण, गुणस्तर परीक्षण र नियमन।
- उपभोक्ता अदालत गठन र सञ्चालन।
- अत्यावश्यक वस्तुहरूको प्रादेशिक माग र आपूर्ति सम्बन्धी सूचना संकलन, विश्लेषण, प्रक्षेपण र आपूर्ति व्यवस्था, मौजदातको व्यवस्था र आपूर्तिमा अन्तर प्रादेशिक र स्थानीय तहबीच समन्वय।
- लक्षित क्षेत्र र वर्गका लागि वस्तु र सेवामा प्रादेशिक अनुदान र नियमन।
- करार, साझेदारी र एजेन्सी सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन।
- सङ्घसँगको समन्वयमा कम्पनी स्थापना सम्बन्धी नीति तथा कानून तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, नियमन र कम्पनी प्रशासन।
- दामासाहिमा परेका उद्योग, व्यावसायिक कम्पनी तथा फर्म व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन।
- प्रदेशस्तरमा हानिकारक पदार्थहरूको नियमन तथा व्यवस्थापन।
- प्रदेशस्तरमा इन्धनको गुणस्तर अनुगमन।
- सङ्घीय कानून बमोजिम क्यासिनो तथा चिठ्ठा दर्ता, अनुमति र नियमन सम्बन्धी।
- प्रदेश भित्रका उद्योगहरू र साना, मझौला, घरेलु तथा लघु उद्योगहरू स्थापना र प्रवर्द्धन सम्बन्धमा नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन।
- औद्योगिक तथा व्यापार प्रदर्शनीको आयोजना तथा व्यवस्थापन।
- उद्योगमा श्रममुलक प्रविधि र स्वदेशी श्रमिकको उपयोग।
- स्वरोजगारका लागि उद्यमशीलता विकास, प्रशिक्षण, सहुलियत कर्जा र व्यवसाय प्रवर्द्धन सहायता।
- प्रादेशिक पर्यटन विकासको नीति, कानून, मापदण्ड र योजना निर्माण, पूर्वाधार विकास, प्रवर्द्धन र नियमन।
- पर्यटक प्रहरी व्यवस्थापन।
- पर्यटकीय होटल, रिसोर्ट, लज, ट्राभल तथा ट्रेकिङ एजेन्सी, गाईड, र्याप्टिङ आदिको दर्ता, अनुमति, नवीकरण र नियमन।

- प्रदेशस्तरमा वन क्षेत्रको नीति, कानून, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन।
- वन्यजन्तु र वन पैदावार ओसार-पसार सम्बन्धी नियमन र अपराध नियन्त्रण।
- वन, वनस्पति, वन्यजन्तु र जैविक विविधता सम्बन्धी प्रादेशिक सङ्ग्रहालय व्यवस्थापन।
- प्रदेशस्तरमा संरक्षण क्षेत्र र चरन क्षेत्रको व्यवस्थापन।
- हात्तीसार तथा चिडियाखानाको व्यवस्थापन।
- जडिबुटी खेती प्रविधि प्रवर्द्धन, विस्तार तथा बजारीकरण सम्बन्धी नीति तथा कानून तर्जुमा तथा कार्यान्वयन र नियमन, अध्ययन-अनुसन्धान तथा तथ्याङ्क सङ्कलन।
- वन तथा वातावरण सम्बन्धी विषयमा प्राविधिक सूचना तथा सेवा प्रवाह।
- वन अतिक्रमण तथा वन डढेलो नियन्त्रण तथा रोकथाम सम्बन्धी नीति, समन्वय र सहयोग।
- प्रदेशस्तरका वनस्पति उद्यान तथा हर्वेरियमहरूको व्यवस्थापन र वनस्पति पहिचान तथा अभिलेखीकरण सम्बन्धी नीति र व्यवस्थापन।
- प्रदेशस्तरमा जैविक विविधताको अध्ययन, अनुसन्धान, व्यवस्थापन, नियमन, संरक्षण एवं लाभांश बाँडफाँट।
- प्रदेशस्तरमा जलाधार संरक्षण तथा जल उपयोग नीति, प्रविधि विकास, व्यवस्थापन।
- प्रदेशभित्र भू-स्खलन नियन्त्रण।
- प्रदेशस्तरमा वातावरणीय संरक्षण तथा स्वच्छता सम्बन्धी प्रविधि विकास र व्यवस्थापन।
- प्रदेशस्तरमा वातावरण सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन।
- प्रदेशस्तरमा वातावरणीय सूचना प्रणालीको स्थापना।
- प्रदेशस्तरमा वातावरणीय जोखिमका लागि तयारी तथा उद्धार।
- प्रदेशस्तरमा वातावरणीय प्रयोगशालाको स्थापना, सञ्चालन र व्यवस्थापन।
- प्रदेशस्तरमा ठोस, वायु, तरल, जल, ध्वनि तथा विद्युतीय लगायत प्रदुषणको मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियन्त्रण।
- प्रदेशस्तरमा न्यून कार्बनमुखी तथा वातावरणमैत्री विकास प्रक्रिया र हरित क्षेत्र प्रवर्द्धन।
- प्रदेशस्तरमा वातावरणीय संरक्षण क्षेत्र तथा प्राकृतिक सम्पदाको संरक्षण र सम्बर्द्धन।
- प्रदेशभित्र वातावरणीय क्षेत्रको अध्ययन, अनुसन्धान, क्षमता अभिवृद्धि, वातावरणीय सुशासन तथा परीक्षण।
- भू-परिधि क्षेत्र तथा वन क्षेत्रको पहिचान, वर्गीकरण, संरक्षण र व्यवस्थापन।
- संरक्षण क्षेत्र पहिचान र व्यवस्थापकीय पद्धति निर्धारण।
- अन्तर प्रदेशीय नदी उकास तथा सडक किनार वृक्षारोपण व्यवस्थापन।
- वृक्षारोपणको लागि दिगो तथा गुणस्तरीय बीउ उत्पादन, बीउ वर्गैचा स्थापना र व्यवस्थापन।

- प्रदेशभित्र बृक्षारोपण तथा सम्भार सम्बन्धी नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन।
- प्रदेशभित्र जडिवुटी तथा अन्य गैरकाष्ठ वन पैदावार सम्बन्धी व्यवस्थापन।
- बन्यजन्तु र चराचुरुङ्गी सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन।
- प्रदेशस्तरमा विज्ञान प्रविधिको विकास तथा विस्तार, सो सम्बन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन, प्रशोधन र सर्वेक्षण र जनशक्ति विकास र उपयोग।
- वैज्ञानिक अध्ययन अनुसन्धान एवं विज्ञान र प्रविधिको आविष्कार, उन्नयन र विकास।
- विज्ञान सङ्ग्रहालय र प्लोटोरियमको स्थापना र सञ्चालन र व्यवस्थापन।

**तालिका १३ : चालु आ.व. २०७८/७९को अर्धवार्षिक अवधिको प्रगति
(चालु तथा पूँजीगत)**

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	८७५२९०००	२३४७०४३४५	२६.९३
पूँजीगत	१५५४९५००००	८००८५६२२	५.१५
जम्मा	२४२६४७९०००	३१४७८९९६७	१२.९७

तालिका १४ : सङ्घीय सरकारकाट प्राप्त अनुदानको प्राप्ती/खर्चको विवरण

सि. नं.	कार्यालयको नाम	विनियोजित बजेट (रु. हजार)	पहिलो चौमासिक खर्च (रु.हजार)	पौष मसान्त सम्मको खर्च	पहिलो चौमासिक प्रगति प्रतिशत	पौष मसान्तसम्मको प्रगति प्रतिशत	कै.
१	नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम	२५४००	-	-			
२	वन तथा भू संरक्षण विभाग	३८७०४	-	१०९४५			
३	राष्ट्रिय वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	५५५००	-	४००			
४	जलाधार संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	४२५००	-	-			
५	जडिवुटी विकास कार्यक्रम	३३६००		४००			
६	वातावरण विभाग	६०००	-	-			
जम्मा		२०९७०४		१०९४५		५.४३	
कुल जम्मा		२४२६४७९	१६८७८९	३१४७८९	६.९६	१२.९७	

तालिका १५ : राजस्वको सङ्कलन

क्र.सं.	जिल्ला	राजस्व सङ्कलन	कैफियत
१	स्कुम पश्चिम	१५९२७६०	
२	सल्यान	१७२२८००	
३	डोल्पा	१५५१५८५	
४	जुम्ला	१९३१९४०	
५	दैलेख	१५०४४२५	
६	हुम्ला	१४४५०९	
७	कालिकोट	८७५७१०	
८	जाजरकोट	१४५७२४०	
९	मुगु	४९२५६५	
१०	सुखेत	७०४७६३०	
उद्योग तर्फको जम्मा		१८७४८८२३९	
वन तर्फको जम्मा		१५१४४९५५	
कूल जम्मा		३३८९३१९४	

घ. बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनका क्रममा देखा परेका चुनौतिहरू:

- प्राथमिकीकरणको आधारमा योजना छनौट नहुनु,
- कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृत गर्नुपर्ने वर्तमान प्रदेश सरकारको व्यवस्थाले कार्यक्रम श्रावणमै प्राप्त भएपनि कार्यविधि असोज/कार्तिकमा प्राप्त हुँदा कार्यान्वयनमा ढिलाई भएको।

ड. समीक्षा अवधिमा सम्पादन भएका प्रमुख कार्यहरू:

- वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, डिभिजन वन कार्यालय, सुखेत र भेरी र प्रदेश वन निर्देशनालयको भवन निर्माणको कार्य अगाडी बढेको (बहुबर्षीय स्वीकृत)।
- रारा ताल साईकल परिक्रमा मार्ग निर्माणको लागि टेण्डरको आव्हान भई मूल्याङ्कन भएको (बहुबर्षीय स्वीकृत)।
- मन्त्रालयमा रहेको अवण्डा रकम बाँडफाँट गरी मातहत निकायमा पठाईएको।
- प्राविधिक जनशक्ति करारमा (इन्जिनियर-११, सब-इन्जिनियर-३ र बाली विकास अधिकृत-१ गरी जम्मा १५ जना) खटाईएको।
- रारा ताल साईकल परिक्रमा र खारालाई युद्ध सङ्ग्रहालय सम्पूरक अनुदानको लागि पठाईएको।

- बराहताल-५ बड़ीचौरमा बहुउद्देश्यीय पोखरी (पढ़दै कमाउदै) निर्माण।
- महाबु-४ मा हिमाल ताल संरक्षण (आकाशे पानी सङ्कलन)।
- समुदायमा आधारित वन संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम।

च. बाँकी अवधिमा सम्पादन गर्नुपर्ने प्रमुख कार्यहरू:

- ब्लक वृक्षारोपण तथा संरक्षण,
- पर्यटकीय हरित मार्गहरूको निर्माण,
- भू-तथा जलाधार सम्बन्धी विविध कार्यहरू,
- लघु औद्योगिक ग्राम स्थापना/निर्माण,
- पर्यटन पूर्वाधार निर्माण अन्तर्गतका विविध कार्यक्रमहरू,
- पकेट क्षेत्र विशेष जडिबुटी विकास कार्यक्रम।

३.७ जलस्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमी:

ऊर्जा:

कर्णाली तिला र भेरी नदीमा गरिएको सम्भाव्यता अध्ययन अनुसार जलविद्युत उत्पादन क्षमता करिब १८ हजार मेघावाट रहे तापनि कर्णाली प्रदेशबाट हालसम्म ११ मेघावाट जलविद्युत मात्र राष्ट्रिय ग्रीडमा आवद्ध छ। जलविद्युत सेवाको पहुँच प्रदेशको २८ प्रतिशत जनतामा मात्र पुगेको छ। अतः प्रदेशको सबै घरधुरीमा विद्युत सेवाको पहुँच पुऱ्याउन, कृषि, उद्योग र सेवा क्षेत्रमा बढाउन गएको मागलाई सम्बोधन गर्न एवम् विद्युतमा आत्मनिर्भर भई निर्यात समेत गर्न प्रदेशको अपार जलविद्युत क्षमतालाई सदुपयोग गर्न आवश्यक छ। वैकल्पिक र नवीकरणीय ऊर्जाको क्षेत्रमा भएको नवप्रवर्तन र प्रगतिबाट प्रदेशले फाइदा लिन सकिन्दै देखिएको छ। हाल प्रदेशको कुल ऊर्जा खपतमा वैकल्पिक ऊर्जाको योगदान ३९.५ प्रतिशत रहेको छ। वैकल्पिक ऊर्जाको उपयोगबाट छारिएर रहेका गाउँ बस्तीहरूलाई उज्यालो पार्नुका साथै नागरीकहरूको ऊर्जाको आवश्यकता सुपथ र सुलभ रूपमा पूरा गर्न सकिन्दै। प्रदेश सरकारले नेपाल सरकार र स्थानीय तहसँगको सहकार्यमा वैकल्पिक ऊर्जाको प्रवर्द्धन र विकास गरी प्रदेशको ऊर्जाको आवश्यकतालाई पुरा गर्नेछ।

सिंचाई:

कर्णाली प्रदेशको खेतीयोग्य जमीनको १५.५ प्रतिशतमा मात्र वर्षेभरी सिंचाई सुविधा उपलब्ध छ। हिमाली र उच्च पहाडी भूभाग बढि भएको यस प्रदेशमा केही न्यून मात्रामा भएपनि भित्री मधेश रहेको यस प्रदेशमा परम्परागत सतह सिंचाईबाट जम्मा ३० हजार ३९६ हेक्टर जमीनमा मात्र परम्परागत सिंचाई सेवा उपलब्ध हुन सक्ने देखिन्दै भने थप ६९ हजार ५९७ हेक्टर जमीनमा लिफ्ट सिंचाई प्रणालीको मर्मत-सम्भार गराउनु पर्ने देखिन्दै। हालका दिनमा परम्परागत सिंचाई प्रणालीको मर्मत सम्भार तथा नयाँ प्रविधिमा आधारित सिंचाई प्रणालीको माध्यमबाट सिंचित कृषि क्षेत्रको विस्तार हुँदै आइरहेको छ। योजना अवधिमा सिंचाई हुन बाँकी खेती भइरहेको तथा खेतीयोग्य जमिनलाई हिमाली क्षेत्रको हिउँ सङ्कलन पोखरी, पहाडी भूमिगत जलस्रोतको उपयोग तथा सबै स्थानमा वर्षातको पानी सङ्कलन पोखरी, मूलको पानी सङ्कलन पोखरी जस्ता वैकल्पिक उपायहरू मार्फत् सिंचाई सेवा उपलब्ध गराई कृषि उत्पादनमा वृद्धि गर्नेतर्फ प्रयास केन्द्रित रहनेछ।

खानेपानी:

मानव जीवनको लागि अत्यावश्यक सेवामा पर्ने खानेपानी तथा सरसफाई सेवा मध्ये हालसम्म यस प्रदेशमा आधारभूत खानेपानी सुविधामा ८६.२ प्रतिशत जनसङ्ख्याको पहुँच पुगिसकेको

छ। कर्णाली प्रदेशका सबै जिल्ला खुला दिसामुक्त घोषणा भई आधारभूत सरसफाई सुविधाको उपयोग गरीरहेका छन्। नागरीकलाई नेपालको संविधानले मौलिक हकको रूपमा व्यवस्था गरेको सेवाहरु सुनिश्चित गर्नको लागि खानेपानी तथा सरसफाई सुविधा दिगो, भरपर्दो, सर्वसुलभ हुन जरुरी छ। यसरी दिगो र भरपर्दो आधारभूत खानेपानी सरसफाई सुविधा पुऱ्याउने राष्ट्रिय लक्ष्यका साथै दिगो विकास लक्ष्य हाँसिल गर्न यस प्रदेशले धेरै प्रयास गर्नुपर्ने देखिन्छ।

२. दीर्घकालीन सोच

- जलविद्युतको उत्पादन तथा उपयोगबाट समृद्धि।
- वैकल्पिक ऊर्जा विकास मार्फत् ऊर्जामा पहुँच विस्तार।
- दिगो सिँचाई व्यवस्थापनबाट कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि।
- स्वच्छ, सुलभ र सुरक्षित खानेपानी, सफा सुगंधर वातावरण।

३. लक्ष्य:

- जलविद्युतको विकास गरी तीव्र आर्थिक विकास गर्ने।
- वैकल्पिक ऊर्जाको उत्पादन बढाई स्वच्छ ऊर्जामा पहुँच सुनिश्चित गर्ने।
- कृषियोग्य भूमिमा वाहैमास सिँचाई सुविधा उपलब्ध गराउने।
- आधारभूत खानेपानी र सरसफाई सेवा सबै नागरीकहरुलाई उपलब्ध गराउने।

४. रणनीतिक उद्देश्यहरू:

- जलविद्युतको उत्पादन र वितरणबाट कृषि, उद्योग र सेवा क्षेत्रको विकास गर्नु,
- न्यून कार्बन उत्सर्जन गरी वातावरण संरक्षण तथा दिगो विकासमा टेवा पुऱ्याउनु,
- परम्परागत तथा आधुनिक सिँचाई प्रविधिको उपायोग गरी अधिकतम् कृषियोग्य भूमिमा सिँचाई सुविधा उपलब्ध गराउनु।
- सबैका लागि आधारभूत खानेपानी सुविधा उपलब्ध गराउनुका साथै बस्तीहरुलाई सफा सुगंधर बनाई पूर्ण सरसफाई तर्फ अग्रसर बनाउनु।

५. रणनीतिहरू:

- सङ्घसँगको समन्वयमा ठूला जलविद्युत आयोजनाहरु निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने नीति नियम निर्माण गरी लगानी जुटाउन पहल गर्ने।
- विद्युत उत्पादनलाई राष्ट्रिय प्रसारण ग्रीडमा प्रवाह गर्न प्रसारण लाइनहरु निर्माण गर्ने।
- प्रदेश सरकारको अगुवाइमा प्रदेशस्तरीय जलविद्युत आयोजनाहरु सञ्चालन गर्ने।
- वैकल्पिक ऊर्जाको विकास र बहुउपयोग वृद्धि गर्ने।
- स्थानीयवासीमा वैकल्पिक ऊर्जाको विकास र प्रयोगको लागि क्षमता अभिवृद्धि गर्ने।

- सिंचाइ विकासको नीति तथा गुरुयोजना तयार गर्ने।
- सिंचाइमा नयाँ प्रविधिको प्रयोग गर्ने।
- सिंचाइ प्रणालीको दिगो व्यवस्थापन एवम् मर्मत सम्भार सुनिश्चित गर्ने।
- आधारभूत खानेपानी सुविधा उपलब्ध गराउने।
- सामुदायिक सहभागितामा सरसफाईलाई अभियानका रूपमा सञ्चालन गर्ने।
- मौजुदा खानेपानी सेवालाई स्तरवृद्धि गरी क्रमिक रूपमा मध्यम तथा उच्च स्तरको बनाउदै लैजाने।

६. कार्यक्षेत्र

- प्रदेशस्तरको ऊर्जा, विद्युत, सिंचाइ, जल उत्पन्न प्रकोप (नदी तथा पहिरो) व्यवस्थापन र खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान, नीति, कानून, मापदण्ड, गुरुयोजना, योजना तथा आयोजना निर्माण, कार्यान्वयन सञ्चालन, मर्मत सम्भार, समन्वय र नियमन गर्ने।
- प्रदेशस्तरमा ऊर्जा विद्युत खानेपानी तथा सिंचाइ सम्बन्धी सेवाको गुणस्तर र सेवा शुल्कको आधार निर्धारण र नियमन गर्ने।
- ऊर्जा, विद्युत, सिंचाइ खानेपानी सेवा विस्तारमा निजी क्षेत्रको सहभागिता र लगानी प्रवर्द्धन सम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड निर्धारण र नियमन गर्ने।
- राष्ट्रिय जलस्रोत नीति र सड्घीय योजना बमोजिम प्रदेश सीमा नदीका जल उपयोग सम्बन्धी आयोजनाको पहिचान, निर्माण, सञ्चालन, सम्भार र व्यवस्थापन गर्ने।
- प्रदेश भित्रको जलस्रोत उपयोग तथा नदी संरक्षण सम्बन्धी योजना तथा गुरुयोजना तर्जुमा कार्यान्वयन, अनुगमन र सञ्चालनमा समन्वय गर्ने।
- प्रदेश भित्रको जलस्रोत उपयोग हुने आयोजनाहरूको अध्ययन, सर्वेक्षण, तयारी, कार्यान्वयन, अनुगमन र सञ्चालनमा समन्वय गर्ने।
- प्रदेशस्तरमा जलाधार संरक्षण तथा जल उपयोग नीतिको तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, प्रविधि विकास र व्यवस्थापन गर्ने।
- मौसम र जलमापन संचार सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्ने।
- जलगुण तथा वायुगुण सम्बन्धी प्रयोगशाला व्यवस्थापन गर्ने।

**तालिका १६- चालु आ.व.२०७८/७९ को अर्धवार्षिक अवधिको प्रगति
(चालु तथा पूँजीगत)**

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु तर्फ	७९३६६०००	३३७८७५७	४.२६
पूँजीगत तर्फ	२२७०३०००००	८५४३७८५१	३.७६
जम्मा	२३४९६६६०००	८८८१६६०८	३.७८

क. यस अवधिमा सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त विशेष अनुदानः

- छाप्रे एकीकृत खानेपानी योजना पञ्चपुरी-७ सुर्खेतको निर्माणको लागि प्राप्त भएको रु. ४.६७ करोड, प्रगति २० प्रतिशत

ख. यस अवधिमा सङ्घीय सरकारबाट कुनै वित्तीय हस्तान्तरण प्राप्त नभएको।

ग. बजेट कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या:

- स्वीकृत दरबन्दी तेरिज अनुसारका कर्मचारी पदपूर्ति नहुँदा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा चुनौति देखिएको।
- कोभिड-१९ का कारणले भएको बन्दावन्दीको अवस्थाले सिंचाई, खानेपानी, ऊर्जा पूर्वाधार निर्माणमा अवरोध भई तोकिएको समयमै कार्य सम्पन्न हुन नसकेको।
- संगठन संरचना अन्य प्रदेश भन्दा फरक रहेको, सङ्घीय सरकारबाट स्वीकृत नभएकोले बजेट कार्यान्वयन र समन्वयमा समस्या रहेको।
- कर्मचारीको अभावको कारण पर्याप्त अनुगमन, सुपरिवेक्षण हुन नसक्नु।
- आवश्यकता र तथ्यको विश्लेषण एवम् कार्यदक्षताको आधारमा बजेट तर्जुमा नहुनु।
- संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणको सम्बन्धमा सम्मानित उच्च अदालतमा मुद्दा विचाराधिन भई काममा ढिलाई हुनु।
- स्पष्ट कार्यविधिको अभाव (विद्युत विकास, टार सिंचाई, योजना तर्जुमा आदि)
- सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको कार्य सञ्चालनमा दोहोरोपना सिर्जना भएको।
- कोभिड-१९, लकडाउनका र कच्चा तेल लगायत निर्माण सामग्रीको मूल्य वृद्धिका कारण कार्यसञ्चालनमा कठिनाई, महङ्गी र सामग्री अभावको कारण निर्माण कार्यमा ढिला सुस्ती।

घ. समाधानका उपायहरूः

- स्वीकृत दरबन्दी तेरिज अनुसारका कर्मचारी पदपूर्ति गर्नुपर्ने।
- संगठन तथा व्यवस्थापन (O&M) मन्त्रालयको कार्यक्रम, कार्यबोझ, कार्य प्रकृति, समेतका आधारमा गरीनुपर्ने।
- उत्प्रेरित जनशक्ति विकासमा जोड दिनुपर्ने।

च. समीक्षा अवधिमा सम्पादित प्रमुख कार्यहरूः

- सिंचाइ तर्फ : कुल जम्मा ३२० हे. जमिनमा थप सिंचाइ सुविधा उपलब्ध गराईएको।
- खानेपानी तर्फ कुल जम्मा ५१० थप घरधुरीमा स्वस्थ खानेपानी सुविधा उपलब्ध गराउन सफल भएको।
- नदी नियन्त्रण तर्फ : ३.९० कि.मि. तटबन्धन निर्माण भई २९ हे. थप जमिन उकास भएको।
- ऊर्जा तथा विद्युतीकरण तर्फ : विद्युतीकरण विस्तार तथा सौर्य ऊर्जा जडान गरी कुल जम्मा ३७० घरधुरी लाभांवित भएको।

३.८ भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमि:

सङ्गीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मूल संरचना सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको रहेको छ। राज्य शक्तिको प्रयोग सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहले गर्ने संवैधानिक प्रावधान छ। संविधान बमोजिम सङ्घको एकल अधिकार अनुसूची ५ मा र साझा अधिकार अनुसूची ७ र ९ मा, प्रदेशको एकल अधिकार अनुसूची ६ मा र साझा अधिकार अनुसूची ७ र ९ मा तथा स्थानीय तहको एकल अधिकार अनुसूची ८ मा र साझा अधिकार अनुसूची ९ मा उल्लेखित विषयमा निहित छ। सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीनै तहको निर्वाचन सम्पन्न भए पश्चात् नेपालको संविधानको भाग १३ मा प्रदेश कार्यपालिकाको व्यवस्था भएको र सोही संवैधानिक व्यवस्था अनुरूप नेपाल सरकारको मिति २०७४/१०/१० को निर्णयानुसार भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको स्थापना भएको छ।

प्रदेशको कृषि, पशु विकास तथा खाद्य पोषण, गरीबी निवारण, सहकारी संस्था, सहकारी सङ्घ तथा सहकारी बैडक सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, नियमन, समन्वय र सहकार्य गर्ने मन्त्रालयका प्रमुख उद्देश्य रहेका छन्।

२. दीर्घकालीन सोचः

प्रांगारिक कृषिको माध्यमबाट स्वच्छ, स्वस्थ पोषणयुक्त खाद्य र बहुउपयोगी कृषि उपजको उत्पादन गरी आय आर्जन र रोजगारी सिर्जना गर्दै समृद्ध कर्णली, सुखारी कर्णलीवासीको प्रत्याभूति दिने।

३. ध्येयः

प्रांगारिक कृषि प्रणालीको माध्यमबाट कृषि पेशालाई व्यवसायिक, मर्यादित, वातावरणमैत्री र प्रतिस्पर्धी बनाई कृषकहरूको आय वृद्धि गर्ने।

४. रणनीतिक उद्देश्यहरूः

- कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गरी खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा योगदान र टेवा पुऱ्याउने।
- तुलनात्मक लाभका कृषि उपज प्रवर्द्धन गरी कृषि क्षेत्रलाई प्रतिस्पर्धी बनाउने।
- रैथाने बाली र जैविक विविधताको संरक्षण र सम्वर्द्धन गरी वातावरणमैत्री कृषिको प्रवर्द्धन गर्ने।

५. कार्यक्षेत्रहरू:

- कृषि, पशु विकास तथा खाद्य पोषण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- कृषि तथा पशुपन्धीजन्य रोग किरा एवं महामारी नियन्त्रण,
- कृषि औद्योगिकीकरण र पशुपन्धी उद्योग व्यवसायको विकास तथा प्रबर्द्धन,
- कृषि तथा पशु यान्त्रिकीकरण र उन्नत औजार विकास तथा विस्तार,
- कृषि तथा पशु रोग निदान प्रयोगशाला व्यवस्थापन र नियमन,
- कृषि उपज, कृषिजन्य वस्तु, पशुपन्धी, पशुपन्धीजन्य पदार्थ र पशु उत्पादन सामग्री तथा वित्र विजन एवं नक्ष सम्बन्धी सेवा र प्रविधिको गुणस्तर निर्धारण, सम्बद्धता निर्धारण, स्तरीयकरण, प्रमाणीकरण र नियमन,
- प्रादेशिक खाद्य सुरक्षा, खाद्य अधिकार, खाद्य सम्प्रभुता र खाद्य गुणस्तर,
- कृषि तथा पशुपन्धी एवं खाद्य प्रविधि सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान एवं विकास तथा प्रबर्द्धन, तथ्याङ्क प्रणालीको व्यवस्थापन र श्रोत संरक्षण,
- कृषि मल, वित्र, र विषादी आपूर्ति व्यवस्था र नियमन,
- कृषि प्रसार, कृषक तालिम तथा क्षमता विकास र सशक्तीकरण,
- कृषि उपजको न्यूनतम् समर्थन मूल्य कार्यान्वयन,
- कृषि तथा पशुपन्धी बीमा सम्बन्धी नीति तथा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन,
- कृषि बजार पूर्वाधार र कृषि फार्म केन्द्रहरूको विकास, विस्तार तथा सञ्चालन
- राष्ट्रिय नीति र मापदण्ड बमोजिम पाराभेटको दर्ता, अनुमति, नवीकरण, खारेजी र नियमन,
- सामुहिक खेती तथा करार खेतीको कार्यान्वयन र प्रबर्द्धन,
- चरन तथा खर्क सम्बन्धी प्रादेशिक नीति तथा कानून तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- कृषिजन्य र पशुपन्धीजन्य औषधि, विषादी र सुक्ष्म पोषणतत्वयुक्त वस्तुको उपयोग र व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा र कार्यान्वयन तथा उत्पादन, उपयोग र विक्री वितरणको अनुमति, अनुगमन र नियमन,
- भूमि व्यवस्थापन, भूमि प्रशासन र जग्गा नाप-जाँच, भूमिसुधार, भू-उपयोग तथा चक्कलाबन्दी सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्डको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- निजी, सरकारी तथा सार्वजनिक जग्गाको प्रादेशिक अभिलेख व्यवस्थापन,
- जग्गा दर्ता, रजिष्ट्रेशन, जग्गा धनी प्रमाण-पूर्जा, दाखिल खारेज, स्वामित्व हस्तान्तरण सम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड तर्जुमा र कार्यान्वयन,
- सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त हुने नक्सा, भौगोलिक सूचना र अभिलेख तथा प्रदेशभित्रको नाप नक्सा र अभिलेखको व्यवस्थापन,
- नाप नक्साका नियन्त्रण विन्दुहरूको सञ्जाल स्थापना,
- क्रमवद्ध कित्ता नापी र भूमि लगत सम्बन्धी मापदण्ड र कार्यान्वयन,

- भूमिहीन सुकुम्वासी, दलित, मुक्त कमैया, हलिया, हरवा-चरवा आदि वर्गको बसोबास, जीविकोपार्जन र पुनर्स्थापना सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- सरकारी जग्गा भाडामा दिने सम्बन्धी नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- सुरक्षित बसोबास र जग्गा एकीकरण सम्बन्धी नीति कार्यान्वयन,
- गुठी तथा गुठीजग्गा व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन तथा गुठी तथा गुठी जग्गाको संरक्षण, अभिलेख व्यवस्थापन र सङ्घीय तथा स्थानीय तहसँग समन्वय,
- गरीबी निवारण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड एवम् योजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन तथा अध्ययन, अनुसन्धान, सर्वेक्षण, सूचना सङ्कलन, गरीब घरपरिवार पहिचान, सामाजिक सुरक्षा र संरक्षण,
- सहकारी संस्था, सहकारी सङ्घ तथा सहकारी बैड्क सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्डको तर्जुमा र कार्यान्वयन, सञ्चालन अनुमति, नियमन, तथ्याङ्क व्यवस्थापन र अध्ययन अनुसन्धान,
- सहकारी बचत तथा ऋण परिचालन सम्बन्धी प्रादेशिक मापदण्ड निर्धारण र नियमन,
- सहकारी सम्बन्धमा सङ्घीय, अन्तर प्रादेशिक र स्थानीय तहका सङ्घ-संस्थासँग समन्वय र सहकार्य,
- सहकारी क्षेत्रको विकास तथा प्रवर्द्धन, क्षमता अभिवृद्धि र परिचालन,
- जलचर तथा जलीय जीवको संरक्षण, व्यवस्थापन, दिगो उपयोगिता र सोबाट प्राप्त लाभांशको समन्यायिक वितरण सम्बन्धी नीति, ऐन, नियम, मापदण्ड, योजना तर्जुमा र नियमन।

**तालिका १७- चालु आ.व.२०७८/७९ को अर्धवार्षिक अवधिको प्रगति
(चालु तथा पूँजीगत)**

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	२२६९७५९०००	२५५८७६४९९	११.२७
पूँजीगत	६८८२४६०००	५३९५५८६८	७.८४
जम्मा	३०५८००५०००	३०९२३२२७९	१०.४७

तालिका १८: सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त अनुदानको प्राप्ती र खर्चको विवरण: (रु हजारमा)

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त अनुदान	२६६३००	२३३७८	८.७७
जम्मा	२६६३००	२३३७८	८.७७

क. वित्तिय हस्तान्तरण अन्तर्गत प्राप्त अनुदानको कार्यान्वयनको स्थिति (तथ्याङ्कमा):

- समझौता भई कार्यान्वयन अवस्थामा रहेको

तालिका १९ : राजस्व सङ्कलन

राजस्व शीर्षक	लक्ष्य रु. हजारमा	प्राप्त रकम रु हजारमा	कैफियत
विभिन्न	लक्ष्य नतोकिएको	११५७	टेण्डर विरुद्ध विउ तथा फलफुल र अन्य विक्रीबाट संकलित

ख. वजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनका क्रममा देखा परेका चुनौती:

- इन्जिनियरिङ डिजाइन तथा लागत अनुमान कृषि प्राविधिकहरूले इन्जिनियरिङ डिजाइन तथा लागत अनुमान सहज रूपमा बुझन नसकदा फिल्डमा क्रस भेरिफिकेसन गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने।
- उपभोक्ता समिति गठनमा विवाद: उपभोक्ता समिति गठनमा विवाद उत्पन्न हुने र समाधान गर्ने।
- एक हातमा समझौता अर्को हातमा पेशकी कार्य समझौता गर्ने वित्तिकै उपभोक्ता समितिलाई पेशकी मार्गने अन्यथा काम शुरू नै नगर्ने।
- काममा दोहोरोपना: एकै प्रकृतिका कार्यक्रमहरू धेरैवटा निकायबाट सञ्चालन भेरिफाइ गर्न र कार्यान्वयन गर्न।

ग. तत्काल गर्नुपर्ने सुधारका क्षेत्रहरू:

- संगठन संरचना सुधार: जिल्ला र निर्देशनालय छुट्याउनु पर्ने।
- दरवन्दीमा स्पष्ट तह खुलाई दरबन्दी कायम गर्ने।
- क्वारेण्टिन स्थापना: कृषि तथा पशुवस्तुको आयात निर्यात सहजताका लागि क्वारेण्टिनको स्थापना गरीनु पर्ने।
- अन्य निकायले ओगटेको भवन तत्काल खाली गराउनु पर्ने (जाजरकोट: पशु अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालयको कम्पाउण्डमा सशस्त्र प्रहरी, रुकुम पञ्चिम: कृषि विकास कार्यालयमा मुसिकोट नगरपालिका)।

घ. समीक्षा अवधिमा सम्पादन भएका प्रमुख कार्यहरू:

- व्यवसायिक कृषकहरूलाई व्याज अनुदान द२० जनालाई ५८ करोड ४४ लाख वरावरको सावा लगानी गरी व्याज १ करोड ५१ लाख भुक्तानी भएको।

- कृषि सिंचाइ ६७२ मध्ये २८५ वटा सिंचाई सम्पन्न र रकम भुक्तानी ५१९ को समझौता कोल्ड स्टोर, सड्कलन केन्द्र, राष्ट्रिक स्टोर जस्ता भौतिक पूर्वाधार निर्माण कार्यः समझौता भइ कार्य जारी ।
- लक्षित वर्ग विशेष कार्यक्रमः समझौता भई कार्य जारी रहेको ।
- किसान सूचीकरण तथा अभिलेखीकरण ५७००० किसान सूचीकृत भएका,
- प्राविधिक विद्यालय मार्फत् प्रविधि प्रसार (सिक्दै कमाउँदै कार्यक्रम),
- कृषि तथा पशु व्लक विकास कार्यक्रम,
- एक पालिका एक वाली उत्पादन विशेष कार्यक्रम,
- कृत्रिम गर्भधान सेवा,
- ५० भन्दा बढी भेडा पालक कृषकहरूलाई औषधी उपचार खर्च ,
- दूरध्य उत्पादन प्रोत्साहन कार्यक्रम (हिमाली जिल्लामा प्रति लिटर रु १०)।

३.९ आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमि:

सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मूल संरचना सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको रहेको छ। राज्य शक्तिको प्रयोग सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहले गर्ने संवैधानिक प्रावधान छ। नेपालको संविधान बमोजिम प्रदेशको कार्यक्षेत्र अनुसूची-६, ७ र ९ मा उल्लेखित विषयमा निहित छ। सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीनै तहको निर्वाचन सम्पन्न भए पश्चात् नेपाल सरकारको मिति २०७४ साल माघ १० गतेको निर्णयानुसार आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय स्थापना भएको छ।

शान्ति सुरक्षा, विपद् व्यवस्थापन, कानून, सञ्चारका क्षेत्रमा नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन नियमन, सूचना सङ्कलन मूल्याङ्कन र सहजीकरण गर्न क्षेत्राधिकारभित्र रही क्रियाशिल रहेको छ।

२. दीर्घकालीन सोच :

दिगो र भरपर्दो शान्ति सुरक्षा व्यवस्था, विपद् व्यवस्थापन, सञ्चार क्षेत्रको नियमन, नयाँ स्थानीय प्रशासनको सञ्चालन, व्यवस्थापन र समन्वय गर्ने।

३. ध्येय:

शान्ति सुरक्षा, अमन-चयन, विपद् व्यवस्थापन, सञ्चार क्षेत्रको नियमन विकास गर्ने।

४. रणनीतिक उद्देश्यहरू :

- नागरीकको जीउ ज्यान, सम्पत्ति, स्वतन्त्रता र आधारभूत मानव अधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने,
- विपद् व्यवस्थापन तथा प्रदेशस्तरीय सञ्चार क्षेत्रको नियमन गर्ने,

५. कार्यक्षेत्र :

- प्रदेश शान्ति सुरक्षा र सु-व्यवस्था सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, नियमन, सूचना सङ्कलन, मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन तथा सङ्घसँगको समन्वय र सहकार्य,
- अतिविशिष्ट व्यक्ति, महत्त्वपूर्ण भौतिक संरचना, संवेदनशील सार्वजनिक स्थल तथा समारोहको सुरक्षा,
- सङ्घीय र प्रदेश सुरक्षा निकायसँगको सम्पर्क, सम्बन्ध, सूचना आदान-प्रदान र समन्वय,
- सङ्घीय कानून बमोजिम प्रदेश प्रहरी सञ्चालन, व्यवस्थापन र नियमन,

- प्रदेशभित्रको अपराध अनुसन्धान, सूचना सङ्कलन, रोकथाम, नियन्त्रण तथा समन्वय,
- कानून, न्याय तथा प्रदेश सभा मामिला सम्बन्धी,
- प्रदेश सभामा पेश हुने विधेयक तर्जुमा र प्रमाणीकरण सम्बन्धी,
- अन्तर्राष्ट्रिय सीमा क्षेत्रमा हुने अपराध र गतिविधिको सूचना सङ्कलन, विश्लेषण र उपयोग तथा अन्तर्राष्ट्रिय सीमा सुरक्षामा सहयोग,
- आधारभूत मानव अधिकारको संरक्षण, नागरीक स्वतन्त्रताको रक्षा तथा प्रवर्द्धनमा सहयोग,
- प्रादेशिक कारागार तथा हिरासतको व्यवस्थापन र सुरक्षा, थुनुवा तथा कैदीहरूको मानव अधिकारको संरक्षण र एक प्रदेशबाट अर्को प्रदेशमा अभियुक्त, थुनुवा वा कैदीको स्थानान्तरण सम्बन्धी,
- सामुदायिक प्रहरी,
- प्रदेश भित्रको सडक सुरक्षा र ट्राफिक व्यवस्थापन,
- प्रदेश भित्र न्यायिक र अर्ध न्यायिक निकायले गरेका फैसला कार्यान्वयन,
- प्रदेश भित्रका गैरसरकारी सङ्घ, संस्थाहरूको अभिलेख र समन्वय,
- गुनासो र विवाद व्यवस्थापन,
- सङ्घीय मापदण्ड बमोजिम हातहतियार, खरखजाना तथा विष्फोटक पदार्थको नियमन,
- फौजदारी कार्यविधि कानूनको कार्यान्वयन,
- अपराध तथा यातना पीडितको पुनर्स्थापना र क्षतिपूर्ति,
- निवारक नजरबन्द र स्थान हद सम्बन्धी,
- अन्तर प्रदेश सम्बन्ध,
- सरकारी प्रयोजनका लागि जग्गा अधिग्रहण तथा सम्पत्ति प्राप्ति सम्बन्धी प्रादेशिक नीति तथा कानून तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन तथा जग्गा विवाद समाधान,
- स्थानीय प्रशासनको सञ्चालन, व्यवस्थापन र समन्वय,
- पारिवारिक मामिला, विवाह, सम्पत्ति हस्तान्तरण, सम्बन्ध विच्छेद, दुहुरा, धर्मपुत्र, धर्मपुत्री उत्तराधिकार र संयुक्त परिवार सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- विपद् व्यवस्थापन, जोखिम न्यूनीकरण र विपद् प्रतिकार्य, प्रादेशिक विपद् कोष स्थापना र सञ्चालन, स्थानीय विपद् कोषमा सहयोग, तथ्याङ्क व्यवस्थापन र अध्ययन तथा अनुसन्धान, विपद् जोखिम क्षेत्र नक्साङ्कन र बस्ती स्थानान्तरण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- उपाधि, सम्मान तथा विभूषणको सिफारिस,
- प्रदेशस्तरमा सार्वजनिक विदा, उत्सव, उर्द्दी आदिको व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरमा दिगो शान्ति व्यवस्थापन तथा द्वन्द्वबाट पीडित तथा विस्थापित व्यक्तिको पुनर्स्थापन सम्बन्धी,

- सत्यनिरूपण तथा मेलमिलाप र वेपत्ता पारिएका व्यक्ति सम्बन्धी,
- प्रदेशस्तरको विद्युतीय सञ्चार माध्यम सञ्चालन सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन तथा अनुमति, इजाजत र नवीकरण,
- प्रदेशस्तरमा तारयुक्त र ताररहित ब्रोडब्याण्ड पूर्वाधारको विकास, व्यवस्थापन र नियमन,
- प्रदेशस्तरमा सूचना प्रविधिको प्रवर्द्धन, सूचना प्रविधि पार्कको निर्माण, सञ्चालन र नियमन,
- प्रदेश भित्र टेलिसेन्टर सञ्चालन, व्यवस्थापन र नियमन,
- प्रदेशस्तरका इन्टरनेट सेवा र अनलाइन तथा अन्य प्रविधिमा आधारित सञ्चार माध्यमको दर्ता, अभिलेख, अनुमति, नवीकरण, अनुगमन र नियमन,
- साइबर सुरक्षा अनुगमन,
- छापा सञ्चार माध्यमको दर्ता, अनुमति, आचार संहिता निर्धारण र अनुगमन, अभिलेखाङ्कन, वर्गीकरण, सञ्चालन र नियमन,
- प्रेस सूचना प्रवाह, सूचना सामग्रीको उत्पादन, प्रकाशन र वितरण,
- श्रमजीवी सञ्चारकर्मीहरूको न्यूनतम पारिश्रमिक अनुगमन,
- प्रदेशस्तरीय प्रेस रजिस्ट्रार सम्बन्धी,
- केबुल वितरणको इजाजत, नवीकरण र नियमन,
- सूचनाको हक सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा र कार्यान्वयन,
- चलचित्र निर्माण, हल सञ्चालन तथा प्रदर्शन अनुमति र नियमन,
- युवा सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन, युवा वैज्ञानिक प्रोत्साहन
- खेलकुद सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन र नियमन, खेलकुद तथा खेलकुद पूर्वाधारको विकास र प्रवर्द्धन
- खेलकुद प्रशासन र सङ्घसंस्थाको समन्वय र नियमन
- राष्ट्रिय र प्रादेशिक खेलकुद प्रतियोगिता तथा कार्यक्रम आयोजना र सहभागिता
- सूर्ति, मदिरा र लागु पर्दाथजन्य वस्तुको मापदण्ड नियन्त्रण तथा नियमन।
- अन्य कुनै पनि मन्त्रालयलाई गर्ने भनि स्पष्ट रूपमा नतोकिएको कार्य।

**तालिका २० - चालु आ.व. २०७८/७९ को अर्धवार्षिक अवधिको प्रगति
(चालु तथा पूँजीगत)**

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	४०९०९०००	६४२३७९७६	१६.०२
पूँजीगत	२४५५५००००	५१५३६९२	२.१०
जम्मा	६४६६४००००	६९३९९५८	१०.७३

क. सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त अनुदानको प्राप्ति/खर्चको विवरणः

संघीय सरकारबाट सोझै कुनै पनि अनुदान प्राप्त नभएको ।

तालिका २१ - राजस्व सङ्कलनः

राजस्व शीर्षक	लक्ष्य रु. हजारमा	प्राप्त रकम रु हजारमा	कैफियत
विभिन्न	७५०	१०५०	
जम्मा	७५०	१०५०	

ख. बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनका क्रममा देखा परेका समस्या र तत्काल गर्नुपर्ने सुधारका क्षेत्रहरूः

समस्याहरूः

- दरबन्दी अनुसार जनशक्तिको अभाव (४ महाशाखा प्रमुख मध्ये ३ महाशाखा प्रमुख रिक्त) ।
- मन्त्रालयका सचिवको फेरबदल छिटो-छिटो हुनु ।
- स्वीकृत कार्यक्रम अनुसारको विज्ञ जनशक्तिको अभाव ।
- संस्थागत स्मरण (अभिलेखीकरण) कमजोर ।
- कार्यक्षेत्र बमोजिम प्राविधिक जनशक्तिको अभाव ।
- मन्त्रालयको कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्न जिल्लामा आफ्नै संयन्त्र/सम्पर्क व्यक्ति नहुनु ।

तत्काल गर्नुपर्ने सुधारहरूः

- मन्त्रालयमा आवश्यकता अनुसार जनशक्ति आपूर्ति गर्ने ।
- जनशक्तिहरूको फेरबदल गर्दा मन्त्रालयसँग आवश्यक समन्वय गर्ने ।
- कार्यक्षेत्र बमोजिम प्राविधिक जनशक्ति पूर्ति गर्ने ।

३.१० भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी विकास मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमि:

नेपालको संविधान लागू हुनपूर्व भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात, शहरी विकास मन्त्रालय र सो अन्तर्गतका संरचनाहरूबाट सम्पादन हुँदै आएका कार्यक्रमहरू संविधान लागु भएपछि सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहबाट सम्पादन हुनुपर्ने संवैधानिक व्यवस्था छ। उक्त व्यवस्था अनुसार प्रदेशस्तरका परिवहन, लोकमार्ग, प्रदेश सरकारी कार्यालयहरूको भौतिक व्यवस्थापन यस मन्त्रालय अन्तर्गत रहेको छ। साथै सङ्घ र प्रदेशको साझा अधिकारको सूची, सङ्घ, प्रदेश र स्थानीयतहको साझा अधिकार सूची, कर्णाली प्रदेश सरकारद्वारा स्वीकृत प्रदेशसरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ (संशोधित २०७८ समेत) मा उल्लिखित कार्यहरू यस मन्त्रालयको कार्य जिम्मेवारीमा राखिएको छ। उक्त नियमावली अनुसार प्रदेशस्तरको प्रदेश लोकमार्ग तथा यातायात, प्रदेशस्तरका सरकारी कार्यालयहरूको भौतिक व्यवस्थापन र निर्माण, शहरी विकास योजना तर्जुमा तथा पूर्वाधार निर्माण, सञ्चालन, मर्मत सम्भार लगायतका विषयको आवश्यक नीति, कानून, गुरुयोजना, योजना निर्माण, मापदण्ड तयारी कार्य यस मन्त्रालयद्वारा सम्पादित हुने छ। यिनै भौतिक पूर्वाधारसँग सम्बन्धित योजनाहरूको निर्माण, सञ्चालन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, मर्मत-सम्भार एवम् आवश्यक समन्वय र नियमन, अध्ययन, अनुसन्धान लगायत मार्ग निर्देशनको कार्य यस मन्त्रालयबाट सम्पादन हुन्छन्।

२. दीर्घकालीन सोच:

- सङ्घ पूर्वाधार र यातायातको विकासमार्फत् प्रदेशमा रहेका बस्तीमा पहुँच अभिवृद्धि गरी आर्थिक समृद्धि हाँसिल गर्ने।
- प्रतिस्पर्धी, सर्वसुलभ, सुरक्षित र वातावरणमैत्री यातायात प्रणालीको विकास र व्यवस्थित शहरीकरणमार्फत् दिगो आर्थिक सामाजिक समृद्धि हुने।
- सुरक्षित र सुविधायुक्त एकीकृत आवास तथा बस्ती विकासमार्फत् दिगो विकास गर्ने।

३. ध्येय:

- सङ्घ सञ्जालको सन्तुलित विकास तथा विस्तार गरी कनेक्टिभिटी वृद्धि गर्ने। वातावरणमैत्री, कम खर्चिलो, सुरक्षित र दिगो सङ्घ पूर्वाधारको विकास एवं विस्तार, भरपर्दो यातायात व्यवस्था र सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गरी आर्थिक क्रियाकलाप विस्तार गर्ने।
- सङ्घ र प्रदेशहरू, प्रदेश र प्रदेशहरू, प्रदेश र स्थानीय तह बीचको सङ्घ पूर्वाधार विकासको माध्यमद्वारा पहुँच स्थापना र अभिवृद्धिमार्फत् सेवा प्रवाहको गुणस्तर कायम गरी व्यापारिक सम्बन्ध विस्तार गर्नु।

- सडक पूर्वाधारको उचित मर्मत सम्भार र संरक्षण गरी सहज सवारी आवागमनको सुनिश्चितता गर्ने।
- यातायात सेवालाई प्रतिस्पर्धी, सर्वसुलभ भरपर्दो, सुरक्षित र अनुशासित बनाई आवागमन र दुवानीलाई सहज बनाउने।
- विपद् प्रतिरोधी, मानव केन्द्रित, सुरक्षित, आर्थिक रूपमा गतिशील, स्वच्छ, सफा र व्यवस्थित शहर निर्माण गर्ने।
- शहरको योजना, निर्माण, व्यवस्थापन, सुधार तथा विस्तारका लागि प्राविधिक क्षमता अभिवृद्धि र शहरी पूर्वाधार सुशासनको संस्थागत विकास गर्ने।
- सबै आय वर्गका जनताको निमित्त उपयुक्त, सुरक्षित, वातावरणमैत्री, आधारभूत सुविधा सम्पन्न आवास निर्माण गर्ने।
- भवन निर्माणमा उपयुक्त आधुनिक प्रविधि र स्थानीय वास्तुकलाको मिश्रणबाट नयाँ निर्माण सामग्रीको प्रयोग समेतलाई प्रोत्साहन गरी सुरक्षित, टिकाउ सुलभ र किफायती भवनहरूको निर्माण गर्ने।
- एकीकृत सरकारी भवन डिजाईन, निर्माण, प्रयोग तथा मर्मत सम्भार सम्बन्धमा एकद्वार नीति सहित भवन क्षेत्रको संस्थागत तथा कानूनी संरचनाको सुधार गर्ने।

४. रणनीतिक उद्देश्यहरू:

- प्रदेश राजधानीबाट स्थानीय सरकारका केन्द्रहरू, स्थानीय तहका केन्द्रबाट वडा केन्द्रहरू र बस्तीहरूसम्म साविक सडक सञ्जालको स्तरोन्नति र नयाँ सडकको निर्माण तथा विस्तार गरी कृषि, उद्योग तथा व्यापार, पर्यटन, शिक्षा, स्वास्थ्य र अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी क्षेत्रबाट उपलब्ध हुने सेवामा पहुँच अभिवृद्धि गर्ने।
- सडक पहुँच र आर्थिक वृद्धिलाई योगदान पुग्ने गरी सुरक्षित बाहे महिना सञ्चालन र भरपर्दो यातायात सुविधा विस्तार गर्ने।
- आयोजनाको मर्मत सम्भार, पुनर्स्थापना तथा सेवास्तर अभिवृद्धि गरी दिगो सेवा उपलब्ध गर्ने। संस्थागत सुदृढीकरण र प्रक्रियागत सरलीकरण गर्दै यातायात क्षेत्रमा सुशासन कायम गर्ने।
- दिगो तथा वातावरणमैत्री सवारी साधनको उपयोगमा जोड दिने। सार्वजनिक यातायातलाई प्रोत्साहन गर्दै निजी तथा सहकारी क्षेत्रको भूमिकालाई प्रभावकारी एवम् व्यवस्थित गर्ने। विद्यमान शहरको वातावरणीय सुधारका लागि सामाजिक, भौतिक र आर्थिक पूर्वाधारको व्यवस्था गर्ने।
- सुरक्षित र सुविधा सम्पन्न आवास निर्माण गर्ने गरी एकीकृत बस्ती विकास गरी भौगोलिक रूपमा विकट र विपद्को उच्च जोखिमयुक्त स्थानमा रहेका बस्तीहरूलाई निरुत्साहित गर्ने।

५. कार्यक्षेत्रः

प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ (संशोधन २०७८) बमोजिम मन्त्रालयले सम्पादन गर्नु पर्ने कार्यहरू देहायानुसार रहेका छन् :

- प्रदेशस्तरको यातायात सम्बन्धी नीति, कानून मापदण्ड र योजनाको तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, अध्ययन अनुसन्धान र नियमन।
- प्रदेशभित्रको सवारी दर्ता र नवीकरण, चालक अनुमति र नवीकरण।
- प्रदेशभित्र सार्वजनिक यातायातको रुट अनुमति, मापदण्ड, गुणस्तर र भाडा दर निर्धारण र अनुगमन तथा नियमन।
- वातावरणमैत्री, अपाइगमैत्री र लैडिगकमैत्री यातायात प्रणालीको प्रवर्द्धन।
- प्रदेश तहमा यातायात सुरक्षा र सवारी प्रदुषण नियन्त्रण सम्बन्धी योजना निर्माण र कार्यान्वयन।
- रज्जुमार्ग, जलमार्ग, लगायतका वैकल्पिक यातायात प्रविधिको प्रवर्द्धन, सम्भाव्यता अध्ययन, आयोजना कार्यान्वयन, सञ्चालन र व्यवस्थापन।
- प्रदेश लोकमार्ग सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा निर्माण, स्तरोन्नती, मर्मत सम्भार, तथ्याङ्क व्यवस्थापन, सडक प्रविधि सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान, यातायात सुरक्षा, कार्यान्वयन र नियमन।
- प्रदेशस्तरका सरकारी कार्यालयहरूको भौतिक व्यवस्थापन र निर्माण सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन।
- प्रदेशभित्रको सहरी विकास योजना तर्जुमा, सहरी पूर्वाधार निर्माण, सञ्चालन मर्मत सम्भार र आवास तथा भनव सम्बन्धी योजनाहरूको कार्यान्वयन र मार्ग निर्देशन।
- प्रदेशभित्र उपयुक्त भवन निर्माण प्रविधिको प्रवर्द्धन।
- प्रदेशस्तरमा राष्ट्रिय भवन संहिताको कार्यान्वयन र नियमन।
- प्रदेशको राजधानी र प्रादेशिक सहरको विकास, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, संयोजन र पूर्वाधार निर्माण।
- सुरक्षित बसोबास र जग्गा एकीकरण सम्बन्धी नीति तर्जुमा र कार्यान्वयन।
- प्रदेशस्तरको खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा र कार्यान्वयन, सेवाको गुणस्तर, सेवा शुल्क निर्धारण, योजना, आयोजना कार्यान्वयन तथा सञ्चालन, सम्भार र नियमन।
- खानेपानी तथा सरसफाई सेवा विस्तारमा निजी क्षेत्रको सहभागिता प्रवर्द्धन सम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन।
- सर्वसाधारणलाई स्वच्छ खानेपानीको उपलब्धता र खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छतामा पिछडिएका वर्गको पहुँच सुनिश्चितता।

६. संचालित कार्यक्रमहरू:

यस मन्त्रालयको कार्यक्रमहरू पर्ने निम्न अनुसारका कार्यक्रमहरू मन्त्रालय मात्रात हएका वटा पूर्वाधार विकास निर्देशनालय, र नौ वटा पूर्वाधार विकास कार्यालयहरू र तिन वटा यातायात व्यवस्था/सेवा कार्यालयहरूबाट कार्यान्वयन भैरहेका छन्।

- प्रदेशस्तरका सडक निर्माण तथा मर्मत,
- सडक पुल निर्माण तथा मर्मत,
- झोलुङ्गे पुल निर्माण तथा मर्मत,
- यातायात नियमन,
- जनता आवास,
- सामुदायिक भवन,
- सरकारी भवन मर्मत,
- एकीकृत वस्ती विकास,
- विपन्नको घर कार्यक्रम,
- पूर्वाधार विशेष कार्यक्रम।

**तालिका २२: चालु आ.व.२०७८/७९ को अर्धवार्षिक अवधिको प्रगति
(चालु तथा पूँजीगत)**

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	३५०५८९०००	१०९२९२२६७	३१.१५
पूँजीगत	१२०९६३९९०००	६३९५९५६४६	५.२९
जम्मा	१२४४६९०८०००	७४८८०७९९३	६.०२

७. बजेट कार्यान्वयनमा देखिएका समस्याहरू:

- कर्मचारी संगठन संरचना सम्बन्धी विषयमा सम्मानित अदालतमा विचाराधिन रहेकोले प्रथम चौमासिकको अवधिभर कार्य हुन नसक्नु।
- दरबन्दी अनुसार कर्मचारी पदपुर्ती हुन नसक्नु।
- सङ्घ प्रदेश तथा स्थानीय तह बीचमा समन्वयको कमिले दोहोरोपना (Duplication) हुने र कार्यान्वयन गर्न जटिलता उत्पन्न भएको।
- बास्तविक आवश्यकताका आधारमा योजना छनौट नहुने र छनौट भएका योजनाहरूमा सानो सानो बजेट छर्ने प्रवृत्तिले कार्यान्वयनमा समस्या भएको जसले गर्दा योजनाहरू लामो समयसम्म क्रमागत योजनाको रूपमा रहिरहने।

- स्पष्ट कार्यविधिको अभाव तथा अन्तरमन्त्रालय समन्वयको अभावले गर्दा बजेट कार्यान्वयनमा समस्या भएको छ जस्तो राष्ट्रिय निकुञ्ज सम्बन्धी कार्यविधीमा भएको अफूचाराहरु ।
- गुणस्तर परीक्षण प्रयोगशाला नहुँदा जोखिम मोलेर निर्माणाधिन आयोजनाहरुको मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने अवस्था रहेको ।
- बहुवर्षीय आयोजनाहरुमा स्रोत सुनिश्चितता गरेको रकमलाई भन्दा नयाँ आयोजनाहरुमा रकम विनियोजन गर्ने प्रवृत्ति ।

८. यो अवधिमा सम्पादित प्रमुख गरीएका मुख्य क्रियाकलाप

- पूर्वाधार विशेष कार्यक्रम कार्यविधि स्वीकृति भई बजेट प्रविष्टि तथा सम्झौता ।
- विगतका वर्षहरुमा छुट भएका निर्वाचन क्षेत्रहरुको बहुवर्षीय आयोजना स्वीकृतिको लागि प्रदेश योजना आयोगमा पठाईएको ।
- लागत अनुमान स्वीकृति ठेकका मुल्यांकन, वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनको कार्यसूची स्वीकृति तथा प्रतिवेदन स्वीकृतिका लागि उद्योग, वन तथा वातावरण मन्त्रालय सँग समन्वय गरी कार्य अगाडि बढिरहेको ।
- नियमित मर्मत सुधार कार्य ।
- खानेपानी परीक्षण प्रयोगशाला सञ्चालन सुरुवात ।
- मन्त्रालय भवन निर्माणको लागि जग्गा प्राप्तिको लागि पहल ।
- पूर्वाधार विशेष कार्यक्रम (सञ्चालन तथा व्यवस्थापन) कार्यविधि, २०७८ स्वीकृत भई सोही अनुसार छनौट भई आएका आयोजनाहरु PLMBIS मा प्रविष्टि सम्पन्न भई अन्तिम स्वीकृतिका लागि आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयमा पेश भएको ।
- जनता आवास कार्यक्रम, विपन्नको घर कार्यक्रमको कार्यविधि निर्माण ।
- निर्वाचन क्षेत्रगत सन्तुलन मिलाई सल्यान, जुम्ला, हुम्ला लगायतका जिल्लाका सडक, पुल निर्माण कार्यको बहुवर्षीय आयोजना अगाडि बढाउन मन्त्रीस्तरीय निर्णयबाट स्वीकृत गरी आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयमा सहमती/स्वीकृतिका पेश गरिएको ।
- समपूरक आयोजनाहरु (क्रमागत ६ वटा र नयाँ ५ वटा) PLMBIS मा प्रविष्ट सम्पन्न ।

तालिका २३ : क्रमागत सम्पूरक आयोजनाहरू

क्रमागत सम्पूरक आयोजनाहरू			
क्र.सं.	आयोजनाको नाम	जिल्ला	कूल लागत
१	हुम्ला कर्णाली र मुगु कर्णाली नदी दोमुखबाट गमगढी नाक्चे लाग्ना सडक	मुगु	
२	थारमारे बडागाउँ चौरजहारी सडक योजना	सल्यान	
३	कालिमाटी रामपुर रामबजार लुहाम सल्यान खलझ जोड्ने सडक	सल्यान	
४	कालिकोट लालु लैफु रापषकोट कोटवाडा रुप्सा हुँदै सुदुरपश्चिम प्रदेश रामारोशन सडक	कालिकोट	
५	सर्केगाड मारघोर खार्पुनाथ सिमकोट सडक हुम्ला	हुम्ला	
६	घाटगाउँ साल्मा कोरलावास कुल्लीमारी सडक	सुर्खेत	
नयाँ सम्पूरक आयोजनाहरू			
१	हुड्के ब्युरेनी माझधाट चेपाड जामु सडक	सुर्खेत	१ खर्च २७ करोड ६० लाख
२	कालिमाटी खाल्चौर नेटिलेख सडक	जाजरकोट	२९ करोड ७० लाख
३	छेडा कचली सडक १	जाजरकोट	२९ करोड ८७ लाख
४	लालु लैफ रासकोट रुप्सा हुँदै रामारोशन सडक	कालिकोट	३८ करोड ८६ लाख
५	चिसापानी राडी नदुवा मुसिकोट सडक	रुकुम पश्चिम	९७ करोड १० लाख

- यातायात व्यवस्था कार्यालय, सुर्खेतको कार्य सम्पादनमा स्वच्छता र पारदर्शिता ल्याउने प्रयास अन्तर्गत सि.सि. क्यामेरा जडान, अनलाईन दर्ता प्रणालीको व्यवस्थापन, परीक्षणकालिन लाईसेन्स, प्रदेशबाटै प्रिन्टिङ हुन सुरु।

तालिका २४ : यस अवधिमा भएको पूर्वाधार निर्माणको विवरणः

जिल्ला	नयाँ सडक ट्र्याक (कि.मि.)	सडक स्तरोन्नती (कि.मि.)	कालोपत्रे (कि.मि.)	पुल (वटा)
रुकुम पश्चिम	२	३	-	-
जुम्ला	१५	-	-	-
हुम्ला	७	-	-	-
डोल्पा	१६	-	-	-
जाजरकोट	५	-	-	-
सुर्खेत	-	८८	१.३	१ (*1)
दैलेख	२१	२	-	-

जिल्ला	नयाँ सडक ट्रॉयाक (कि.मि.)	सडक स्तरोन्नती (कि.मि.)	कालोपत्रे (कि.मि.)	पुल (वटा)
सल्यान	१०	२	-	-
मुगु	५		-	१ (*2)
कालिकोट	६		-	-
जम्मा	८७	१५	१.३	२

*१ मोटरेवल पुल : खारखोली पुल विरेन्द्रनगर न.पा. ०५, चिसापानी सुर्खेत।

*२ झोलुंगे पुल : घोटपोल झो.पु. मुगुम कार्मारोड गाउपालिका ०९, चिमात, मुगु।

- जनता आवास कार्यक्रम अन्तर्गत यस अवधिमा कूल ६१३ आवास निर्माण सम्पन्न भएको, ९७० इकाई निर्माण कार्य सम्झौता भई कार्यान्वयनमा रहेको।

तालिका २५ : जनता आवास कार्यक्रम अन्तर्गत जनता आवास भवन निर्माण सम्पन्न तथा सम्झौता भई हाल कार्यान्वयनमा रहेका जनता आवास भवनको विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम सञ्चालिन जिल्ला	यस आ.व. २०७८। ०७९ पौष मसान्तसम्म सम्पन्न आवास सङ्ख्या	सम्झौता भई हाल कार्यान्वयनमा रहेका आवास सङ्ख्या	कैफियत
१	जाजरकोट	१७३	२७	
२	सुर्खेत	५८	४०	
३	डोल्पा	०	८०	
४	रुकुम पश्चिम	१	४९	
५	कालिकोट	२५	११६	
६	जुम्ला	०	२५०	सबै आवास इकाई अन्तिम निर्माण कार्य चरणमा
७	मुगु	१५०	२००	
८	दैलेख	१४	९९	सबै आवास इकाई अन्तिम निर्माण कार्य चरणमा
९	सल्यान	५०	०	
१०	हुम्ला	१४२	१०९	
	जम्मा	६१३	९७०	

- निर्माण सम्बन्धी विभिन्न १९ वटा ठेकका सम्झौताको अवधि थप भएको र १६ वटा ठेकका सम्झौताको अवधि थप गर्ने प्रक्रियामा रहेको।
- विभिन्न आयोजनाहरूमा ठेकका सम्झौता भइरहेको।
- केवलकार निर्माणको लागि सम्भाव्यता अध्ययन सम्पन्न।

३.११ सामाजिक विकास मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमि:

नेपाल सरकारको मिति २०७४।१०।१० को निर्णय अनुसार सामाजिक विकास मन्त्रालय स्थापना भएको छ। प्रदेश सरकार मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७६।०५।०६ को निर्णय अनुसार यस मन्त्रालय अन्तर्गत जम्मा ५२ जनाको स्थायी दरवन्दी स्वीकृत भई प्रदेश रा.प.प्रथम सचिवको नेतृत्वमा ५ महाशाखा र १२ शाखा रहेको मन्त्रालयको संगठन संरचना अनुसार मन्त्रालयको कार्य सञ्चालन सुचारू भएको छ। यस मन्त्रालय अन्तर्गत स्वास्थ्य सेवा निर्देशनालय, शिक्षा विकास निर्देशनालय, मानव संशाधन विकास केन्द्र, प्रदेश अस्पताल, १० वटा जनस्वास्थ्य सेवा कार्यालयहरू, ९ वटा सामाजिक विकास कार्यालयहरू, प्रदेश संग्रहालय, मेहेलकुना अस्पताल र प्रदेश आयुर्वेद औषधालय गरी २७ वटा निकायहरू रहेका छन्।

२. दीर्घकालीन सोचः

- गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सबैको पहुँच पुन्याई स्वस्थ र सक्षम नागरीक तयार गर्ने,
- शिक्षामा सबैको पहुँच र गुणस्तर अभिवृद्धि गरी मानव पूँजीको विकासबाट आर्थिक र सामाजिक रूपान्तरण गर्ने,
- विकासमा युवा सहभागिता बढाउने र दक्ष सीपयुक्त र उत्पादनमूलक मानव संसाधनको विकासबाट स्वरोजगारको अवस्था सिर्जना गर्ने।

३. ध्येयः

- स्वास्थ्य सेवामा गुणस्तरीय सहित सबैको पहुँच पुन्याउने,
- शिक्षाको विकास र प्रवर्द्धनमार्फत् मानव पूँजीको विकास,
- विकासका कार्यक्रमहरूमा युवा सहभागिता, दक्ष सीपयुक्त र उत्पादनमूलक मानव संसाधनको विकास।

४. रणनीतिक उद्देश्यहरूः

- गुणस्तरीय सेवामा सबैको पहुँच स्थापित हुनेगरी प्रभावकारी रूपमा सेवा उपलब्ध गराउने, गुणस्तरीय औषधी तथा सामग्री उत्पादनमा जोड दिने, शिशु बाल मृत्युदर घटाउने र औषत आयु बढाउने।
- सबै तहको शिक्षामा गुणस्तर ल्याउने, अनिवार्य आधारभूत शिक्षा तथा निःशुल्क आधारभूत र माध्यमिक शिक्षालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरी शिक्षामा सबैको पहुँच सुनिश्चित हुनेगरी रोजगारी र उद्यमशीलता विकास, प्राविधिक र व्यवसायिक शिक्षाको विस्तार गर्ने।

- खेल पूर्वाधारको विकास तथा विस्तार गर्ने, सामाजिक विकासमा युवा सहभागिता अभिवृद्धि गर्ने, युवालाई प्राविधिक शिक्षा तथा सीपमूलक तालिम मार्फत् दक्ष, उद्यमशील र आत्मनिर्भर गराउने।
- लैडिगक मूलप्रवाहीकरण गर्दै शासन प्रणालीको प्रत्येक तह र विकास प्रक्रियाका सबै चरणमा सबैको अर्थपूर्ण सहभागिता बढाउने, लैडिगक हिसा भेदभाव र बहिष्करण अन्त्यको लागि न्यायमा पहुँच र संरक्षणात्मक उपायहरू अवलम्बन गर्ने, बालबालिका र किशोर-किशोरीको शारीरिक, मानसिक र बौद्धिक विकासमा जोड दिने।
- सीप तथा व्यवसायिक तालिमका अवसरहरूको विकास एवम् विस्तार गर्दै राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने श्रम शक्तिको उत्पादन गर्दै श्रमिकहरूको हक अधिकारको संरक्षण तथा असल श्रम सम्बन्ध स्थापना गर्ने।
- विशेष जोखिममा रहेका ज्येष्ठ नागरीकलाई लक्षित गरी पुनर्स्थापना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने र सबैबाट ज्येष्ठ नागरीकलाई संरक्षण गर्ने कार्यलाई प्रोत्साहन गर्ने।

५. कार्यक्षेत्रः

- शिक्षा,
- स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या,
- सरसफाई,
- महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरीक तथा सामाजिक सुरक्षा,
- युवा तथा खेलकुद,
- भाषा, धर्म तथा संस्कृति,
- श्रम तथा रोजगार।

प्रदेश देश सरकार कार्यविभाजन नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्-

- प्रदेशस्तरको विश्वविद्यालय तथा उच्च शिक्षा सम्बन्धी नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- शैक्षिक परामर्श सेवाको मापदण्ड निर्धारण, अनुमति तथा नियमन,
- प्रदेश स्तरमा पुस्तकालय, संग्रहालय, अभिलेखालय सम्बन्धी नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- प्रादेशिक शिक्षा, प्राविधिक तथा व्यवसायिक तालिम र छात्रवृत्ति सम्बन्धी नीति, कानून तथा मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन र नियमन तथा पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक तथा पाठ्य सामग्री निर्माण, उत्पादन र वितरण,
- प्रदेश स्तरको मानव संसाधनको आवश्यकता प्रक्षेपण तथा शैक्षिक योजना निर्माण र कार्यान्वयन,

- प्रदेश स्तरमा विद्यालय तहको शिक्षकको सेवा शर्त, योग्यता, क्षमता र शिक्षक व्यवस्थापनको मापदण्ड निर्धारण र नियमन,
- माध्यमिक तहको परीक्षा व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरमा प्राज्ञिक अनुसन्धान तथा शैक्षिक तथ्याङ्क व्यवस्थापन,
- स्वास्थ्य सेवा तथा पोषण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- प्रदेशस्तरमा आवश्यक पर्ने प्रवर्द्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, उपचारात्मक तथा पुनर्स्थापनात्मक स्वास्थ्य सेवाको व्यवस्थापन,
- स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी प्रदेश स्तरीय प्राज्ञिक, व्यवसायिक र पेसागत सङ्घसंस्थाको दर्ता, सञ्चालनअनुमति र नियमन,
- प्रदेशस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर निर्धारण, अनुगमन र नियमन,
- राष्ट्रिय मापदण्ड बमोजिम औषधी जन्य तथा स्वास्थ्य प्रविधि सम्बन्धी सामग्रीको उत्पादन तथा संचय, अधिकतम खुद्रा मूल्य निर्धारण, अन्तिम बिसर्जन, गुणस्तर तथा माप दण्ड निर्धारण र त्यस्ता सामग्री उत्पादन गर्ने उद्योगको दर्ता, सञ्चालन, अनुमति र नियमन,
- राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरूप अस्पताल, नर्सिङ्ग होम, निदान केन्द्र, उपचार केन्द्र र अन्य स्वास्थ्य संस्था तथा प्रयोगशालाको दर्ता, सञ्चालन, अनुमति र नियमन,
- खानेपानी, ध्वनि र हावाको गुणस्तर अनुगमन तथा लेखाजोखाको ढाँचा निर्माण एवं गुणस्तरको मापदण्ड निर्धारण र कार्यान्वयन,
- राष्ट्रिय मापदण्ड बमोजिम स्वास्थ्य बीमा लगायतका सामाजिक स्वास्थ्य सुरक्षा कार्यक्रमको व्यवस्थापन तथा नियमन,
- प्रदेशस्तरीय स्वास्थ्य क्षेत्रको मानव स्रोत विकास र व्यवस्थापन,
- औषधी निगरानी (Pharmacovigilance), औषधीको उचित प्रयोग र सुक्ष्म जीवनिरोधक प्रतिरोध (Antimicrobial Resistance) न्यूनीकरण,
- खोप र परिवार नियोजन,
- संवेदनशील औषधी तथा अन्य स्वास्थ्य सामग्री खरिद तथा आपूर्ति व्यवस्थापन,
- प्रदेश स्तरमा स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी अध्ययन तथा अनुसन्धान तथा सूचना प्रणाली, स्वास्थ्य लेखा पद्धतिको संस्थागत व्यवस्थापन, सूचना प्रवाह,
- प्रदेशस्तरीय जनस्वास्थ्य निगरानी (पब्लिक हेल्थ सर्भेलेन्स) व्यवस्थापन,
- सूर्ति, मदिरा र लागु पदार्थ जन्य वस्तुको मापदण्ड, नियन्त्रण तथा नियमन,
- स्वास्थ्य क्षेत्रमा आपत्कालीन अवस्था, विपद्र महामारी व्यवस्थापन, आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाप्रवाह, आपत्कालीन अवस्थाका लागि औषधी तथा औषधी जन्य सामग्रीको प्रादेशिक बफर स्टक व्यवस्थापन,
- सरूवा तथा नसर्ने रोग नियन्त्रण तथा रोकथाम,

- राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरूप स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी भौतिक पूर्वाधार विकास तथा व्यवस्थापन,
- स्वास्थ्यजन्य फोहोर व्यवस्थापन सम्बन्धी माप दण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन र नियमन,
- आयुर्वेदिक, युनानी, आम्ची, होमियोप्याथिक, प्राकृतिक चिकित्सा लगायतका अन्य प्रचलित परम्परा गत स्वास्थ्य उपचार सेवा सम्बन्धी प्रदेशस्तरीय मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन,
- प्रदेशस्तरको खानेपानी सरसफाइ तथा स्वच्छता सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा र कार्यान्वयन, सेवाको शुल्क निर्धारण, योजना, आयोजना कार्यान्वयन तथा सञ्चालन, संभार र नियमन,
- खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा विस्तारमा निजी क्षेत्रको सहभागिता प्रवर्द्धन सम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- सर्व साधारणलाई स्वच्छ खानेपानीको उपलब्धता र खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छतामा पिछडिएका वर्गको पहुँच सुनिश्चितता,
- जनसङ्ख्या, बसाइ-सराइ र परिवार नियोजन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन, अध्ययन तथा अनुसन्धान, सूचना प्रणालीको स्थापना र सञ्चालन, क्षमता अभिवृद्धि र राष्ट्रिय संस्थाहरूसँगको सम्पर्क र समन्वय,
- महिला हक सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- लैंडिंगक हिसा, मानव बेचबिखन तथा ओसार-पसार सम्बन्धी नीति तथा कार्ययोजना तर्जुमा र कार्यान्वयन तथा अन्तरराष्ट्रिय सन्धि, समझौता र प्रतिवद्धताको कार्यान्वयन, निरोधात्मक र संरक्षणात्मक उपाय र पुनर्स्थापन,
- महिला सशक्तीकरण तथा लैंडिंगक समानता सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान,
- लैंगिक उत्तरदायी बजेट र लैंडिंगक परीक्षण,
- बालबालिकाको हक-हित संरक्षण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन, अध्ययन, अनुसन्धान, बालमैत्री शासकीय प्रवन्ध र सेवा प्रवाह, बाल उद्धार कोष व्यवस्थापन र बाल सुधार तथा पुनर्स्थापना,
- प्रदेशस्तरमा ज्येष्ठ नागरीक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र अशक्त, बालबालिकाका र महिला सम्बन्धी कार्यहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन,
- समाज कल्याण र सङ्घ-संस्था सम्बन्धी कार्यहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन,
- युवा सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन, युवा वैज्ञानिक प्रोत्साहन,
- खेलकूद सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्ड निर्धारण, कार्यान्वयन र नियमन, खेलकूद तथा खेलकूद पूर्वाधारको विकास र प्रवर्द्धन,
- खेलकूद प्रशासन र सङ्घसंस्थाको समन्वय र नियमन,
- राष्ट्रिय र प्रादेशिक खेलकूद प्रतियोगिता तथा कार्यक्रम आयोजना र सहभागिता,

- लोपोन्मुख, सीमान्तकृत, गरीब, जेष्ठ नागरीक लक्षित आवास सम्बन्धी नीति, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन,
- सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्डको निर्माण तथा कार्यान्वयन, कोष व्यवस्थापन, नियमन, राष्ट्रिय र प्रादेशिक निकाय तथा सङ्घ-संस्थासँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य,
- प्रदेशभित्र रोजगारी प्रवर्द्धन सम्बन्धी नीति, योजना, कार्यक्रम तथा मापदण्ड तर्जुमा तथा कार्यान्वयन र स्थानीय सरकारसँग समन्वय,
- विश्व-सम्पदा सूचीमा परेका स्मारक र पुरातात्त्विक महत्वका स्थल सम्बन्धी,
- भाषा, लिपि संस्कृति, ललितकला र धर्मको संरक्षण र प्रयोग सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- ऐतिहासिक, धार्मिक, सांस्कृतिक एवं कला र वास्तुकलात्मक दृष्टिकोणले महत्व बोकेका प्रादेशिक स्तरका दरबारहरूको संरक्षण, सम्भार, अध्ययन, अनुसन्धान तथा व्यवस्थापन,
- प्रादेशिकस्तरमा संग्रहालयको स्थापना, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन,
- प्रदेशस्तरका पुरातात्त्विक महत्वका स्थल, ऐतिहासिक र धार्मिक सांस्कृतिक सम्पदा, प्राचिन स्मारक, संग्रहालय, सास्कृतिक धरोहर सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन एव संरक्षण, सम्भार, अध्ययन, अनुसन्धान, उत्खनन् तथा पुनर्निर्माण,
- धर्म, परम्परा र गुठी अन्तर्गत चलिआएका विभिन्न जात्रा, पर्वहरूको सञ्चालन र व्यवस्थापन,
- संस्कृतिको विकास सम्बन्धी नीति तथा कानून तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- रोजगार प्रवर्द्धन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- श्रमिक एवं श्रमिकको सामाजिक सुरक्षा तथा ट्रेड युनियन सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन,
- श्रमशक्ति, श्रम बजार सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान र श्रम शक्ति योजना,
- औद्योगिक विवाद समाधान, श्रम सम्बन्धमा सुधार र न्यायिक निरूपण,
- कार्यस्थल सुरक्षा, कारखाना निरीक्षण तथा नियमन।

**तालिका २६: आ.व. २०७८/७९ को अर्धवार्षिक अवधिमा भएको प्रगति
(चालु तथा पूँजीगत)**

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	३५६१०९९०००	७७०२३९०३६	२१.६३
पूँजीगत	२३०६२७८०००	३९०७१८५१५	१६.९४
जम्मा	५८८७३६९०००	११६०९५७५५१	१९.९७

क. यस अवधिमा सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त विशेष अनुदान:

- स्वास्थ्य सेवा कार्यालय डोल्पाको अस्पताल भवन निर्माणको लागि प्राप्त भएको रु.१० करोड, प्रगति १० प्रतिशत

ख. यस अवधिमा सङ्घीय सरकारबाट कुनै वित्तीय हस्तान्तरण प्राप्त नभएको।

ग. बजेट कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या:

- स्वीकृत दरबन्दी तेरिज अनुसारका कर्मचारी पदपूर्ति नहुँदा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा चुनौति देखिएको।
- भौतिक पूर्वाधारतर्फ समयमै कार्य सम्पादनमा चुनौति देखिएको।
- भवन निर्माण योजना परेका कतिपय विद्यालयमा कतै भवन निर्माणका लागि जग्गा नहुनु र विविध कारणले विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन हुन नसकी योजना कार्यान्वयन हुन नसकेको।
- तोकिएको ड्राइड्ग डिजाइन अनुसारको विद्यालय भवन निर्माणका लागि बजेट कम भएको।
- कोभिड-१९ का कारणले भएको बन्दाबन्दीको अवस्थाले भवन/पूर्वाधार निर्माणमा अवरोध भई तोकिएको समयमै कार्य सम्पन्न हुन नसकेको।
- कोभिड-१९ का कारणबाट भएको बन्दाबन्दीबाट सीप, क्षमता विकास सम्बन्धी लामो अवधिका तालिम सञ्चालन हुन नसकेका।
- सेवा प्रवाहको लागि भवनको पर्याप्तता नभएको, जन स्वास्थ सेवा कार्यालय सुर्खेत, स्वास्थ्य सेवा कार्यालय हुम्ला, मेहलकुना)
- अस्पतालहरूमा विशेषज्ञ चिकित्सकहरूको कमी।
- विद्युत तथा इन्टरनेटको समस्याका कारण समयमै सूचना सम्प्रेषण गर्न समस्या भएको।
- सवैजसो कार्यालयहरूमा सवारी साधनको अभाव।
- प्रायः सवै जिल्लामा शब वाहनको समस्या।
- अत्यावश्यक औषधिको अभाव तथा जिल्लाहरूमा आपूर्ति व्यवस्थापनमा समस्या।
- संगठन संरचना अन्य प्रदेश भन्दा फरक रहेको,
- खर्च केन्द्रहरूबाट थप बजेट र रकमान्तरको माग बढ्दो, तर कार्यान्वयन पक्ष कमजोर।
- पर्याप्त अनुगमन, सुपरिवेक्षण हुन नसक्नु।
- कुनै-कुनै सेवा समूहमा समान वृत्ति विकासका अवसर नहुनुले कर्मचारी उत्प्रिरत नुहुन।

- आवश्यकता र तथ्यको विश्लेषण एवं कार्यदक्षताको आधारमा बजेट चयन गर्ने कठिनाई।
- प्रदेशका अन्य स्थानहरूमा तालिम हवहरु नहुँदा सबै तालिमहरु केन्द्रमा मात्र सञ्चालन गर्ने कठिनाई।

ड. समीक्षा अवधिमा सम्पादित प्रमुख कार्यहरू:

- कोभिड-१९ को बजेट व्यवस्थापन- ८ करोड ४८ लाख
- शब्दावाहन एम्बुलेन्स- दैलेख, कालिकोट, सल्यान, रुकुम पश्चिम, जाजरकोट, मुगु र जुम्ला (चन्दननाथ): १ करोड ७२ लाख
- सामुदायिक स्वास्थ्य एकाई: ६६५५ = ३ करोड ३० लाख
- विद्यालय पूर्वाधार विकास: ३५ करोड ५१ लाख ८० हजार (१३७ विद्यालय)
- खेलकुद पूर्वाधार विकास: १० करोड (१०१ खेलमैदान)
- प्रदेश जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला उपकरण, मेसिनरी: २ करोड
- कर्णाली नागरीक अतिथि सेवा गृह निर्माण र किरायापुत्री भवनको सम्भाव्यता अध्ययन, डि.पि.आर. तयारी र प्रारम्भिक निर्माण कार्य: ६ करोड (वीरेन्द्रनगर न.पा.)
- आधारभूत अस्पताल पूर्वाधार सहयोग: २ करोड २५ लाख (भेरीगांगा, पञ्चपुरी, गुर्भाकोट, दुल्लु, दुंगेश्वर)

तालिका २७ - कोभिड-१९ संक्रमण सम्बन्धी विवरण:

जिल्ला	देल्ली	कालिकोट	काल्पनिक											
संक्रमित सङ्ख्या PCR	६९	७३	१०१	१५१३	७९३	३११८	७७४	९००	१६८८	१२४७८	१००५	२२५१२		
संक्रमित सङ्ख्या एन्टीजेन	२५८		१०१०	३५५	४१५	१६५३	१००२	१२०८	२३८२	१६५५	१७१३			११६५१
जम्मा संक्रमित	३२७	१०८३	४५६	१९२८	२४४६	४१२०	१९८२	३२८२	३३४३	१४१९९	१००५	३४१६३		
मृत्यु	५	३	५	२३	७	२४	४	३६	५३	२२३	४	३८		

कोभिड-१९ को खोप लगाएको विवरण:

- पहिलो डोज: ९७०४१९ जना,
- दोस्रो डोज: ८९१६३८ जना,
- बुस्टर डोज: ५९००० जना

३.१२ कर्णाली प्रदेश योजना आयोग

१. पृष्ठभूमि:-

प्रदेश सरकारलाई आवश्यकता अनुसार सल्लाह, सुझाव र सहयोग प्रदान गर्ने विज्ञ समूहको रूपमा प्रदेश योजना आयोगको गठन भएको छ। आयोगले प्रदेशको दुरगामी सोच सहितको विकासको अवधारणा तयार गर्ने, उद्देश्य तथा लक्ष्य निर्धारण गर्ने, दीर्घकालीन र अल्पकालीन नीति, रणनीति तथा योजना तर्जुमा गर्ने र प्रदेश स्तरका महत्वपूर्ण नीति, कार्यक्रम र आयोजनाहरूको अनुगमन एवं मूल्याङ्कन गरी प्राप्त सूचनाहरूको अध्ययन एवं विश्लेषण गरी सुझाव दिने जिम्मेवारी रहेको छ।

२. दुरगामी सोच:-

कर्णाली प्रदेश सरकारको दुरगामी विकास अवधारणा तयार गरी नीति, कार्यक्रम र आयोजनाहरूको अनुगमन एवम् मूल्याङ्कन गरी प्रदेश सरकारलाई सल्लाह र सुझाव दिने।

३. ध्येयः-

प्रदेश सरकारको योजना तर्जुमा कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कनका लागि विज्ञ समूहको रूपमा प्रदेश सरकारलाई नीतिगत सल्लाह र सहजीकरण गर्ने।

४. उद्देश्यः-

- प्रदेशको समग्र आर्थिक अवस्था, चालु योजना, प्रदेश प्राथमिकता आयोजना र कार्यक्रमको कार्यान्वयनको प्रगति, समस्या र ती समस्या समाधानका उपायका बारेमा अध्यक्षलाई जानकारी गराउने,
- प्रदेश मन्त्रालयहरूसँग समन्वय गरी प्रभावकारी ढंगले कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने,
- प्रदेशको विकास सम्बन्धी नीति, योजना, कार्यक्रम तथा आयोजनाको कार्यान्वयनको अवस्था र प्रतिफल तथा प्रभावको प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीको विकास गर्ने।
- तहगत समन्वयका लागि सहजीकरण गर्ने,
- अध्ययन, अनुसन्धान तथा अन्वेषण सम्बन्धी कार्य गर्ने,
- लगानीका लागि वातावरण तयार गर्न सहजीकरण गर्ने।
- प्रदेशको समृद्धिका लागि दूरगामी सोच सहितको दीर्घकालिन लक्ष्य, मार्गचित्र, नीति तथा योजना तर्जुमा मा सहजीकरण गर्ने,
- आर्थिक, सामाजिक, भौतिक पूर्वाधार, पर्यावरणीय र सुशासनका क्षेत्रमा रणनितिक प्रकृतिका आवधिक नीति तयार गर्न सहजीकरण गर्ने,

- आयोजना बैड्क तयार गर्ने,
- प्रादेशिक स्रोतको अनुगमन, प्रक्षेपण र वितरण, आयोजनाको अर्थिक, सामाजिक, वित्तीय, प्रविधि र वातावरणीय विश्लेषणका लागि मापदण्ड तयार गर्न सहजीकरण गर्ने,
- प्रादेशिक योजनाको अध्यावधिक विवरण खुल्ने स्थिति पत्र तयार गर्ने,
- योजनाको वार्षिक तथा आवधिक प्रतिवेदन तयार गर्ने।

५. कार्यक्षेत्रः-

- दीर्घकालीन सोच तथ्यपरक नीति तथा योजना तर्जुमा सम्बन्धी कार्य,
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धी कार्य,
- तहगत समन्वय सम्बन्धी कार्य,
- अध्ययन, अनुसन्धान तथा अन्वेषण सम्बन्धी कार्य,
- लगानीका क्षेत्रहरु पहिचान गरी, लगानीको वातावरण तयार गर्न प्रदेश सरकारलाई सल्लाह सुझाव दिने।

तालिका २८ : चालु आ.व. २०७८/७९ को अर्ध वार्षिक अवधिसम्मको वित्तीय प्रगति

बजेट शीर्षक	विनियोजन	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत
चालु	४११६००००	५३८७५६४	१३.०९
पूँजीगत	९३०५०००	०	०.००
जम्मा	५०४६५०००	५३८७५६४	१०.६८

तालिका २९ : वार्षिक कार्यक्रमहरूको भौतिक प्रगति विवरण

क्र. सं.	कार्यक्रम क्रियाकलाप	इकाई	विनियोजन र लक्ष्य		भौतिक प्रगति	वित्तिय प्रगति	देखिने परिवर्तन १/१ वटा
			भौतिक लक्ष्य	विनियोजन लक्ष्य			
१.	दिगो विकास लक्ष्य कार्यक्रम बैठक सञ्चालन	बैठक	३		१	३३ प्रतिशत	दिगो विकास लक्ष्य स्थानीयकरणमा जोड
२.	तेस्रो पक्ष अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यविधि तयार गर्ने।	बैठक	१		१	१०० प्रतिशत	मस्यौदा तयारी गरी स्वीकृताका लागि पेश गरेको
३.	प्रदेश विकास समस्या समाधान समितिको बैठक।	बैठक	३		१	३३ प्रतिशत	मन्त्रालय हरुबाट प्राप्त सुझाव/ छलफल भएको।

क्र. सं.	कार्यक्रम क्रियाकलाप	इकाई	विनियोजन र लक्ष्य		भौतिक प्रगति		वित्तीय प्रगति		देखिने परिवर्तन १/१ बटा
			भौतिक लक्ष्य	विनियोजन लक्ष्य	परिमाण	प्रगति प्रतिशत	बजेट (खर्च)	प्रगति प्रतिशत	
४.	प्रदेश विकास समस्या समाधान उपसमितिको बैठक।	बैठक	३		१	३३ प्रतिशत			प्रदेश मन्त्रालयहरु बाट प्राप्त सुझाव/ छलफल भएको।
५.	बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गत सुर्खेत जिल्लाका सबै स्थानीय तहहरूलाई बजेट निकासा	सुर्खेत जिल्लाका सबै पालिकाहरु	९		९	१०० प्रतिशत	१०० प्रतिशत	बजेट निकासा भएको।	
६.	राउटे समुदायका महिला बालबालिकाहरुको स्वास्थ्य जाँच र पोषण सामग्री वितरण	सहयोग	१		१	१०० प्रतिशत	१०० प्रतिशत	पोषण र सरसफाई सामग्री सहयोग भएको।	
७	बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम सम्बन्धी सुर्खेत जिल्ला स्तरीय अभियानकरण	बैठक	१		१	१०० प्रतिशत	१०० प्रतिशत	अभियानकरण कार्यक्रम सम्पन्न	
८	प्रदेशस्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशक समितिको बैठक	बैठक	४		१	२५	२५ प्रतिशत	समीक्षा बैठक भएको।	
९	कर्णाली प्रदेश विज्ञ सूची तयार गर्ने		१		१	१००	१०० प्रतिशत	विज्ञ सूची तयार भएको।	

क. प्रमुख उपलब्धीहरू:-

- दिगो विकास लक्ष्य सप्ताह कार्यक्रम भर्चुअल बैठक सञ्चालन भएको।
- तेस्रो पक्ष अनुगमन कार्यविधि मस्यौदा तयार भएको।
- राष्ट्रिय योजना आयोगको आयोजनामा सञ्चालन भएको योजना सम्मेलन र विद्युतीय प्रणाली हस्तान्तरण कार्यक्रममा बुटवलमा सहभागिता।
- बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गत सुर्खेत जिल्लाका सबै स्थानीय तहहरूलाई बजेट निकासा।
- राउटे समुदायका महिला बालबालिकाहरुको स्वास्थ्य जाँच र पोषण सामग्री वितरण।
- सुर्खेत जिल्लास्तरीय अभियानकरण र प्रदेशस्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशक समितिको बैठक सम्पन्न।

- रेडियो कार्यक्रम पोषणका कुरा प्रसारण र सञ्चालन।
- प्रदेश विकास समस्या समाधान समितिको बैठक सम्पन्न।
- प्रदेश विकास समस्या समाधान उप-समितिको बैठक सम्पन्न।
- गठन आदेशको मस्यौदा तयार गरेको।
- कर्णली प्रदेश विज्ञहरूको मस्यौदा सूची तयार भएको।

ख. आगामी दिनमा गर्नुपर्ने सुधारहरू:-

- जनशक्तिको पदपूर्ति हुनुपर्ने।
- आयोगको आफ्नो सरकारी कार्यालय भएमा सहज हुने।
- एकीकृत आयोजना तथा कार्यक्रम अनुगमन गर्नु पर्ने।
- आयोगको पदाधिकारीहरूको पदपूर्ति भएमा कार्यसम्पादनमा सहज हुने।

चालु आ.व. २०७८/०७९ मा बहुवर्षीय आयोजनाको दायित्व सम्बन्धी विवरण

चालु आ.व. २०७८/७९ मा आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयबाट स्रोत सहमति भई प्रदेश सरकार मातहत मन्त्रालयबाट सञ्चालित बहुवर्षीय आयोजनाहरू खरिद प्रक्रियामा गएर यो प्रतिवेदन तयार गर्ने अवधिसम्म प्राप्त विवरण अनुसार ठेक्का समझौता भई दायित्व सिर्जना भएको रकम ६ अर्ब ६५ करोड २७ लाख ९२ हजार रहेको छ।

तालिका ३० - बहुवर्षीय आयोजनाको दायित्व सम्बन्धी विवरण (रकम रु. हजारमा)

कार्यालय/मन्त्रालय	सिर्जित कुल दायित्व	आ.व. २०७८/७९ को विनियोजन	कैफियत
भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय	३८०९४४	-	
उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	१०७२३४८	९००००	
सामाजिक विकास मन्त्रालय	१७४०३००	७०००००	
जम्मा	६६५२७९२	७९००००	

स्रोत: सम्बन्धित विषयगत मन्त्रालय

माथिको तालिका अनुसार बहुवर्षीय आयोजनाको रूपमा कार्यान्वयनमा रहेका आयोजनाहरूको ठेक्का समझौता, मूल्य समायोजन, कन्टिन्जेन्सी लगायतबाट सिर्जित दायित्व रु. ६ अर्ब ६५ करोड २७ लाख ९२ हजार मध्ये भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालयको सिर्जित दायित्व सबै भन्दा बढी रु. ३ अर्ब ८४ करोड १ लाख रहेको छ। उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण अन्तर्गत पर्यटन पूर्वाधार विकासका आयोजनाहरू ५ वटा र मन्त्रालय अन्तर्गतका निर्देशनालय, प्रशिक्षण केन्द्र तथा कार्यालयहरूको भवन निर्माण ४ वटा गरी ९ आयोजनाहरू बहुवर्षीय रूपमा सञ्चालनमा छन्। सामाजिक विकास मन्त्रालयको बहुवर्षीय आयोजनाहरूमा प्रदेश रंगशाला

निर्माण तथा शहिद नेत्रलाल अभागी प्राविधिक शिक्षालय गरी सबैभन्दा कम २ वटा बहुवर्षीय आयोजनाहरूको दायित्व सृजना भएको छ। यस सम्बन्धी विवरण अनुसूची ४ मा छ।

क. बहुवर्षीय आयोजनाहरूमा स्रोत व्यवस्थापन चुनौती:

- कर्णली प्रदेश सरकारको आन्तरिक आय निकै न्यून भएको तथा सङ्घ सरकारबाट प्राप्त अनुदानकै भरमा बजेट तयार गर्नुपर्ने बाध्यता रहेकोमा करिब १७ अर्बको दायित्व सृजना भईसकेको हुनाले आगामी दिनमा स्रोतको व्यवस्थापन गर्नु।
- बिना तयारी आयोजना तथा कार्यक्रमहरू बहुवर्षीय बनाउँदा प्रक्रियागत तयारी गर्दा लामो समय लाग्दा विनियोजन भएको बजेट खर्च गर्न नसक्नु। जसले गर्दा आयोजनाको समय लागत अवधि बढ्दै जाँदा दायित्व पनि बढ्दै जानु।
- प्रदेशको सरकारको बजेटको तुलनामा बहुवर्षीय आयोजनाहरूको दायित्वको अनुपात निश्चित प्रतिशतमा कायम गर्नु।
- हरेक वर्ष बहुवर्षीय आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको छानौट स्थानीय प्राथमिकता र आवश्यकताको आधारमा नहुने।

ख. बहुवर्षीय आयोजनाहरूको दायित्व व्यवस्थापनका लागि पहल गर्नुपर्ने

- प्रदेशको बजेटमा बचत हुने वा समर्पण गरीने रकमलाई अन्यत्र खर्च नगरी बहुवर्षीय आयोजनाको भुक्तानीमा केन्द्रित गर्नुपर्ने।
- सङ्घ अनुदान माग गर्दा वा प्राप्त अनुदान बाँडफाँट गर्दा ठेकका समझौता भईसकेका बहुवर्षीय आयोजनालाई प्राथमिकता दिई विनियोजन गर्ने।
- स्रोत सहमति भएका तर ठेकका समझौता भई नसकेका आयोजनाहरूलाई तत्काल अगाडि नवढाउने।
- निर्माणाधीन बहुवर्षीय आयोजनाहरूको स्थिति विश्लेषण, वर्गीकरण र पुनःप्राथमिकीकरण गर्नुपर्ने।
- प्रदेशमा बहुवर्षीय दायित्व अत्यधिक रहेको अवस्थामा यसको दिगो व्यवस्थापन नहुन्जेल हाललाई थप बहुवर्षीय आयोजनाको प्रक्रिया अगाडि नवढाउन उपयुक्त हुने।
- बहुवर्षीय ठेकका बन्दोवस्त सम्बन्धी कार्यविधि, २०७७ को कार्यान्वयनमा हुनुपर्ने।

परिच्छेदः चार

बजेट प्रणाली तथा सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनमा भएका सुधारका प्रयास

सीमित साधन स्रोतको अधिकतम परिचालन मार्फत् समग्र प्रदेशको आर्थिक विकासको लागि योजनाबद्ध रूपमा कार्यक्रमहरू छनौट तथा बजेट विनियोजन मार्फत् बजेटरी अनुशासन कायम गर्न आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले सुधारका विभिन्न प्रयासहरू जारी राखेको छ।

नेपालको संविधानले निर्दिष्ट गरेको सहकार्य, सहअस्तित्व र समन्वयको मुल मर्मलाई आत्मसाथ गर्दै यस मन्त्रालयले प्रदेशको क्षेत्राधिकार भित्रको बजेट प्रणाली तथा सार्वजनिक वित्तसँग सम्बन्धित क्षेत्रमा कार्य गरीरहेको छ। यसका लागि प्रदेशको आर्थिक कार्यप्रणालीसँग सम्बन्धित नीति/नियमहरूको तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, यससँग सम्बन्धी विद्युतीय प्रणालीको प्रयोग तथा सुधार गरी सक्षम सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनका लागि कार्यहरू भईरहेका छन्।

प्रदेशले सञ्चालन गर्ने बहुवर्षीय प्रकृतिका आयोजना/कार्यक्रममा स्रोतको सुनिश्चितता मार्फत् कार्यक्रम/आयोजनाहरूको प्रभावकारीता अभिवृद्धि गरी व्यवस्थित गर्ने उद्देश्यका साथ प्रदेशको बहुवर्षीय आयोजना सम्बन्धित मापदण्ड स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याईएको छ। साथै बजेट तर्जुमा, छलफल, कार्यक्रम संशोधन/रकमान्तर लगायत मन्त्रालयको बजेट, योजना तथा कार्यक्रम महाशाखा सम्बन्धित कार्यलाई सुव्यवस्थित बनाउन बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। यसैगरी प्रदेशको आर्थिक कार्य प्रणालीलाई समायनुकूल बनाउन तथा विद्यमान ऐन/नियमलाई सङ्घीय ऐन/नियम अनुकूल हुने गरी तयार गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐनको मस्यौदा तयार गरी छलफलको चरणमा रहेको छ। वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गत प्रदेशबाट प्रदेश भित्रका स्थानीय तहमा हस्तान्तरण हुने सर्त अनुदानलाई व्यवस्थित गर्न तथा आन्तरिक आय कम भएका स्थानीय तहलाई विकास कार्यक्रममा बढी सहभागी गराउन प्रदेश सर्त अनुदान सम्बन्धी कार्यविधिको तयारीको लागि समिति गठन भइ कार्य प्रारम्भ भएको छ।

वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गतका सम्पूरक तथा विशेष अनुदान प्रस्ताव तथा छनौट प्रक्रियालाई प्रणालीकृत गरी थप व्यवस्थित गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगसँगको सहकार्यमा सम्पूरक तथा विशेष अनुदान माग सम्बन्धी प्रणाली अनलाइन प्रणाली कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ।

सीमित साधन स्रोतबाट अधिकतम जनअपेक्षा तथा योजना/कार्यक्रमको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने आजको आवश्यकतालाई मध्यनजर गर्दै यस चुनौतिको व्यवस्थापनको लागि पूर्वतयारी नभएका योजना तथा कार्यक्रमहरूमा बजेट विनियोजन नगर्ने परपाटीको विकासका लागि कार्य थालनी भएको छ। यसका

लागि राष्ट्रिय योजना आयोग सँगको सहकार्यमा आयोजना बैड्कको प्रणाली प्रदेशमा सञ्चालन गर्ने तयारी सुरु भएको छ। यसका साथै आय तथा व्ययको प्रक्षेपणलाई प्रणालीगत गरी आयोजना तथा कार्यक्रमलाई मध्यमकालीन संरचना भित्र राख्न मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रणाली समेत प्रदेशगत रूपमा सञ्चालन गर्ने राष्ट्रिय योजना आयोगसँग सहकार्य गरिएको छ। यस्ता प्रयासहरूबाट सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनमा सुधार भई प्रदेशले सञ्चालन गर्ने समग्र आर्थिक क्रियाकलाहरू पारदर्शी, व्यवस्थित भई वित्तीय सुशासन अभिवृद्धि हुँदै जाने कुरामा विश्वस्त हुन सकिन्दू।

४.१ वित्तीय सङ्घीयता कार्यान्वयन र वित्त हस्तान्तरण

- नेपालको संविधान, अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४, प्रदेश वित्तीय हस्तान्तरण ऐन, २०७५, विनियोजन ऐन, २०७८ लगायत वित्तीय हस्तान्तरणसँग सम्बन्धी विभिन्न कानून तथा कार्यविधिहरूको आधारमा वित्तीय हस्तान्तरण तोकिएको समयमा भएको छ।
- वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गत स्थानीय तहमा हस्तान्तरण हुने बजेट तथा कार्यक्रमका सम्बन्धमा सम्पूरक तथा विशेष अनुदानको कार्यविधि समसामयिक बनाउन चौथो संशोधन गरिएको छ।
- वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गतिका बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि सम्पूर्ण स्थानीय तहहरूलाई मार्गदर्शन प्रदान गरिएको छ।
- वित्तीय समानीकरण अनुदान, सशर्त अनुदान, सम्पूरक अनुदान र विशेष अनुदान बापतको रकमको एक चौथाईले हुन आउने रकम सम्बन्धित स्थानीय तहको सञ्चित कोषमा प्रदेश लेखा नियन्त्रक इकाई कार्यालयले भदौ १५ गते, कार्तिक १५ गते, माघ १५ गते र वैशाख ३० गते गरी चार किस्तामा दाखिला गर्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ।
- वित्तीय समानीकरण अनुदानबाट खर्च भएको रकमको विवरण स्थानीय तहले प्रदेश लेखा इकाई कार्यालय मार्फत् प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा प्रत्येक आर्थिक वर्षको कार्तिक १ गते, माघ १ गते, वैशाख १ गते र वार्षिक आर्थिक विवरण अर्को आर्थिक वर्षको साउन मसान्त भित्र पेश गर्ने व्यवस्था गरिएको छ।
- स्थानीय तहले सशर्त अनुदान, सम्पूरक अनुदान र विशेष अनुदान बापत हस्तान्तरण भएको रकम जुन विषय क्षेत्रको योजना वा कार्यक्रमको लागि प्राप्त भएको हो सोहि योजना वा कार्यक्रमको लागि मात्र खर्च गर्ने गरी कार्यान्वयन हुने अवधि, कार्यान्वयनको प्रक्रिया, खर्चको अनुमान सहितको कार्ययोजना, मासिक नगद प्रवाहको विवरण र सम्बन्धित गाउँ/नगर सभाले पारित गरेको राजस्व र व्ययको अनुमान साउन मसान्तभित्र प्रदेश लेखा नियन्त्रक इकाई कार्यालय मार्फत् प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा बुझाउनु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ।

- वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गतिका सशर्त, सम्पूरक तथा विशेष अनुदानका स्वीकृत योजना तथ कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा आर्थिक वर्ष भित्र खर्च नभई बचत भएको रकम सम्बन्धित स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा फिर्ता दाखिला गर्नुपर्ने हुन्छ। यसरी बचत रकम फिर्ता दाखिला नभएमा प्रदेश लेखा नियन्त्रक इकाइ कार्यालय वा प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले त्यस्तो रकम अर्को आर्थिक वर्षमा हस्तान्तरण हुने वित्तीय समानीकरण अनुदानबाट कट्टा गरी समायोजन गर्ने व्यवस्था गरिएको छ।
- प्रदेशका मन्त्रालय र विभिन्न निकायहरूमा वित्तीय स्रोतको उपयोगमा हुने सक्ने जोखिमलाई न्यूनीकरण गरी वित्तीय अनुशासन कायम गर्ने उद्देश्य वित्तीय जोखिम मूल्याङ्कन कार्यविधि मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा रहेको छ।
- प्रदेशको बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, लेखाङ्कन र प्रतिवेदनका लागि नेपाल सरकारको समन्वयमा प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (Province Line Ministry Budget Information System-PLMBIS) प्रयोग गरिएको छ। प्रदेशस्तरीय बजेट सूचना प्रणालीलाई परिमार्जन गरी Web-Based बनाई प्रयोगकर्तामैत्री बनाउन नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयसँग सहकार्य र समन्वय भईरहेको छ।

४.२ आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को बजेट कार्यान्वयन सम्बन्धी मार्गदर्शन

- कुनै निकायमा एकभन्दा बढी इकाईबाट खर्च गर्ने गरी रकम विनियोजन भएकोमा रकम विनियोजन भएको निकायको प्रमुखले खर्च गर्ने निकायहरूलाई २०७८ श्रावण मसान्त भित्र विनियोजन भएको सम्पूर्ण रकम बाँडफाँट गरी सोको जानकारी आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयलाई दिनुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ।
- प्रशासनिक खर्च बाहेक PLMBIS मा कार्यक्रम/क्रियाकलाप स्पष्ट नखुली एकमुष्ट रूपमा विनियोजित बजेटको क्रियाकलापगत विवरण खुलाई चौमासिक विभाजन सहितको कार्यक्रम तयार गरी २०७८ श्रावण मसान्तभित्र आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको स्वीकृतिका लागि पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ।
- वार्षिक स्वीकृत बजेट तथा कार्यक्रम अन्तर्गत फागुन मसान्तसम्म काम सुरू नभएका कार्यक्रमहरूको विनियोजित बजेट मध्ये खर्च हुन नसक्ने बजेट चैत्र १५ गतेभित्र अनिवार्य रूपमा समर्पण गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ।
- स्थानीय तहमा हस्तान्तरण हुने सशर्त अनुदान अन्तर्गतिका योजना वा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा खर्चका स्वीकृत मापदण्ड लगायतका कार्यविधि भए सम्बन्धित स्थानीय तहमा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिएको छ।

- आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को बजेट तथा कार्यक्रममा समावेश भएका कार्यक्रमहरूको समयसीमा, प्रतिफल सूचक र जिम्मेवारी सहितको कार्ययोजना तयार गरी कार्यसम्पादन गर्ने व्यवस्था गरिएको छ।
- आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को बजेटमा उल्लेखित योजना र कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न अनिवार्य रूपमा कार्यसम्पादन सम्झौता गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ।
- प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणालीमा कुनै कार्यक्रममा दोहोरोपना पर्न गएको भए ऐटा कार्यक्रम मात्र कार्यान्वयन गरी अर्को कार्यक्रम फ्रिज हुने व्यवस्था गरिएको छ।

४.४ अछितयारी/कार्यक्रम स्वीकृति एवम् संशोधन सम्बन्धी व्यवस्था

- प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (Provincial Line Ministry budgetary Information System-PLMBIS) मा समावेश भएको कार्यक्रमलाई नै स्वीकृत कार्यक्रम र खर्च गर्ने अछितयारी मानी प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय तथा सम्बन्धित प्रदेश लेखा इकाई कार्यालयहरू मार्फत बजेट निकासा गर्ने व्यवस्था गरिएको छ।
- प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणालीमा समावेश भएका कुनै कार्यक्रममा संशोधन गर्नुपर्ने भएका प्रदेश योजना आयोगको सिफारिसमा आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको सहमति लिनुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ।
- अछितयारी प्राप्त रकम एक बजेट उपशीर्षकबाट अर्को उपशीर्षक वा एक खर्च शीर्षकबाट अर्को खर्च शीर्षकमा बजेट रकमान्तर गर्नु परेमा घटाउने बजेट उपशीर्षक वा खर्च शीर्षकमा बजेट रोक्काको सुनिश्चितता गरेर मात्र रकमान्तर माग गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ।
- आर्थिक वर्षको चैत्र मसान्तपछि कार्यक्रम संशोधन गर्नुपर्ने पर्याप्त आधार भएमा आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको सहमतिमा प्रदेश सरकारको स्वीकृति लिइ गर्नुपर्नेछ।

४.५ समीक्षा अवधिमा गरीएका प्रयास

४.५.१ विशेष अनुदान र सम्पूरक अनुदान सम्बन्धी प्रणाली

- प्रदेशबाट स्थानीय तहमा हस्तान्तरण हुने सम्पूरक तथा विशेष अनुदान सम्बन्धी कार्यक्रम तथा आयोजनाको प्रस्तावका लागि राष्ट्रिय योजना आयोगसँगको समन्वयमा सम्पूरक तथा विशेष अनुदान सम्बन्धी प्रणाली <http://karnali.csgrants.gov.np/> सञ्चालनमा ल्याई प्रणाली मार्फत् कार्यक्रम तथा योजना प्रस्ताव गर्ने व्यवस्था सुचारू गरिएको छ।
- कर्णाली प्रदेश सम्पूरक अनुदान र विशेष अनुदान सम्बन्धी (चौथो संशोधन) कार्यविधि, २०७५ स्वीकृत गरिएको छ।

४.५.२ प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (PLMBIS) मा सुधार

- प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (PLMBIS) लाई मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (LMBIS) समयानुकूल परिमार्जन गरी Web-based आधारित बनाई कार्यान्वयनमा ल्याउन नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालय सँग समन्वय भइरहेको छ।

४.५.३ सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनमा गरिएका अन्य सुधारहरू

- बहुवर्षीय प्रकृतिका आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको बजेट सुनिश्चिततालाई व्यवस्थित गरी निर्दिष्ट समयमा नै आयोजना तथा कार्यक्रमहरू सम्पन्न गर्न बहुवर्षीय आयोजनाहरूको व्यवस्थापनको लागि निश्चित आधार तथा मापदण्ड सहितको प्रदेश आयोजनाको बहुवर्षीय ठेक्का सम्बन्धी मापदण्ड, २०७७ कार्यान्वयनमा छ।
- बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा तथा बजेट कार्यक्रम संशोधन, रकमान्तर, मूल्याङ्कन लगायतका बजेट, योजना तथा कार्यक्रम महाशाखासँग सम्बन्धित विभिन्न कार्यलाई थप व्यवस्थित गर्नका लागि प्रदेश बजेट कार्यसञ्चालन निर्देशिका तर्जुमा गर्ने कार्यक्रम रहेको छ।
- प्रदेशको आर्थिक कार्यप्रणालीमा समायानुकूल सुधार गर्न तथा सङ्घीय आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन अनुकूल हुनेगरी यस अवधिमा प्रदेशको आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐनको मस्यौदा तयार भएको छ।

परिच्छेदः पाँच

स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण तथा खर्चको स्थिति

५.१ स्थानीय तहमा भएको वित्तीय हस्तान्तरण

चालु आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा कर्णाली भित्रका स्थानीय तहहरूलाई वित्तीय समानीकरण, सशर्त, विशेष र सम्पूरक अनुदान गरी कुल रु. ३ अर्ब ३९ करोड ९९ लाख ५३ हजार वित्तीय हस्तान्तरण गर्ने अनुमान गरिएको छ। जुन प्रदेश सरकारको कुल विनियोजित बजेटको ९.२८ प्रतिशत हुन आउँछ। चालु आर्थिक वर्षमा गत आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा कोभिड-१९ को प्रभावका कारण जारी निषेध आज्ञाले वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गतिका अधुरा आयोजना/कार्यक्रमका लागि प्रदेश सरकार तरफको दायित्व व्यवस्थापनका लागि स्रोतको उपलब्धता हेरी थप सशर्त अनुदान उपलब्ध गराउन पर्ने भएकोले सशर्त अनुदानको रकम बढ्न सक्ने देखिन्छ। प्रदेश सरकारबाट गत आर्थिक वर्षको अर्धवार्षिक अवधिमा भएको खर्च र चालु आ.व. को अर्धवार्षिक अवधिमा भएको खर्चको तुलनात्मक विवरण देहायको तालिका ३२ बाट प्रष्ट पारिएको छ।

तालिका ३१ : स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण (रु. हजारमा)

खर्च शीर्षक	विनियोजन		पहिलो ६ महिनाको खर्च		विनियोजनको तुलनामा खर्च प्रतिशत	
	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७७/७८	२०७८/७९
वित्तीय समानीकरण	८००,०००,०००	८००,०००,०००	३४३,८३३,०८५	३२९,५२६,६७२	४२.९८	४९.१९
अनुदान	१,०४२,३४७,०००	१,९०७,८८२,०००	९३,९९९,५००	१४०,७५९,४५४	७.६५	८.२३
सशर्त अनुदान	१,२५३,८९०,०००	१,०००,०००,०००	२१,३४७,३४२	८,०९७,०००	५.२६	२.७
सम्पूरक अनुदान	४०५,८३१,०००	३००,०००,०००	२६,९००,२३०	४६,७१९,९२९	२.०८	४.६७
विशेष अनुदान	३५०९१८८०००	४००७८८२०००	४८४४७२९५७	५२५१०३०५५		१३.७९
जम्मा						

स्रोत प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।

- चालु आर्थिक वर्षको अर्धवार्षिक अवधिमा वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गत विनियोजित कुल रकमको ४९.१९ प्रतिशत रकम हस्तान्तरण भएको छ। गत आ.व.को सोही अवधिमा विनियोजित रकमको कुल ४२.९८ प्रतिशत रकम हस्तान्तरण भएको थियो।
- वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गतिका योजना/कार्यक्रमहरूको पहिलो किस्ता बाहेकका अन्य किस्ता रकम निकाशा गर्दा खर्च प्रगतिका आधारमा गरीने भएकोले अछितयारी प्रदान रकम भन्दा निकासा रकम कम देखिएको छ।

- संशर्त अनुदानको हकमा सम्बन्धित विषयगत मन्त्रालय/निकायहरूबाट प्रस्ताव भई आएका योजनाहरूमा विनियोजित कुल रकम २ अर्व ६६ करोड ३१ लाख १२ हजार मध्ये राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले तोकेको आधारमध्ये तपसिलका आधारमा तपसिल बमोजिमको रकम विनियोजन गरिएको छ।
- गत आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा कर्णाली प्रदेश भित्रका सम्बन्धित स्थानीय तहहरूलाई विनियोजित कुल रकम रु. ३ अर्व ५० करोड १९ लाख १८ हजार मध्ये कुल रु. २ अर्व ६० करोड ८१ लाख ४१ हजार निकासा गरिएको छ।

५.२ स्थानीय तहमा राजस्व बाँडफाँट

- सवारी साधन कर वापत सङ्कलित रकम प्रदेश विभाज्य कोषमा राखी प्रदेश र स्थानीय तहलाई प्रचलित कानून बमोजिम बाँडफाँट गरिएको।
- सवारी साधन कर अन्तर्गत वार्षिक अनुमानित राजस्व सङ्कलन मध्ये पौष मसान्तसम्ममा सङ्कलन राजस्व बाँडफाँट गरी हस्तान्तरण गरिएको छ। स्थानीय तहलाई प्रदान गरीने वार्षिक अनुमानित सवारी साधन करको ५६% राजस्व अर्धवार्षिक अवधिमा बाँडफाँट गरी सम्बन्धित स्थानीय तहको सञ्चित कोषमा दाखिला गरिएको छ। गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा स्थानीय तहले ५३.१७ प्रतिशत मात्र रकम हस्तान्तरण भएको थियो।

५.३ वित्तीय सङ्घीयता कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा भएका उपलब्धी र समीक्षा

- कर्णाली प्रदेश सरकारले आफ्नो स्थापना काल देखि नै यस प्रदेश भित्रका स्थानीय तहहरूलाई वित्तीय हस्तान्तरण गरीरहेको छ। वित्तीय हस्तान्तरणका योजना/कार्यक्रम छनौट तथा सोको कार्यान्वयनका सम्बन्धमा कर्णाली प्रदेश वित्तीय हस्तान्तरण (व्यवस्थापन) ऐन, २०७५, कर्णाली प्रदेश सम्पूरक तथा विशेष अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ (संशोधन सहित) तर्जुमा भएको।
- स्थानीय तहमा संशर्त अनुदानका रूपमा हस्तान्तरण गरीने आयोजना/कार्यक्रमको प्रस्ताव, छनौट लगायत सोको कार्यान्वयनलाई थप व्यवस्थित बनाउनका लागि संशर्त अनुदान सम्बन्धी कार्यविधिको मस्यौदा तयारीको लागि समिति गठन कार्य प्रारम्भ भएको।
- राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग, नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालय, राष्ट्रिय योजना आयोग लगायतका निकायहरूसँग अनुदान तथा राजस्व बाँडफाँटका सम्बन्धमा समन्वय, सहकार्य भईरहेको।
- राष्ट्रिय योजना आयोगको समन्वय र सहकार्यमा आगामी आर्थिक वर्षमा छनौट हुने सम्पूरक तथा विशेष अनुदानको प्रस्तावका लागि विद्युतीय प्रणाली विकासको प्रक्रिया अगाडि बढाइएको र सोही बमोजिम योजना/कार्यक्रम प्रस्ताव गर्ने गरी स्थानीय तहहरूलाई सूचना तथा जानकारी प्रदान गर्ने तयारी भईरहेको।

- वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गत विभिन्न अनुदानहरू हस्तान्तरणका सम्बन्धमा हाँसिल भएको उपलब्धी सन्तोषजनक रहेको भएता पनि योजना तर्जुमा, सोको कार्यान्वयन तथा वित्तीय अनुशासनको पालना लगायतका विषयहरूमा आगामी दिनमा थप कार्य गर्नुपर्ने देखिन्छ।
- विभिन्न योजना/कार्यक्रमको कार्यान्वयनको गुणस्तरीयता, प्रभावकारीताको विषयमा पर्याप्त अनुगमन मूल्याङ्कन हुन आवश्यक रहेको। यसका लागि आगामी दिनमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन संयन्त्रहरूलाई बलियो बनाउन जरुरी देखिन्छ।
- नेपालको संविधानले परिकल्पना गरेको तीन तहको राज्यको संरचनाको समन्वय, सहकार्यको एक महत्त्वपूर्ण औजारको रूपमा वित्तीय सङ्घीयतालाई लिइन्छ। सोको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि तीनै तहको सरकारहरूबीच निरन्तर रूपमा समन्वय र सहकार्य हुनुपर्ने तथा विभिन्न तहका सरकारबाट निर्धारित कार्यक्षेत्र अनुरूप मात्र आयोजना/कार्यक्रम छनौट भई बजेट विनियोजन हुनुपर्ने आवश्यकता रहेको।

५.४ वित्तीय सङ्घीयताको कार्यान्वयनमा देखा परेका समस्याहरू:

- वित्तीय सङ्घीयताको कार्यान्वयन तथा वार्षिक बजेट कार्यान्वयनको लागि प्रदेश तथा स्थानीय तहमा पर्याप्त जनशक्तिको अभावका कारण अपेक्षित लक्ष्य हाँसिलमा कठिनाई भएको।
- प्रदेश सम्पूरक तथा विशेष अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ बमोजिम ठेकका सम्झौताको विवरण सम्झौता सम्पन्न भएको सात दिनभित्र सम्बन्धित स्थानीय तहले आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय र प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा प्रेषित गर्नुपर्ने व्यवस्था भएकोमा सो अनुसारको विवरण सबै स्थानीय तहबाट प्राप्त नभएको।
- प्रदेश विनियोजन ऐन तथा मन्त्रालयबाट जारी गरीने विभिन्न परिपत्र तथा मार्गदर्शनको पालनामा ध्यान नपुगेको। कतिपय स्थानीय तहहरूले वित्तीय हस्तान्तरण अनुदानका योजनाहरूको आर्थिक वर्ष समाप्त भएपछि विनियोजन ऐन अनुसार फिर्ता गर्नुपर्ने रकम फिर्ता नगरेको।
- सम्पूरक अनुदानको आयोजनाहरूको हकमा कतिपय स्थानीय तहले आयोजना प्रस्ताव गर्दा महत्त्वकांक्षी ढड्गले गर्ने तर साझेदारी गर्न नसकदा व्यवहारमा आयोजना कार्यान्वयन नै नहुने वा ढिलाई हुने तथा संशोधनको लागि समेत अनुरोध गर्ने देखिएको।
- सम्पूरक र विशेष अनुदानका आयोजनामा पूर्व तयारीका चरण सम्पन्न भईसकेका आयोजना प्रस्ताव गर्नुपर्नेमा सो नगरी आयोजना अन्तिम चौमासिकमा ठेकका सम्झौता गरी कार्यान्वयनमा ढिलाई गर्ने लगायतका कारण उक्त आयोजना/कार्यक्रमको दायित्व अर्को आर्थिक वर्षमा सरी आयोजना/कार्यक्रम अधुरो रहने स्थिति देखिएको।
- प्रदेश विनियोजन ऐन तथा बजेट कार्यान्वयन सम्बन्धी मार्गदर्शनमा समेत जुन आयोजना/कार्यक्रमको लागि बजेट विनियोजन भएको हो सोही आयोजना/कार्यक्रममा खर्च

गर्नुपर्ने र बचत रकम प्रदेश सञ्चित कोषमा फिर्ता गर्नुपर्ने व्यवस्था हुँदाहुँदै बचत रकम स्वीकृत आयोजना/कार्यक्रम बाहेकका आयोजना/कार्यक्रमा खर्च गर्ने गरेको।

- सशर्त अनुदान तर्फ आयोजना छनौटको निश्चित मापदण्ड नहुँदा टुक्रे प्रकृतिका आयोजनाको सङ्ख्या बढाउ गई स्रोत र साधनको प्राथमिकतापूर्ण र दक्षतापूर्ण उपयोग हुन नसकेको।
- कतिपय स्थानीय तहमा सर्त अनुदानबाट सञ्चालन हुने आयोजना/कार्यक्रम तहाँ निकायको आवश्यकता बमोजिम नभएको भनि उक्त आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयनमा तदारुकता नहुँदा सोको सद्वामा अन्य योजना/कार्यक्रममा सो रकम रकमान्तर गर्नका लागि अनुरोध गर्ने गरेको।
- सर्त अनुदानका योजनाहरूको कार्यान्वयनका सन्दर्भमा विषयगत मन्त्रालयहरूबाट पनि समयमै कार्यविधि/मापदण्ड/मार्गदर्शन स्थानीय तहमा प्रेषित नहुँदा आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयनको विधि र प्रक्रियाका सम्बन्धमा द्विविधा भएको।
- कर्णाली प्रदेश आर्थिक ऐन, २०७८ मा तोकिएको समयमा सबै स्थानीय तहबाट राजस्व बाँडफाँटको रकम प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला नभएको। यसका साथै स्थानीय तहबाट दहत्तर बहत्तर शुल्क वापत सङ्कलन भएको राजस्व कतिपय स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा प्रदेश आर्थिक ऐन बमोजिम दाखिला नगरेको।
- वार्षिक बजेट तर्जुमा पश्चात् समेत योजना/कार्यक्रममा गैर बजेटरी रकमका लागि प्रस्ताव गर्ने प्रवृत्ति देखिएको।
- प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सुचना प्रणाली (PLMBIS) र SUTRA (Sub national treasury regulatory application) बीच Real time आवद्धता नहुँदा प्रतिवेदन प्राप्तमा समस्या देखिएको।
- कतिपय स्थानीय तहले SUTRA प्रणाली मा पूर्ण रूपमा बजेट तथा खर्च प्रविष्टि नगर्दा स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरणको रूपमा उपलब्ध गराइएको रकमको यथार्थ खर्च विवरण प्राप्त तथा सोका आधारमा खर्च विश्लेषण तथा प्रतिवेदन प्रणाली व्यवस्थापनमा कठिनाई भएको।
- स्थानीय तहले कार्यान्वयन गर्ने कतिपय योजनाहरूमा दोहोरोपना देखिएकोले सो आयोजना/कार्यक्रममा विनियोजित रकम नयाँ आयोजना/कार्यक्रममा रकमान्तरका लागि प्रस्ताव गर्ने गरेको।

५.५ समाधानका उपायहरू

- प्रदेश तथा स्थानीय तहको कार्यान्वयन कुशलता अभिवृद्धिका लागि पर्याप्त र दक्ष जनशक्तिको परिचालन गर्नुपर्ने। यसका लागि कर्मचारीको पदपूर्ति, क्षमता अभिवृद्धि लगायतका विषयमा ध्यान दिनुपर्ने।

- प्रचलित कानून बमोजिम उपलब्ध गराउनुपर्ने प्रतिवेदन समयमै प्रदान गर्न सम्बन्धित सबै निकाय जिम्मेवार हुनुपर्ने ।
- प्रदेश विनियोजन ऐन तथा मन्त्रालयबाट जारी गरीने विभिन्न परिपत्र तथा मार्गदर्शन लगायत प्रचलित कानूनको पालनामा ध्यान दिई वित्तीय अनुशासन कायम गर्नुपर्ने ।
- वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गतिका विभिन्न अनुदानहरूको कार्यान्वयनका सम्बन्धमा सम्बन्धित ऐन, कानून, कार्यविधि, मापदण्डमा तोकिएको कार्यान्वयन विधि लगायतका विषयहरूको अधिनमा रही आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नुपर्ने ।
- वित्तीय हस्तान्तरण अन्तर्गत अनुदानका कार्यक्रमहरूको माग/छनौट कार्यलाई प्रणालीसँग आवद्ध गर्दै लैजाने र स्वचालित प्रतिवेदन प्रणालीको विकास गर्ने ।
- वित्तीय हस्तान्तरणका अनुदानहरू हस्तान्तरण गर्दा मानव विकास सुचकाइक, राजस्व उठाउने क्षमता, कार्यान्वयन दक्षता लगायतका विषयमा ध्यान दिई दुर्गम स्थानीय तहहरूलाई प्राथमिकता दिनुपर्ने ।
- स्वीकृत आयोजना/कार्यक्रम तोकिएको समयमै सम्पन्न गर्नका लागि सोको कार्यान्वयनमा तदारुकताका साथ लाग्नुपर्ने ।
- कर्णाली प्रदेश समपूरक अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ बमोजिम ५० प्रतिशत साझेदारी गर्न नसक्ने स्थानीय तहहरूलाई साझेदारी गर्नुपर्ने अनुपात घटाउने वा विशेष अनुदानका आयोजनाको सङ्ख्या बढाई बजेट सन्तुलन कायम गर्नुपर्ने ।
- राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगबाट सशर्त अनुदान प्रदान गर्दा पालना गर्नुपर्ने आधार तथा सिफारिसको अधिनमा रही स्थानीय तहहरूसँगको समन्वय र सहकार्यमा हस्तान्तरण गर्नुपर्ने ।
- सशर्त अनुदानका आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयनका सम्बन्धमा सम्बन्धित विषयगत मन्त्रालयहरूबाट समयमै कार्यविधि/मापदण्ड/मार्गदर्शन स्थानीय तहमा प्रेषित गरी आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयनको विधि र प्रक्रियाका सम्बन्धमा स्पष्ट गर्नुपर्ने ।
- प्रचलित आर्थिक ऐन बमोजिम राजस्वको बाँडफाँट तोकिएको समयमै सम्बन्धित सञ्चित कोषमा दाखिला गरी राज्यका विभिन्न तहबीच समन्वय र सम्पर्क बढाउनुपर्ने ।
- विपतजन्य अवस्थाको व्यवस्थापन बाहेक अन्य आयोजना/कार्यक्रमका लागि वार्षिक बजेट तर्जुमाको समयमा नै बजेट प्रस्ताव र विनियोजन गर्ने परिपाटीको विकास गर्नुपर्ने ।
- वार्षिक बजेट तर्जुमा, सोको कार्यान्वयनका सम्बन्धमा हुने खर्च/प्रगति, राजस्व सङ्कलन लगायतका विषयलाई थप व्यवस्थित गर्नका लागि विकास गरिएको प्रणालीहरूमा अनिवार्य रूपमा विवरण प्रविष्टि गरी प्रतिवेदन प्रणालीको सुदृढीकरणका लागि सबै तहले ध्यान दिनुपर्ने ।
- योजना/कार्यक्रममा देखिएका दोहोरोपना हटाउनका लागि केन्द्रिय तथ्याइक प्रणाली/परियोजना बैडकको विकास गर्नुका साथै पूर्वतयारी, सम्भाव्यता अध्ययन,

वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन लगायतका चरण पूरा भएका आयोजना/कार्यक्रममा मात्र सबै तहले आफ्नो कार्य जिम्मेवारी अनुरूप बजेट विनियोजन गर्नुपर्ने।

- कार्य सम्पादनमा आधारित अनुदान प्रणालीको अवलम्बन गरी स्थानीय तहमा आर्थिक अनुशासन र खर्च गर्ने क्षमतामा वृद्धि गर्नुपर्ने।
- अन्तरसरकारी वित्त हस्तान्तरण अन्तर्गत हस्तान्तरित आयोजना/कार्यक्रम, राजस्व बाँडफाँट लगायतका विषयहरू र सोको कार्यान्वयन प्रचलित कानून बमोजिम भए/नभएको सम्बन्धमा अनुगमन मूल्याङ्कन गरी सो को पृष्ठपोषणका आधारमा कार्यान्वयन प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्नु पर्ने।
- सङ्घ, प्रदेश तथा स्थानीय तहबीचको समन्वय र सहकार्य चुस्त दुरुस्त बनाउनका लागि संविधान, प्रचलित कानून बमोजिम व्यवस्था भएका अन्तर समन्वय परिषद्हरूको समयमै बैठक हुनुपर्ने र तीनै तहमा देखिएका नीतिगत तथा कार्यात्मक बाधा व्यवधानका विषयमा अन्तरक्रिया र छलफलबाट बाधा फुकाउनु पर्ने।

बजेट कार्यान्वयन र स्रोत व्यवस्थापनका लागि गर्नुपर्ने प्रयासहरु

चालु आर्थिक वर्ष ०७८/७९ को पहिलो ६ महिनाको बजेट कार्यान्वयनको आधारमा कर्णाली प्रदेशको बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयनका क्रममा महसुस गरीएका कमजोरीहरू हटाई सार्वजनिक स्रोतको कुशलता परिचालन गरी दक्षता अभिवृद्धि गर्न देहाय बमोजिमका सुधार गर्नु पर्ने देखिन्छ।

६.१ तत्काल गर्नुपर्ने कार्यहरु

६.१.१ बजेट कार्यान्वयन

- चालु आ.व. को पहिलो ६ महिनाको खर्च प्रगति हेर्दा अत्यन्त न्यून देखिएकोले आगामी महिनाहरूको लागि संशोधित कार्य योजना बनाई बजेट कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाउने।
- अध्ययन र पूर्व तयारी बिना बजेट विनियोजन गरीएका कार्यक्रम र आयोजना कार्यान्वयनमा जान सक्ने वा नसक्ने सम्बन्धमा तत्काल निक्यौल गरी कार्यान्वयनमा जान नसक्ने देखिएका आयोजना/कार्यक्रममा विनियोजित बजेट समर्पण गर्ने वा कुनै आयोजना वा कार्यक्रममा बजेट नपुग भएमा प्रचलित कानून बमोजिम रकमान्तर प्रस्ताव गर्ने।
- आयोजना कार्यान्वयनका क्रममा कुनै समस्या देखिएको अवस्थामा तत्काल समाधानका उपाय खोज्ने/आयोजना प्रमुखबाट समस्या समाधान हुन नसक्ने भएमा मन्त्रालय वा विकास समस्या समाधान समितिबाट समाधानको उपाय खोज्ने।
- आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न कार्यविधि, निर्देशिका आवश्यक पर्ने भएमा यथाशीघ्र तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा लैजानु पर्ने।
- कार्यक्रम/आयोजनाको मासिक रूपमा समीक्षा गर्ने।
- चालु आर्थिक वर्षमा सिर्जित दायित्व यसै वर्ष भुक्तानीको व्यवस्था मिलाउने।
- आयोजनाको स्थलगत अनुगमनमा जोड दिने।
- आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले विभिन्न मन्त्रालयहरूबाट माग गरिएको थप निकासा/रकमान्तर/कार्यक्रम संशोधनमा तत्काल निर्णय दिने। कार्यविधि, निर्देशिकामा समेत तत्काल राय उपलब्ध गराउने।
- स्थानीय तहमा गत आर्थिक वर्ष २०७७।०७८ मा सम्पूरक र विशेष अनुदानबाट सञ्चालन हुने गरी वित्तीय हस्तान्तरण भएका आयोजनाको गत वर्ष

कोभिडका कारणले कार्य सम्पन्न हुन नसकी रकम फ्रिज भएको तर यस आ.व. मा सम्पन्न भई दायित्व सिर्जना भएकोमा स्थानीय तहको बजेट माग लाई स्रोतको अवस्था हेरी क्रमशः वित्तीय हस्तान्तरण गर्दै जाने ।

- रणनीतिक महत्त्वका आयोजना/कार्यक्रममा विनियोजित बजेटमा मात्र थप रकम आवश्यक भएमा रकमान्तर/थप निकासा माग गर्ने ।
- ठूला रणनीतिक महत्त्वको आयोजना/कार्यक्रमबाट साना/खुद्रे कार्यक्रम/आयोजनामा रकमान्तर प्रस्ताव नगर्ने ।
- सङ्घीय सरकारबाट सशर्त अनुदानमा संचालित आयोजनामा थप रकम आवश्यक पर्ने भए सो को विवरण तयार गरी सङ्घीय अर्थ मन्त्रालयमा तत्काल अनुरोध गर्ने ।
- आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको सहमति विना दीर्घकालीन दायित्व सिर्जना हुने गरी कार्यक्रम सञ्चालन नगर्ने ।
- प्रदेश स्तरीय बजेट व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (PLMBIS) लाई स्तरोन्तती गरी वेवमा आधारित बनाउने र TSA तथा CGASS संग एकीकृत गर्ने ।

६.१.२ स्रोत व्यवस्थापन

६.१.२.१ राजस्व व्यवस्थापन

- गैरकर राजस्व वा सम्भावित क्षेत्रहरूको पहिचान गरी सङ्कलनको अवस्था बारे अनुगमन गर्ने ।
- घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क सङ्कलनमा देखिएका समस्या र आवश्यकताबारे मालपोत कार्यालयहरूसँग समन्वय गरी समाधानका प्रयास गर्ने ।
- भुक्तानी बाँकी सङ्घीय सशर्त अनुदान आयोजनाको लागि थप बजेट माग गर्ने ।
- प्रदेश आर्थिक ऐन २०७८ को परिपालना भए नभएको सम्बन्धमा सम्बद्ध निकायहरूको अनुगमन गर्ने ।
- सवारी साधन कर र यातायात क्षेत्रबाट सङ्कलन हुने राजस्व सङ्कलनमा चुहावट र अनियमितता हुन नदिन निरन्तर अनुगमन गर्ने ।
- समपूरक अनुदान र विशेष अनुदान तर्फ खर्च नभएको रकम नियमानुसार प्रदेश सञ्चित कोषमा फिर्ता नगर्ने स्थानीय तहहरूलाई तत्काल सम्पर्क गरी फिर्ता गर्न लगाउने ।
- ढुडगा, गिटी, बालुबा, दहत्तर, बहत्तर वापतको स्थानीय तहले सङ्कलन गरेको राजस्वको ४०% प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा नगर्ने स्थानीय तहको नियमित अनुगमन गर्ने ।
- मनोरञ्जन कर र विज्ञापन कर वापतको प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा हुनुपर्ने रकम प्राप्त प्राप्त भएको देखिदैन, सोको अनुगमन गर्ने ।

६.२ दीर्घकालमा गर्नुपर्ने कार्यहरू

६.२.१ बजेट तर्जुमा

- आवश्यक पूर्वतयारी भएका आयोजनालाई मात्र बजेट विनियोजन गर्ने व्यवस्था हुनुपर्ने। परियोजना बैड्कलाई कार्यान्वयनमा ल्याई सो बैड्कमा नपरेका आयोजनामा बजेट विनियोजन नगर्ने नीति लिने।
- सञ्चालन विधि स्पष्ट भएका कार्यक्रमहरूलाई मात्र बजेटमा समावेश गर्ने।
- विगतमा बहुवर्षीय ठेकका, क्रमागत र अधुरा आयोजनामा आवश्यक पर्ने रकम पर्याप्त विनियोजन गरेर मात्र नयाँ कार्यक्रम/आयोजना प्रस्ताव गर्ने।
- प्रदेश आयोजनाको बहुवर्षीय ठेकका सम्बन्धी मापदण्ड २०७७ बमोजिम बहुवर्षीय ठेककामा प्रस्ताव गर्नुपर्ने आयोजनाका लागि पुगदो रकम विनियोजन गर्नुपर्ने।
- बजेट छलफल गर्दा प्रदेश तहबाट स्थानीय तहलाई सर्त अनुदान दिनुपर्ने आयोजना/कार्यक्रमको समेत पर्याप्त तयारी गरी बजेट विनियोजन गर्ने।
- आयोजना प्रस्ताव गर्दा मध्यकालीन खर्च संरचनामा समावेश गरी तीन वर्षको खर्च अनुमान गर्ने।
- बजेट तर्जुमा र आयोजना छानौट सम्बन्धमा प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐनको व्यवस्था पूर्ण परिपालना गर्ने।
- विनियोजन गर्दा संवैधानिक दायित्व, पन्थ्रौं राष्ट्रिय आवधिक योजना, प्रदेशको आवधिक योजनाका उद्देश्यहरू हाँसिल हुने गरी बजेट विनियोजनमा कुशलता हाँसिल गर्ने।
- बजेट प्रस्ताव गर्दा अवण्डा राख्ने गरी प्रस्ताव नगर्ने। स्थानीय तह मार्फत गर्नुपर्ने कामको लागि बजेट तर्जुमा गर्दा नै वित्तीय हस्तान्तरण प्रस्ताव गर्ने।
- औचित्य नभई नयाँ सङ्गठन स्थापना र दरबन्दी सिर्जना नगर्ने। दोहोरो जिम्मेवारी देखिएका निकायहरू एक आपसमा गाभ्ने वा खारेज गर्ने।
- कुनै खास आयोजना/कार्यक्रम सञ्चालन गर्न स्थायी संस्था खडा नगरी अस्थायी संरचना खडा गर्ने।
- नतिजा वा उत्पादनसँग आवद्ध गरेर पारदर्शी तरिका अपनाउने गरी मात्र सञ्चालन, पूँजीगत र व्याज अनुदान दिने नीति अवलम्बन गर्ने।
- प्रदेश स्तरीय बजेट सूचना प्रणालीलाई वेभमा आधारित बनाई एकल खाता कोष प्रणालीसँग अन्तर आबद्धता गर्ने।

६.२.२ बजेट कार्यान्वयन

- प्रदेश सभाबाट बजेट स्वीकृत हुनु अगावै बजेट कार्यान्वयन कार्ययोजना बनाउने र पूर्व तयारीका कामहरू सुरु गर्ने। बजेट कार्यान्वयनका लागि तयार गर्नुपर्ने कार्यविधि तथा मापदण्डहरू यथाशीघ्र स्वीकृत गराउने।

- अवण्डा राखिएका रकमहरु श्रावण महिना भित्र बाँडफाँट गरी सक्नुपर्ने।
- वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रममा समावेश भएका बाहेक कुनै पनि नयाँ आयोजना/कार्यक्रम प्रस्ताव नगर्ने। आकस्मिक र विशेष परिस्थिति बाहेक नयाँ आयोजना नदिने र रकमान्तर/ कार्यक्रम संशोधन नगर्ने।
- कर्णाली प्रदेश योजना आयोग, मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय र विषयगत मन्त्रालयको संयुक्त अनुगमन टोली बनाई ठूला आयोजना/ कार्यक्रमको नियमित अनुगमन गर्ने। यसरी अनुगमनका क्रममा देखिएका समस्याको तत्काल समाधान गर्ने।
- बजेट कार्यान्वयनमा अन्तर निकाय समन्वय र सहजीकरण लाई प्रभावकारी बनाउने।
- प्रदेश आयोजनाको बहुवर्षीय ठेक्का सम्बन्धी मापदण्ड, २०७७ बमोजिम को प्रक्रिया पूरा गरी बहुवर्षीय ठेक्कामा लैजानु पर्ने आयोजनामा स्रोतको सहमति माग गर्ने।
- आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको सहमति बिना कुनैपनि निकायले विनियोजित बजेट भन्दा बढीको दायित्व सिर्जना नगर्ने।
- व्यक्ति, समुदाय, सहकारी लाई अनुदान दिँदा विगतको कार्य प्रभावकारीताको राम्ररी समीक्षा गर्ने।
- आयोजनाको सिर्जित दायित्व भुक्तानी समयमा नगरी अर्को वर्ष दायित्व सार्ने कर्मचारी उपर कारवाही गर्ने।
- क्रियाकलापमा आधारित बजेट तर्जुमा तथा खर्च प्रणालीलाई थप व्यवस्थित र उपयोगमैत्री बनाउने।
- बहुवर्षीय र ठेक्कामा रहेको आयोजनामा खर्च हुन नसक्ने बजेट अन्य आयोजनामा खर्चको लागि सिफारिस गर्ने प्रवृत्तिको निरुत्साहन गर्ने।
- स्थानीय तहहरूबाट सम्पूरक अनुदानमा सञ्चालिन आयोजनाहरूमा स्थानीय तहको योगदान गरे नगरेको अनुगमन गर्ने।
- निर्माण सामग्री परीक्षणको लागि प्रादेशिक गुणस्तर परीक्षण प्रयोगशालाको व्यवस्था गर्नुपर्ने।
- प्रदेश निजामती सेवा ऐन तर्जुमा तथा जनशक्ति व्यवस्थापनको पहल गर्नुपर्ने।
- बजेट कार्यान्वयन कार्ययोजना, खरिद योजना/गुरुयोजना अनुसार कतिपय निकायको कार्य प्रारम्भ गर्नुपर्ने।

६.२.३ स्रोत व्यवस्थापन

- प्रदेशको क्षेत्राधिकारमा परेका नयाँ कर, गैरकरका क्षेत्रहरु पहिचान गरी दायरा विस्तार गर्ने।

- प्रदेशको आर्थिक क्रियाकलापलाई प्रोत्साहन गर्ने वा प्रणालीको माध्यमबाट उत्प्रेरणा दिने नीति लिने ।
- कर दाखिलालाई सूत्र प्रणालीमा आवद्ध गर्ने ।
- सम्पूरक र विशेष अनुदान आर्थिक वर्षको अन्त्यमा फिर्ता नगर्ने स्थानीय तहलाई अर्को वर्ष समानीकरण दिँदा कट्टा गर्ने ।
- राजस्व बाँडफाँटबाट स्थानीय तहले प्रदेश सञ्चित कोषमा राजस्व जम्मा नगर्ने स्थानीय तहलाई सशर्त अनुदानका आयोजना नदिने प्रणाली विकास गर्ने ।
- गैरकर राजस्वका दरहरु पुनरावलोकन गरी समसामयिक बनाउने ।
- आन्तरिक आयको क्षेत्र पहिचान गरी आय स्रोत बढाउन पहल गर्ने ।
- नेपालको संविधानमा भएको व्यवस्था, प्रदेशको एकल अधिकार वा साझा अधिकार सूचिमा रहेका राजस्व सङ्कलन र प्राप्तिमा पहलकदमी बढाउनुपर्ने ।
- सङ्घीय कायक्रम संशोधन तर्फ प्रदेश आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयलाई उद्देश्यमा फरक नपर्ने गरी कार्यक्रम संशोधन गर्नसक्ने अनुमति प्राप्त हुनुपर्ने ।
- मनोरञ्जन कर, विज्ञापन करको दायरा विस्तार गर्ने ।
- वन पैदावर बिक्री शुल्क र पर्यटन शुल्कमा विविधिकरण गर्नु पर्ने ।
- कृषि आयमा लाग्ने करको अध्ययन गर्नुपर्ने ।
- स्थायी राजस्व परामर्श समिति तथा चुहावट नियन्त्रणका लागि समिति/कार्यदल गठन गर्नु पर्ने ।
- प्रदेशको आन्तरिक राजस्व सीमित भएको र खर्चको आवश्यकता बढीरहेको अवस्थामा प्रदेशलाई दिने वित्तीय समानीकरण अनुदान र राजस्व बाँडफाँटको दायरा बढाउन पहल गर्नुपर्ने ।
- वैदेशिक स्रोत समावेश भएका आयोजना वा कार्यक्रम कार्यान्वयन, बजेट रोक्का/फुकुवा, प्रगति विवरण र शोधभर्ना माग सम्बन्धमा सशर्त अनुदान प्रदान गर्न सम्बन्धित निकाय र कार्यान्वयन गर्ने प्रदेश अन्तर्गतका कार्यालयहरु बीच पर्याप्त समन्वय हुनुपर्ने ।
- स्थानीय तह र राजस्व सङ्कलन गर्ने सरकारी कार्यालयको राजस्वको तथ्याङ्क अद्यावधिक र नियमन गर्ने प्रणालीको व्यवस्थापन गर्ने ।
- प्रदेशमा पहिचानमा रहेका पर्यटकीय स्थलहरुमा आन्तरिक तथा वाह्य पर्यटन विकास र पर्यटन तथा पदयात्रा शुल्क सङ्कलनका लागि स्थानीय तहसँग साझेदारी गर्ने ।
- बैंडक तथा वित्तीय संस्था, बिमा, धितोपत्र लगायतमा प्रदेशको कार्यक्षेत्र र समन्वय स्पष्ट हुनुपर्ने ।
- मालपोतबाट हुने घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क निर्धारण वास्तविक कारोबार मूल्यमा मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था गरीनुपर्ने ।

- कर्णाली प्रदेशको राजस्व परिचालनमा प्राप्त प्रतिवेदनका सुझावहरु कार्यान्वयनमा ल्याउने।

६.२.४ वित्तीय उत्तरदायित्व र जवाफदेहिताको परिपालना

- विनियोजित बजेट भन्दा बढीको बाहेकको खरिद प्रक्रिया अगाडि नबढाउने।
- आर्थिक दायित्व हुने विषयमा निर्णय गर्दा वा मन्त्रिपरिषद्मा प्रस्ताव पेश गर्दा आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको पूर्व स्वीकृति अनिवार्य रूपमा लिने।
- आम्दानी, खर्च, अनुदानको विवरण मासिक रूपमा सार्वजनिक गर्ने।
- आयोजना कार्यान्वयन कार्ययोजना, आयोजनाको विवरण सार्वजनिक गर्ने।
- भौतिक प्रगतिको आधारमा मात्र भुक्तानी गरीने व्यवस्था कार्यान्वयन गर्ने।
- कार्यक्रम संशोधन, स्रोत व्यवस्था र PLMBIS प्रविष्टि स्वीकृत भएपछि मात्र कार्य सुरु गर्ने।
- विनियोजन ऐन र बजेट कार्यान्वयनका लागि जारी भएको मार्गदर्शनको परिपालना गर्ने।
- सबै निकायले बजेट कार्यान्वयनको नियमित अनुगमन, मूल्याङ्कन गर्ने।
- चौमासिक रूपमा मन्त्रालयको विकास समस्या समाधान समितिको बैठक बसी समाधान गर्न नसकिने समस्याहरु प्रदेशस्तरीय विकास समस्या समाधान समितिमा पेश गर्ने।
- बेरुजु फछ्यौट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समितिको निर्देशन अनुसार आ-आफ्नो निकायको बेरुजु फछ्यौटका लागि पहल गर्ने।

६.२.५ सार्वजनिक सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता

- वार्षिक बजेट, नीति तथा कार्यक्रमले निर्धारण गरेका लक्ष्य प्राप्तिको लागि कार्यान्वयन गर्न आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने।
- कार्यालय र दरबन्दी सङ्ख्यालाई छारितो बनाउन र सूचना प्रवधिको प्रयोग गरी समय/लागत घटाउन पहल गर्नुपर्ने।
- प्रदेश अन्तर्गतका जनशक्तिबाट सम्पादन हुन सक्ने कार्यको लागि सेवा परामर्शमा खर्च नगर्ने।
- क्षेत्रगत कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि विषयगत मन्त्रालयहरुसँगको समन्वय र सहकार्यलाई अझ प्रभावकारी बनाउनुपर्ने
- अनुगमन र मूल्याङ्कनलाई विकास मापनको प्राथमिकतामा राखी अनुगमन संयन्त्रको विकास गरी नियमित र प्रभावकारी अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्ने।

- मातहतका कार्यालय नभएका र प्राविधिक जनशक्ति आवश्यक पर्ने मन्त्रालय/निकायको कार्यक्रम प्रभावकारी कार्यान्वयका लागि अन्तर निकाय समन्वय गर्नुपर्ने।
- अन्तर निकाय समन्वयका लागि अन्तर निकाय, अन्तर मन्त्रालय नियमित समन्वय बैठक गरी सहजीकरण गर्नु पर्ने।
- पुराना सवारी साधन, मेशिनरी, फर्निचर लगायतका सामग्रीको लिलाम प्रक्रिया अगाडि बढाउने।

६.२.६ सूचना प्रविधिको प्रयोग

- डिजिटल प्रदेशको अवधारणा कार्यान्वयन गर्ने प्रणालीहरूको Integration मा समन्वय गर्ने।
- प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (P-LMBIS) को स्तरोन्नति, क्षमता विकास र सेक्युरेटी अडिट गर्नुपर्ने।
- प्रदेशको एकीकृत सम्पत्ति विवरण तयार गर्ने Public Asset Management System (PAMS) को प्रयोगलाई प्रभावकारी बनाउने।
- स्थानीय तहमा बजेट व्यवस्थापनका लागि प्रयोगमा रहेको Sub-National Treasury Regulatory Application (SuTRA) र प्रदेशले प्रयोग गर्ने प्रणाली बीच Application Programming Interface(API) विकास गर्ने। राजस्व, बजेट एवम् लेखाइकन सम्बन्धी सूचना प्रणालीहरूबीच एक अर्कासँग आवद्धता कायम गर्ने।
- बजेट तर्जुमा गर्दा तयार गरीने वार्षिक खरिद योजनालाई Public Procurement Monitoring Office (PPMO) को विद्युतीय सरकारी खरिद प्रणाली (e-GP) सँग आवद्धता गर्ने पहल गर्ने।
- प्रदेश सरकारले कार्यान्वयनमा ल्याएको प्रदेश बेरुजु व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा बेरुजुको सबै अभिलेख अद्यावधिक गर्ने।
- प्रदेशका सबै कार्यालयमा प्रयोग हुने समान प्रकृतिका सामग्री खरिदमा एकरूपता कायम गर्न, सामग्रीको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न र खरिद कार्यलाई सहजीकरण गर्नका लागि त्यस्ता सामग्रीहरूको Specification Bank तयार गर्ने।
- प्रदेशको बजेट, लेखाइकन तथा प्रतिवेदनको लागि Database तयार गर्नुपर्ने वा प्रयोगमा रहेको प्रणालीहरूमा उच्चतहको पहुँच प्राप्त गर्ने।
- प्रदेशको सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित सबै सूचना प्रणालीहरू एकीकृत गर्ने।

अनुसूचीहरू

अनुसूची-१

आय व्ययको विवरण

आय तर्फ

रकम रु. हजारमा

शीर्षक	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को अनुमान	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ अर्धवार्षिक प्राप्ति	प्राप्ति %
प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला हुने राजस्व	२०९६९३८१	१३१९०५९२	६२.९
राजस्व	१३५२९६८१	९८६९२०७	७२.९३
कर	-	०	
अन्य राजस्व	५२७५००	२१४९५३	४०.७५
विविध प्राप्ति	१२९९४९८१	९६४६२५४	७४.२४
राजस्व बाँडफाँट	७४४७७००	३३२९३०५	४४.७०
जम्मा अनुदान	१५५७७२५५	५९४८४९६	३८.१९
राजस्व तथा अनुदान	३६५४६६३६	१९१३९००८	५२.३७

व्यय तर्फ

रकम रु. हजारमा

शीर्षक	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को बजेट	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ अर्धवार्षिक खर्च	खर्च%
चालु	१४८९२७२३	२१३९२८७	१४.३६
पारिश्रमिक/सुविधा	२२२३०३१	६८३६४२	३०.७५
मालसामान तथा सेवाको उपयोग	७२२९९२६	७५६३२४	१०.४७
स्थिर सम्पत्तिको उपभोग खर्च	२०९८५८	६०४९२	२९.९३
अनुदान	३७५८१५३	५४४९७२	१४.४८
सामाजिक सुरक्षा	४१७९५४	७६४६७	१८.३३
अन्य खर्च	१०७०६०१	१८२७०	१.७१
पूजीगत खर्च	२१६५३९९३	१३४९७२७	६.२
बजेट बचत- न्यून	-	-	०
वित्तीय व्यवस्था	-	-	०
कुल जम्मा	३६५४६६३६	३४८९०९७	९.५२

स्रोतः प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सुचना प्रणाली (PLMBIS) // प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।

अनुसूची-२

बजेट तथा खर्च चालू तथा पूँजिगत (२०७८ योष संसान्तसम्म)

क्र. सं.	मन्त्रालय	चालू तर्फे		पूँजिगत तर्फे		कूल जम्मा	
		वार्षिक बजेट	खर्च रु.	वार्षिक बजेट	खर्च रु.	खर्च प्रतिशत	बजेट रु.
१	प्रदेश व्यवस्थापिका	११२,९४२,०००	४७,८४०,७२१	३७,५७५,०००	५१८,३४९	१३८	५०,९७६,०००
२	प्रदेश लोक सेवा आयोग	६७,३३९,०००	१७,५३८,८०२	२५,२७५,०००	७३३,१८३	२,९०	९२,६१४,०००
३	मुख्य नायाधिकाराकारी कार्यालय	१२,५३१,०००	५,३२७,३८२	४२,५१	५,८००,०००	०	०.००
४	मुख्यमंत्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	२,१७६,४९१,०००	६५,३६७,१६१	३,००	२,३२०,९७५,०००	६८,१६१,५०६	२,९४
५	आधिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	१५१,०९१,०००	४७,०६६,५०८	३१,९६	९,२,४६५,०००	१७,३४६,४९२	१,७५
६	उद्योग, पर्यटन, बन तथा बातावरण मन्त्रालय	८६१,५२६,०००	२३४,७०४,३८४	२६,६३	६,५४५,०००	८०,०८५,४२२	५,९४
७	जलसंचय तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालय	७९,३६६,०००	३,३७८,७५७	८,२६	२,२७०,३००,०००	८५,४३७,८५७	३,७६
८	पूर्ण व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	२,६६९,७५८,०००	२५५,८१६,४११	११,२७	६८८,२४६,०००	१३,११५,८६८	७,८४
९	आन्तरिक मामिला तथा भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय	८०१,०९०,०००	६४,२३७,९७६	१६,०२	२४४,५५०,०००	५,१५३,६९२	२,१०
१०	कार्बन मन्त्रालय	३५०,५८०,०००	१०९,२१२,२६६	३१,९५	१२,०९६,३१९,०००	३६३९६,९९५,६४८	५,२९
११	सामाजिक विकास मन्त्रालय	३,५६१,०८१,०००	१७०,२३१,०३६	२१,५२	२,३०६,२७८,०००	३६०,१७९,८५६	१६,९४
१२	कण्ठी प्रेषण योजना आयोग	४१,१६०,०००	५,३८७,५६४	१३,०९	९,३०५,०००	०	०.००
१३	अर्थ - वित्तीय व्यवस्था	५००,०००,०००	०	०.००	०	०.००	०
१४	अर्थ - विविध	९१,४९४,०००	०	०.००	४३,१,०७९,०००	०	०.००
१५	स्थानीय तह	३,८०७,८८२,०००	५२५,१०३,०४५	१३,७९	०	३,८०७,८८२,०००	०
जम्मा		१४,४२५,६५५,०००	२,१३६,२८९,५८६	१४,१७६	२२,०८५,११७,०००	१३,४९१,७७१,०००	६,०८

अनुसूची- २ (क)
आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को पौष मसान्तसम्मको विनियोजित बजेट र खर्च

अनुदान संकेत	मन्त्रालय/निकाय	कुल बजेट	कुल खर्च	खर्च %
२०२	प्रदेश व्यवस्थापिका	१५०,५१७,०००	४२,३५९,०७०	२८.१४
२१०	प्रदेश लोक सेवा आयोग	९२,६१४,०००	९२,२७१,५८५	१३.२६
२१६	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१८,३३१,०००	५,३२७,३८२	२९.०६
३०१	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	४,४९८,६६६,०००	१३३,५२८,६६७	२.९७
३०५	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	२४३,५५६,०००	६४,४४४,००९	२६.४६
३०७	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	२,४२६,४७९,०००	३१४,७८९,९६७	१२.९७
३०८	जलस्रोत तथा उर्जा विकास मन्त्रालय	२,३४९,६६६,०००	८८,८१६,६०८	३.७८
३१२	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	२,९५८,००५,०००	३०९,८३२,२७९	१०.४७
३१४	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	६४६,६४०,०००	६९,३९१,५८८	१.७३
३३७	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	१२,४४६,९०८,०००	३,७४८,८०७,९९३	६.०२
३५०	सामाजिक विकास मन्त्रालय	५,८६७,३६९,०००	१,१६०,९५७,५५१	१९.७९
३९१	कर्णाली प्रदेश योजना आयोग	५०,४६५,०००	५,३८७,५६४	१०.६८
५०१	वित्तिय व्यवस्था तथा सेयर लगानी	५००,०००,०००	०	०
६०२	अर्थ विविध	५२२,६७३,०००	०	०
८०१	स्थानीय तह	३,८०७,८८२,०००	५२५,९०३,०५५	१३.७६
कुल जम्मा		३६,५७९,७७९,०००	३,४८१,०९७,२३०	९.५२

प्रदेश र स्थानीय तहबाट कार्यन्वयन हुने बजेट र सोको प्रगति

रकम रु. हजारमा

सि.नं.	तह	कुल बजेट	कुल खर्च	खर्च %
१	प्रदेश तर्फ	३३१४६६८३	२९५५९९४	८.९२
२	स्थानीय तह तर्फ	३३९९९५३	५२५९०३	१५.४४
कुल जम्मा		३६५४६६८६	३४८१०९७	९.५२

स्रोत: प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सुचना प्रणाली (PLMBIS) // प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।

अनुसूची- २ (ख)

२०७८ पौष मसान्तसम्मको खर्च शीर्षकगत बजेट तथा खर्चको विवरण

(रकम रु. हजारमा)

ख.सं.नं.	कार्यक्रम खर्च	आ.व. २०७८/७९		
		बजेट	पुस सम्मको खर्च	खर्च प्रतिशत
२१०००	पारिश्रमिक / सुविधा	२२२३०३१	६८३६४२	३०.७५
२२१००	मालसामान तथा सेवाको उपयोग	७२२१९२६	७५६३२४	१०.४७
२२०००	स्थिर सम्पत्तिको उपभोग खर्च	२०१८५८	६०४९२	२९.९३
२६०००	अनुदान	३७५८१५३	५४४१७२	१४.४८
२७०००	सामाजिक सुरक्षा	४१७१५४	७६४६७	१८.३३
२८०००	अन्य खर्च	१०७०६०१	१८२७०	१.७१
३००००	पुँजीगत खर्च	२१६५३९९३	१३४१७२७	६.२
	वित्तीय सम्पत्ति	-	-	०
कुल जम्मा		३६५४६६३६	३४८१०९७	९.५२

स्रोत: प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सुचना प्रणाली (PLMBIS) // प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।

अनुसूची-२ (ग)

मन्त्रालय/निकायगत स्रोतगत बजेट र खर्च विवरण

(रुपम रु. हजारमा)

मन्त्रालय/निकाय	शीर्षक	बजेट प्रदेश	बजेट संवैध	वैदेशिक स्रोत	कुल बजेट	बर्ब प्रदेश स्रोत तरफ	बर्ब संवैध स्रोत तरफ	कुल खर्च	प्रदेश स्रोत खर्च%	वैदेशिक स्रोत खर्च%	विनियोजनको आधारमा खर्च%	
											प्रदेश स्रोत खर्च	वैदेशिक स्रोत खर्च
प्रदेश व्यवस्थापिका	चालु	११२९५२			११२९४२	४७८४१		४७८४१	३७.०५	०	३७.०५	
	पुर्जिगत	३७५७५			३७५७५	५१८		५१८	०	०	०	१.३८
	कुल जम्मा	१५०५१७			१५०५१७	४४३४५९		४४३४५९	२८.१४	०	२८.१४	
प्रदेश लोक सेवा आयोग	चालु	६७३३९			६७३३९	११५३८		११५३८	१७.१३	०	१७.१३	
	पुर्जिगत	२५२७५			२५२७५	७३३३		७३३३	२.९०	०	२.९०	
	कुल जम्मा	१२६१४			१२६१४	१२२७१		१२२७१	१३.२५	०	१३.२५	
मुख्य न्यायाधिकारको कार्यालय	चालु	१२५३१			१२५३१	५३२७		५३२७	४२.५१	०	४२.५१	
	पुर्जिगत	५०००			५०००	-		-	०	०	०	
	कुल जम्मा	१८३३१			१८३३१	५३२७		५३२७	२९.०६	०	२९.०६	
मुख्यमन्ती तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	चालु	१६५७९१	२००१५००	२६३४०००	२४३०६११	३८१६९	३१७२	३१७२	२३.०६	०.९६	१९.२	२३.०६
	पुर्जिगत	६१९१५	२००००००	६०००	२०६७९७५	५२५	६६५४०	६६५४०	०.८५	३.३३	१८.२७	०.८५
	कुल जम्मा	२२७७६६	४००१५००	२६९४०००	४४३८६६	३८६९५	६९७१२	६९७१२	१३३३५२	१६.९९	१६.९९	१६.९९
आर्थिक मानिला तथा योजना मन्त्रालय	चालु	१५१५११			१५१५११	४७०७७		४७०७७	३१.०६	०	३१.०६	
	पुर्जिगत	४१९६५	५०००००		४१९६५	७६९८	१९७३	१९७३	१८.८७	१८.८७	१८.८७	
	कुल जम्मा	१९३४५६	५००००		२४३४५६	५४१७१		५४१७१	२८.४४	०	२८.४४	
उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	चालु	८०८४७	७१२४७	२५४००	१०५१२५	२२१४५३	१३३३२५	१३३३२५	२३४३७	१८.७०	०	१८.७०
	पुर्जिगत	११६४४०	३४४४५०	-	१५१३९५०	७६६१८	३४६८८	३४६८८	८००८६	६.५४	१०.१	१०.१
	कुल जम्मा	१९७७७७	४०१५७	२५४००	२४४००	१५१३९५१	७६६१८	७६६१८	१४३३७	१५.०७	०	१५.०७
जलस्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालय	चालु	७९३६६	-		७९३६६	३३७९	-	-	२३७९	४.२६	०	४.२६
	पुर्जिगत	२२७०३००			२२७०३००	८५४३८		-	८५४३८	३.७६	०	३.७६
	कुल जम्मा	२३४९६६६			२३४९६६६	८८१७	-	-	८८१७	३.७६	०	३.७६
भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	चालु	१८३६७७९	८६०१००		२२९६८१९	२४४२१९	१०६५६	१०६५६	२४५८७	१३.३५	०	१९.१४
	पुर्जिगत	६३४१०६	२७०००		६३४१०६	५३२६	४३०	४३०	५३१५६	१३.४४	१५.५९	१५.५९
	कुल जम्मा	२५७०१०५	४८८०००		२५७०१०५	११०५८	११०५८	११०५८	३०१८३२	१२.०९	०	१२.०९

मन्त्रालय/विभाग	शीर्षक	बजेट प्रदेश स्रोत	बजेट संवैध चुनौत	वैदेशिक स्रोत	कुल बजेट	बर्च प्रदेश स्रोत तर्फ़	बर्च संवैध स्रोत तर्फ़	कुल खर्च	प्रदेश स्रोत	संवैध स्रोत	विनियोजनको आधारमा खर्च%
आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	चालु पुर्जीगत	२७६०९० २३५६१	१२५०००० २६४१८९	५०० -	८०९५९० २८८५५०	११२३८० ४९३	५००००० ४६६६०	६४२३८८	५.१६	८० ५.१६	० ९६.००
	कुल जम्मा	२११६५१	३८९१८९	५००	६१०१४०	१४७३१	५४६६०	६९३११	४.९२	१४.०२	० १०.०५
भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	चालु पुर्जीगत	३४६८५०	-	३२६२	३५०११२	१०१२१२	-	१०१२१२	३१.४९	० ०	३१.१९
	कुल जम्मा	६३९१४४५	५६१६३००	३३०५००	१११९३३१८०	३११७३१८	२४२१८३	६३११५५	६.५७	१४.३१	० ५.३३
सामाजिक विकास मन्त्रालय	चालु पुर्जीगत	१२४७१३१	१२३५६००	१६०६१३	३६४३४२४	५६४३३५	२०५१०४	७७०२३९	२५.११	१६.६६	० २१.१४
	कुल जम्मा	२३४६६३१	३३२४११४	१६११३१३	५८२११३८	५८२११३८	५७२७२०	३१०७१८	२४.०२	१७.५६	० १७.८५
कार्णीती प्रदेश योजना आयोग	चालु पुर्जीगत	४११६०	-	४११६०	५३८८८	-	-	५३८८८	१३.०९	० १३.०९	
	किसिय व्यवस्था तथा सेवर लगानी	५०४६५	५०४६५	५०४६५	५०४६५	-	-	-	० ०	० ०	० ०.६८
अर्थ विविध	स्थानीय तह	५००००००	५००००००	१००००००	१००००००	-	-	-	० ०	० ०	० ०
	कुल जम्मा चालु	१००४६०२१	४३१३४४७	४५३२५५	१४८९२७२३	१८८९२७२३	२८०२५७	२८३१३६७	१८.८४	५.३०	१४.३७
	कुल जम्मा पुर्जीगत	१०९२३३६०	१०३१३३५३	३३७२००	२१६५३११३	६४६९५९	६९३६७०	१०१६	५.९२	६.६७	६.२
	कुल जम्मा विसिय व्यवस्था	-	-	-	०	०	०	०	० ०	० ०	० ०
	कुल जम्मा (चालु+पुर्जीगत+विसिय व्यवस्था)	२०९६१३८१	१४७८६८००	३६५४६६३६	२४७९२३८	१७६१२३८	२५१२११	३४८१०७७	६.६१	३.१८	३.५२

स्रोत: प्रदेश मन्त्रालयात बजेट सुचना प्रणाली (PLMIS) // प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।

अनुसूची-३
राजस्व तथा अनुदान प्राप्ति

रकम रु.हजारमा

शिर्षक	आ.ब. २०७८।०७९ को अनुमान	आ.ब. २०७८।०७९ को अर्धवार्षिक प्राप्ति	प्रतिशत
कर			
आय मुनाफा तथा पूँजीगत आयमा लाग्ने कर		०	
एकलौटी फर्म तथा व्यक्तिगत आयमा लाग्ने कर			
१११४१ कृषि आयमा कर	०	०	
सम्पत्ति कर	१२३२००	६०५४०	४९.९४
घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१२३२००	६०५४०	४९.९४
११३१५-घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१२३२००	६०५४०	४९.९४
राजस्व बाँडफाँट सङ्घ	७४४७७००	३३२९३०५	४४.७०
बस्तु तथा सेवामा आधारित कर		२५७२२७२	
११४११-बाँडफाँटभई प्राप्त हुने मूल्य अभिवृद्धि कर		२५७२२७२	
अन्तशुल्क		७५७०३३	
११४२१-बाँडफाँटभई प्राप्त हुने अन्त शुल्क		७५७०३३	
पूर्वाधार सेवाको उपयोग तथा सवारी साधनमा लाग्ने कर	१९००००	५५५९८	२९.२६
११४५६ बाँडफाँट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	१९००००	५५५९८	२९.२६
मनोरञ्जन तथा विज्ञापन कर			
११४७१-बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर			
११४७२-विज्ञापनकर			
अन्य		१२५९	
११६११ व्यवसायले भुक्तानी गर्ने		१२५९	
अनुदान	१५५७७२५५	५९४८४९६	३८.१९
वहपक्षीय वैदेशिक अनुदान	२०९५५	०	
अन्य वैदेशिक चालु अनुदान	२०९५५	०	
१३२३१ अन्य वैदेशिक चालु अनुदान	२०९५५	०	
अन्तरसरकारी वित्तीय हस्तान्तरण	१५५५६३००	५९४८४९६	३८.२४
१३३११-समानिकरण अनुदान	१०१४२९००	५०७१०५०	५०.००
१३३१२-शासर्त अनुदान चालु	१९५०९००	४३३०३१	२२.२१

शिर्षक	आ.ब. २०७८।०७९ को अनुमान	आ.ब. २०७८।०७९ को अधिवार्षिक प्राप्ति	प्रतिशत
१३३१३-शसर्त अनुदान पूँजीगत	२०३७६००	४४४४९५	२१.८१
१३३१५ विषेश अनुदान	६१३०००	-	
१३३१६ समपूरक अनुदान पूँजीगत	८१३५००	-	
१३३१८ अन्य अनुदान चालु (सङ्घ सरकार पछि प्राप्त हुनेसक्ने शर्त अनुदान)	-	-	
अन्य राजस्व	५२७५००	२१४९५३	४०.७५
सम्पत्तिबाट प्राप्त आय	४१३२००	१४७०६४	३५.५९
भाडा र रोयल्टी	१००००	३०११८	३५.५९
१४१५१-सरकारी सम्पत्तीको वहालबाट प्राप्त आय		४५	
१४१५३-बाँडफाँट भई प्राप्त वन रोयल्टी		८७५७	
१४१५४-बाँडफाँट भई प्राप्त खानी तथा खनिज सम्बन्धी रोयल्टी		२२३	
१४१५६-बाँडफाँट भई प्राप्त विद्युत सम्बन्धी रोयल्टी		७८१	
१४१५७-बाँडफाँट भई प्राप्त दहत्तर बहत्तरको विक्रिबाट प्राप्त हुने आय		१९८१२	
१४१५८-बाँडफाँट भई प्राप्त पर्वतारोहण वापतको रोयल्टी		१४१	
१४१५९ अन्य स्रोतबाट प्राप्त बाँडफाँट नहुने रोयल्टी		३५९	
वस्तु तथा सेवा विक्रिबाट प्राप्त रकम		८०८	
वस्तु तथा सेवा विक्रिबाट प्राप्त रकम		८०८	
१४२११-कृषि उत्पादनको विक्रीबाट प्राप्त रकम		५७३	
१४२१२-सरकारी सम्पत्तीको विक्रिबाट प्राप्त रकम		१९४	
१४२१३-अन्य विक्रीबाट प्राप्त रकम		४१	
१४२१७-नहर तथा कुलो उपयोग वापतको शुल्क		०	
१४२१९-अन्य सेवा शुल्क तथा विक्री		०	
विविध राजस्व	११४३००	६७८८	५९.४०
प्रशासनिक सेवा शुल्क		६७८८	
१४२२३-शिक्षा क्षेत्रको आमदानी		३४३	
१४२२४-परीक्षा शुल्क		५६४	
१४२२५-यातायात क्षेत्रको आमदानी		५४४९	
१४२२९-अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क		८४६२	

शिर्षक	आ.ब. २०७८।०७९ को अनुमान	आ.ब. २०७८।०७९ को अधिवार्षिक प्राप्ति	प्रतिशत
अन्य प्रशासनिक दस्तुरहरू		३७३२८	
१४२५३-व्यावसाय रजिस्ट्रेशन दस्तुर		११७७१	
१४२५४-रेडियो/एफ.एम.सञ्चालन दस्तुर		३००	
१४२२५-टेलिभिजन सञ्चालन दस्तुर			
१४२५६-चालक अनुमति पत्र, सवारी दर्ता किताब (Blue book) सम्बन्धी दस्तुर		२५२५७	
अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क		४०६३	
१४२६४-वन क्षेत्रको अन्य आय		४०६३	
दण्ड जरिवाना र जफत			
दण्ड जरिवाना र जफत		१०३४५	
१४३११-न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत			
१४३१२-प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत		१०२२९	
१४३१३-धराई उदाहरणीय		११६	
विविध राजस्व			
चालु दावी तथा अन्य शुल्कहरू			
१४५११-बीमादावी प्राप्ति			
अन्य राजस्व		७६	
१४५२९-अन्यराजस्व		७६	
विविध प्राप्ति	१२९९४१८१	९६४६२५४	७४.१४
विविध प्राप्ति	१२९९४१८१	९६४६२५४	७४.१४
विविध प्राप्ति	७२५००	१०१३९६	१३९.८६
१५१११-बेरूजू	-	४२४४८	
१५११२-निकासा फिर्ता	७२५००	२१४१८	२९.५४
१५११३-अनुदान फिर्ता	-	३७५३०	
नगद तथा मौजदात	१२९२१६८१	९५४४८५८	७३.८७
३२१२१-गत वर्षको नगद मौजदात	१२९२१६८१	९५४४८५८	७३.८७
राजस्व, अनुदानको जम्मा (राजस्व बौँडफॉट सङ्घ बाहेक)	२९०९८९३६	१५८०९७०३	५४.३३
बौँडफॉट सहित	३६५४६६३६	१९१३९००८	५२.३७

स्रोत प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश।

अनुसूची-४

हालसम्म स्वीकृत बहवर्षीय आयोजनाहरको विवरण

मन्त्रालयहरको नामः- भौतिक पूर्वार तथा शहरी विकास मन्त्रालय

क्र. सं.	बहवर्षीय आयोजनाको नाम	विस्ता	आयोजना संचालन गर्ने निकाय	आयोजना स्वीकृत भित्र	आयोजनाको लक्षि	आ.व. ०७६/०७७	आ.व. ०८८/०८९	आ.व. ०८९/०९०	आ.व. ०९०/१०१	आयोजना सारां बजार	भौतिक प्रगति	सहायता बजारस्था
१	कुद्देज मुम वाचियाँबैर भाटपी जातायाट सडक (वाचियाँबैर देखि १९+५०)	सुखेत	भौतिक पूर्वार तथा शहरी वि.म.	१३/२/२०७६	४ वर्ष	५७/७८					२५	
२	कुद्देज मुम वाचियाँबैर भाटपी जातायाट सडक	सुखेत	भौतिक पूर्वार तथा शहरी वि.म.	१३/२/२०७६	३ वर्ष	५७/७८					१०	
३	प्रदेश राजधानी विरास्तनामार लालिङ्ड क्षेत्र शहरी सडक (प्राकेज १)	सुखेत	भौतिक पूर्वार तथा शहरी वि.म.	१३/२/२०७६	२ वर्ष	५६/७७					८५	
४	प्रदेश राजधानी विरास्तनामार लालिङ्ड क्षेत्र शहरी सडक (प्राकेज १) ०३८, ०४९,	सुखेत	भौतिक पूर्वार तथा शहरी वि.म.	०९/२०/२०७६	३ वर्ष	५७/७८					२५	
५	राजधानी सेवामा सडक	सुखेत	भौतिक पूर्वार तथा शहरी वि.म.	०३/१६/२०७६	२ वर्ष	५६/७७					१०	
६	इयान झापाने खोला पर्वी पुल निर्माण चैक्रनं०	सुखेत	भौतिक पूर्वार तथा शहरी वि.म.	०५/२०/२०७६	४ वर्ष	५६/७७					१५	
७	मगलालाई कमिकिवहर सडक	सुखेत	भौतिक पूर्वार तथा शहरी वि.म.	०८/१४/२०७६	५ वर्ष	५७/७८					२०	
८	कणार्सी राजमार्गको सहकारी चोकबाट ठैरी जाने चाटोको काटकेवा देखि मझाउं चाट ठैरी जाने चाटो स्तरोन्नी	सुखेत	भौतिक पूर्वार तथा शहरी वि.म.	०३/०७/२०७८	सेत सुनिश्चितता	५७/७८					४०	
९	रक्काजमार्ग देखि हारिहिल झम्मा रुद्राव	सुखेत	भौतिक पूर्वार तथा शहरी वि.म.	०६/३०/२०७८	सेत सुनिश्चितता	५७/७८					३०	
१०	भेदबारी औम्पारा खेलनाचैर सडक	सुखेत	भौतिक पूर्वार तथा शहरी वि.म.	२०७७	३ वर्ष	५७/७८						
११	मगलालाई गणेश चौक सडक	सुखेत	भौतिक पूर्वार तथा शहरी वि.म.	०५/१७/२०७८	सेत सुनिश्चितता	५७/७८					५	

क्र. सं.	बहुवर्षीय आयोजनाको नाम	विस्ता	आयोजना सञ्चालन गर्ने विकाय	आयोजना कार्यक्रम	स्वीकृत मिति	आ.व. ०७६/०७७	आ.व. ०७७/०७९	आ.व. ०७९/०८१	आ.व. ०८०/८०३०	आ.व. ०८०/८०५१	आयोजना कार्यक्रम	भौतिक प्रगति	हालको अवस्था	
१२	बहुवर्षीय विद्युतप्रयोग संरचना नियमिता आयोजना	सुखेत	भौतिक प्रयोग प्रयोग शहरी विकास भवनालय सुखेत		२१ करोड २५ ताप्ति	२३ करोड ७१ ताप्ति	४ करोड	०	०	८४ करोड ९६ ताप्ति ८१ दिनार			स्वीकृत भएको	
१३	घाटमार्डी- सान्ता कोटलालय कार्यालय संरचना नियमिता आयोजना	सुखेत	भौतिक प्रयोग प्रयोग शहरी विकास भवनालय सुखेत		२१ करोड २५ ताप्ति	२३ करोड ७१ ताप्ति	४ करोड	०	०	८४ करोड ९६ ताप्ति ८१ दिनार			समाप्त	
१४	देखेख राजपथी गमगाडी सडक	सुखेत	भौतिक प्रयोग प्रयोग शहरी विं. म.	२०७८	३ वर्ष	७८/७९								समाप्त
१५	देखेख राजपथी गमगाडी नावने लाना सडक	मुग्गा	भौतिक प्रयोग प्रयोग शहरी विं. म.	०२/२१७/२०७८	३ वर्ष	७८/७८								समाप्त
१६	देखेख मोटरेक्सल पुल नियमिता आयोजना	मुग्गा	भौतिक प्रयोग प्रयोग शहरी विं. म.	०१/३०/२०७८	४ वर्ष	७८/७८								समाप्त
१७	देखेख सडक खाड्को सञ्चालन वायाले लिम्सा सडक	जागरकोट	भौतिक प्रयोग प्रयोग शहरी विं. म.	०६/१८/२०७८	५ वर्ष	७८/७८								समाप्त
१८	देखेख धारह सनाखेला चाँदे-सुन्ता सडक (सनाखेला चाँदे-सुन्ता सडक खण्डको ३० कि.मि.)	जागरकोट	भौतिक प्रयोग प्रयोग शहरी विं. म.	०१/०५/२०७८	५ वर्ष	७८/७८								समाप्त
१९	सानमा खोला पुल	जागरकोट	भौतिक प्रयोग प्रयोग शहरी विं. म.	०४/२९/२०७८	४ वर्ष	७८/७८								समाप्त
२०	वारेकोट-८ सानाखेला र सडक मोटरेक्सल पुल कैना सौंप्ति जोट्टे योजना नवाहाड न. पा. नि. क्षे.१	जागरकोट	भौतिक प्रयोग प्रयोग शहरी विं. म.	०४/२९/२०७८	४ वर्ष	७८/७८								समाप्त
२१	योजना नवाहाड न. पा.	जागरकोट	भौतिक प्रयोग प्रयोग शहरी विं. म.	२०७८	स्रोत सुनिश्चिता	७८/७८								समाप्त
२२	कत्त्वाण खोला पक्कि पुल योजना	जागरकोट	भौतिक प्रयोग प्रयोग शहरी विं. म.	२०७८	स्रोत सुनिश्चिता	७८/७८								समाप्त
२३	मेसिडी खोला पक्कि पुल	जागरकोट	भौतिक प्रयोग प्रयोग शहरी विं. म.	२०७८	स्रोत सुनिश्चिता	७८/७८								समाप्त
२४	देखेख सदम्पुक्तम देखि हुँदै जुनी जागरकोट जिल्ला जाइन सडक	देखेख	भौतिक प्रयोग प्रयोग शहरी विं. म.	२०७९	५ वर्ष	७८/७८								समाप्त

क्र. सं.	बहुवर्षीय वायोजनाको नाम	विस्ता विवरण	वायोजना स्थान नाम	वायोजना क्षेत्र	वायोजना क्षेत्र विवि	आ.व ०७६/०७७	आ.व ०७७/०७८	आ.व ०७८/०७९	आ.व ०७९/०८०	आ.व ०८०/८१	वायोजना क्षेत्र	भौतिक प्रगति	हालको वायव्य	
४०	कालिकोट सेरी पानवर्डी पदमधार जुला सडक	कालिकोट शहर तथा शहरी वि. म.	कालिकोट	भौतिक पूर्विकर तथा शहरी वि. म.	२०७६	२ वर्ष	७६/७७						निर्माणको प्रदूषमा दख्को, हालै स्पाद थप भएको	
४१	चारात सियाला रेगिल सडक	कालिकोट शहर तथा शहरी वि. म.	कालिकोट	भौतिक पूर्विकर तथा शहरी वि. म.	२०७६	२ वर्ष	७६/७७						निर्माणको प्रदूषमा दख्को	
४२	सेरी पानवर्डी पदमधार सडक	कालिकोट शहर तथा शहरी वि. म.	कालिकोट	भौतिक पूर्विकर तथा शहरी वि. म.	२०७७	४ वर्ष	७७/७८						निर्माणको प्रदूषमा दख्को	
४३	कालिकोट लाली रेगु कोट्चाहा रुपा सडक	कालिकोट शहर तथा शहरी वि. म.	कालिकोट	भौतिक पूर्विकर तथा शहरी वि. म.	२०७७	४ वर्ष	७७/७८						निर्माणको प्रदूषमा दख्को	
४४	सारसीमा सिपखाना सडक	कालिकोट शहर तथा शहरी वि. म.	कालिकोट	भौतिक पूर्विकर तथा शहरी वि. म.	२०७७	४ वर्ष	७७/७८						निर्माणको प्रदूषमा दख्को	
४५	चान्दुला रामहि कुमिङे खलमा सडक	सल्यान धारमर वागाँ साल्यान पला	सल्यान	भौतिक पूर्विकर तथा शहरी वि. म.	२०७६	३ वर्ष	७६/७७						निर्माणको प्रदूषमा दख्को	
४६	धारमर वागाँ सडक सल्यान चोरजहारी सडक	सल्यान	सल्यान	भौतिक पूर्विकर तथा शहरी वि. म.	२०७७	सुनिश्चित	७७/७८						प्रदूषमा दख्को	
४७	चापचौर - पाठीहल्ला जंगलखाला मोटोरवाल पला	सल्यान	सल्यान	भौतिक पूर्विकर तथा शहरी वि. म.	२०७७	३ वर्ष	७७/७८						५. कि.मि. Back Cutting सम्पन्न,	
४८	प्रिम सोलावांग सडक, सल्यान	सल्यान	सल्यान	भौतिक पूर्विकर तथा शहरी वि. म.	२०७७	सुनिश्चित	७७/७८						२. कि.मि. नाला सम्पन्न, २. कि.मि Sub base सम्पन्न र बीची निर्माण कार्य भेदहेत्को	
४९	कालिमा दी रामपुर लुहम सडक, सल्यान	सल्यान	सल्यान	भौतिक पूर्विकर तथा शहरी वि. म.	२०७७	सुनिश्चित	७७/७८						२. कि.मि. Premix सम्पन्न	
५०	कालिमा रामपुर सचिपिल जोड्ने सारा नाडि जोड्ने	सल्यान	सल्यान	भौतिक पूर्विकर तथा शहरी वि. म.	२०७८	सुनिश्चित	७८/७९						३. कि.मि. Base सम्पन्न, १ कि.मि RCC Pavement सम्पन्न र बीची निर्माण सम्पन्न कार्य हुँदै	
														Foundation को Earthwork Excavation कार्य भैरहेको
														२४ कि.मि. Track मा २००

क्र. सं.	बहुवर्षीय वायोजनाको नाम	विस्ता	वायोजना संचालन गर्ने विकास	वायोजनाको स्थानीकृत वित्ति	आवाद ०७६/०७७	आवाद ०७७/०७८	आवाद ०७८/०७९	आवाद ०७९/०८०	आवाद ०८०/०८१	वायोजना कार्यालय	भौतिक प्रगति	हालको अवस्था
	मानवरपाल चाहूने पुल											मिट्टी जोडन वैज्ञानिक र वित्तीय कार्य संचालन हुँदै
५१	विस्तारपूर्ण नदुवा मुख्यकोट सडक	स्कूम-पाइप	विस्तारपूर्ण नदुवा मुख्यकोट सडक	२/३/२०७८	३ वर्ष ५६/७७							निर्माणको प्रकृतमा रेको
५२	कुल्लेटा-नुवाकोट अर्मा पेहि गराइला सञ्चालित घामागार सडक	स्कूम-पाइप	कुल्लेटा-नुवाकोट अर्मा पेहि गराइला सञ्चालित घामागार सडक	०३/०९/२०७८	स्रोत सुनिश्चितता ५७/७८							निर्माणको प्रकृतमा रेको
५३	छेरावाराप एकीपुल निर्माण	स्कूम-पाइप	छेरावाराप एकीपुल निर्माण	०३/२४/२०७८	३ वर्ष ५७/७८							निर्माणको प्रकृतमा रेको
५४	नयापाउ-चैरापाउटीर्दि सडक पुल	स्कूम-पाइप	नयापाउ-चैरापाउटीर्दि सडक पुल	०३/२४/२०७८	स्रोत सुनिश्चितता ५७/७८							निर्माणको प्रकृतमा रेको
५५	देवकथल-कैनडाडा-चौराहारी-डोल्पा सडक	स्कूम-पाइप	देवकथल-कैनडाडा-चौराहारी-डोल्पा सडक	२०७८	३ वर्ष ५८/७९							निर्माणको प्रकृतमा रेको
जल स्रोत तथा उर्जा विकास मन्त्रालय												
५६	शान्तोदैतीडा, गाउँ खानेपानी गोजाना	जागरकोट	खानेपानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय जागरकोट	२०७७/१२/१३	२ वर्ष ६०००	१६९७५				२१७९५	९०	कार्यालय भइरहेको
५७	फुलबारी-मुहान रोकापाउत खा. पा वारेकोट २ र ३	जागरकोट	खानेपानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय जागरकोट	२०७७/१२/१३	३ वर्ष ३५००	१७५००	१०९६		२१८३०		८०	कार्यालय भइरहेको
५८	काफलकोडा-देखि लामाकाठिया बोरिनेता खानेपानी योजना ने.ग.पा.-९	जागरकोट	खानेपानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय जागरकोट	२०७७/१२/१३	३ वर्ष १५००	१५०००	७०५६		२१८५६		८५	कार्यालय भइरहेको
५९	नैनकरीसिचाई योजना	जागरकोट	खानेपानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय जागरकोट	२०७७/१२/१५	४ वर्ष ४५००	२००००	२४४५७	२४४५७	४८८५९		९५	कार्यालय भइरहेको
६०	विषाल देखि खालिङ्ग खानेपानी जुनिचाई-५	जागरकोट	खानेपानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय जागरकोट	२०७७/१२/१५	४ वर्ष ४५००	२००००	२००००	२००००	४८८५९			सम्पत्ति
६१	तुम्च सिचाई सर्काराड दुम्ला	हुल्ला	खानेपानी सिंचाई तथा उर्जा विकास कार्यालय दुम्ला	२/१५/२०७९	३ वर्ष १२५००	१२५००	०	१२५००	४८८५०			

क्र. सं.	बहुवर्षीय आयोजनाको नाम	विस्ता	आयोजना संचालन गर्ने विकाय	आयोजना कारोबारी स्थैतिकता	आयोजनाको अवधि	आ.व. ०७६/०७७	आ.व. ०७७/०७८	आ.व. ०७८/०७९	आ.व. ०७९/०८०	आ.व. ०८०/८१	आयोजना कारुण्य	भौतिक प्रगति	हालको अवस्था
६२	पावटसारेखि तारु सिंचाइ	हुम्ला	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय हुम्ला	२/१५ / २०७७	२ वर्ष	१०००	११६००	०	०	०	२१६००		
६३	कैरिङडफी देखी सिंचाइ थराहुँ ६	दोला	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय हुम्ला	२/१५ / २०७७	२ वर्ष	१०००	२४२९३				३५८५५		
६४	प्रिनार पानी धार देखि स्थालासम्म टट्कचन नियमसुन्दरी २ डोला	दोला	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय हुम्ला	२/१५ / २०७७	२ वर्ष	१०००	११३००			१०३००		कार्कि	
६५	मेरेखोला देखि घेउँखोला सम्म सिंचाइ नरहरिनाथ दाहा १, २, २ ३	कालीकोट	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय कालीकोट	२/१५ / २०७७	२ वर्ष	२५००	२८००	५०००	#VALUE!	२१३००	५०	यस आ.व. मा योजना सम्पन्न हुने	
६६	घोटेनासिंचाइ योजना दाहा १, २, २ ३	कालीकोट	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय कालीकोट	२/१५ / २०७७	२ वर्ष	८४६	८००	५०००		२१२५१	८०	यस आ.व. मा योजना सम्पन्न हुने	
६७	खार्टुटटकचन पञ्चालखरना	सल्यान	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय कालीकोट	२/१५ / २०७७	२ वर्ष	३०००	५२५८८			५५५८		लहुवर्सिय ल्लिक्कित यस्ता पनि सोहिं अनुसार हाल सम्म लाई सम्पन्न तथापको	
६८	माजाउ जिल्ला निवेशी ६ खानेपानी आयोजना	सल्यान	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय सल्यान	१२/२५ / २०७६	२ वर्ष	२०००	७५००			९५००	१००	कार्यालयन भैरहको	
६९	बासाचैर खानेपानी आयोजना	सल्यान	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय सल्यान	१२/२५ / २०७६	३ वर्ष	४०००	१७०००	१००००	०	३०८४३	३०	कार्यालयन भैरहको	
७०	हारेमाझ सिंचाइ कुलो निर्माण	सल्यान	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय सल्यान	१२/२५ / २०७६	३ वर्ष	४०००	१५५००	१००००	०	४१०४०	८५	कार्यालयन भैरहको	
७१	लेख पोखरा कुलो छुरेश्वरी खानेपानी आयोजना	सल्यान	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय सल्यान	१२/२५ / २०७६	३ वर्ष	४०००	१६६००	८८१६	०	३६८३४	८०	कार्यालयन भैरहको	
७२	देउतोखोला नारायणला जलावा वेलाटाकुरे सिंचाइ योजना	स्क्रम-पञ्चम	खाने पानी सिंचाइ तथा उर्जा विकास कार्यालय रक्म-पञ्चम	२/१५ / २०७७	२ वर्ष	३०००	३११५०	०	०	३४९५०			
७३	निजाराचैर सिंचाइ	स्क्रम-	खाने पानी सिंचाइ २/१५ / २०७६	२ वर्ष	२५००	७५५४	०	०	०	१०२९४			

क्र. सं.	बहुविषय वायोजनाको नाम	विस्ता	वायोजना सञ्चालन गर्ने निकाय	वायोजना सञ्चालन कार्य विधि	वायोजना सञ्चालन मिति	आवाद 0७७६/०७७७	आवाद 0७७६/०७८८	आवाद 0७७६/०७९९	आवाद 0७७६/०८००	आवाद 0८००/८१	आवाद कानूनात	भौतिक प्रगति	हालको वारस्था
४५	गोचरा आटविकाट	परिवाम	तथा उर्जा विकास	कार्यालय रकम- परिवाम									
४६	रकम-परिवाम												
४७	द्वारकु डायग्निकार्ड हारिजितउत्ता सिंचाई गोचरा तातोपासी	जम्ता	खाने पर्नी सिंचाई तथा उर्जा विकास	११ / १६ / २०७७	३ वर्ष	०	१०५००	१५५००	३५५००			२०	
४८	२ जुलाई		कार्यालय जम्ता										
४९	दानसार्गु माइ सिंचाई	जम्ता	खाने पर्नी सिंचाई तथा उर्जा विकास	११ / १६ / २०७७	३ वर्ष	०	५०००	१००००	१५००		२०८०५		२०
५०	योगेन्द्र चाहेनाथ न.पा. जम्ता		कार्यालय जम्ता										
५१	दुलोखोला गोपालार्जु सिंचाई महालु १ देशेख	देशेख	खाने पर्नी सिंचाई कार्यालय देशेख	११ / १७ / २०७७	३ वर्ष	२०००	११३००	१२९६८	०		२५६६८		२०
५२	भ्रात चारिनारा दवडा सिंचाई महालु १ देशेख	देशेख	खाने पर्नी सिंचाई कार्यालय देशेख	११ / १५ / २०७७	३ वर्ष	१०००	१३४५०	१३४५०	०		२५१००		२०
५३	चाम्प-विक्रमसीनी आठविस थाटिकाधा ग्रामिया विकुलिकरण	देशेख	खाने पर्नी सिंचाई कार्यालय देशेख	११ / १५ / २०७७	३ वर्ष	१०००००	१०००००	१०००००			२५००००		२०
५४	शानेन्दारा गाउँ खानेपासी योगेन्द्र नाथ चैडानाथ न.पा.	जारकोट	खाने पर्नी सिंचाई कार्यालय जारकोट	१२ / २५ / २०७६	२ वर्ष	६००	१६१७				२२७७५		१०
५५	विकास खाला नियन्त्रण वि. न. पा. २ र १९		खाने पर्नी सिंचाई तथा उर्जा विकास	०७६८/७७	२ वर्ष	१०००	२९९५७				३१९०५१		१०
५६	भेरी नदि देखि सेगारी विट सिंचाई प्रमुकोट न.पा. १३	सुखेत	सुखेत										
५७	गोछे खोला सिंचाई लिपट	सुखेत	खाने पर्नी सिंचाई तथा उर्जा विकास	०७६८/७७	२ वर्ष	४०००	११३३०				१५३३०		८०
५८	सिंचाई प्रमुकोट न.पा.- ०६		सुखेत	खाने पर्नी सिंचाई कार्यालय सुखेत	०७६८/७७	२ वर्ष	४०००	१२११६	०	०	१५६०		१०

कार्यालयन
भैरहेको

क्र. सं.	बहुवर्षीय वायोजनाको नम	विस्ता	वायोजना सञ्चालन गर्ने विकास	वायोजनाको स्थीरता वित्ति	आ.व ०७६/०७७	आ.व ०७७/०७८	आ.व ०७८/०७९	आ.व ०७९/०८०	आ.व ०८०/८१	सालात कानून	भौतिक प्रगति	हालको अवस्था
८३	तराण टहुन खानेपानी योगाना	सुर्खेत	सरोने पानी सिचार्द तथा उर्जा विकास कार्यालय सुर्खेत	०७६/७६/७७	२ वर्ष	३५०००	३५०००	१२५२५२५	६०	आगामी आ.व. मा सम्पन्न हुने रहेको	भए पर्ने चालु आ.व. मासमध्यम हुने अवस्थामा रहेको	
सामाजिक विकास मन्त्रालय												
८४	विरन्दनागार सुर्खेत प्रदेश राजसाला निर्माण	सुर्खेत	सामाजिक विकास मं	०३/२८/२०७८	३ वर्ष	४०००००	४०००००	४०००००	७०००००	७ प्रतिशत	काम भएहेको	
८५	शहिद नेपाललाई कानी प्राकृतिक शिकालय सञ्चालन	सञ्चालन	सामाजिक विकास मं		३ वर्ष	१००००				१० प्रतिशत	काम भएहेको	
८६	दैतोखोट, अस्तपाल भवन निर्माण	दैतोखोट	सामाजिक विकास मं	०५/१५/२०७७	३ वर्ष	३००००				१० प्रतिशत	काम भएहेको	
८७	हुस्ता, अस्तपाल भवन निर्माण	हुस्ता	सामाजिक विकास मं	०५/१५/२०७७	३ वर्ष	३००००				१० प्रतिशत	काम भएहेको	
८८	होल्या, अस्तपाल भवन निर्माण	होल्या	सामाजिक विकास मं	०५/१५/२०७७	३ वर्ष	३००००	१०००००	११११९५.३६	०	० प्रतिशत	काम भएहेको	
८९	स्वास्थ्य सेवा सञ्चालनको विस्तार खानेपानी, अस्तपाल भवन निर्माण	सञ्चालन	सामाजिक विकास मं	०५/१५/२०७७	३ वर्ष	३००००	१३००००	१२००००.	०	१२ प्रतिशत	काम भएहेको	
९०	स्वास्थ्य सेवा सञ्चालनको विस्तार खानेपानी, अस्तपाल भवन निर्माण	सञ्चालन	सामाजिक विकास मं	०५/१५/२०७७	३ वर्ष	३००००	१३००००	१२११५५.५	०		सुचना प्रकाशन भएको	
उच्चा पर्यटन बन तथा वातावरण मन्त्रालय												
९१	काँडेविहार विपरि कम्पाउन्ड वाल निर्माण	सुर्खेत	हि.व.का.सुर्खेत		४ वर्ष					११५५४२.५५५७। -	उच्च अदानालाको स्टे अड्डेरो आप्ने रोकिएको	
९२	राराताला विहार साइक्लर परिय	मुगु	हि.व.का.मुगु		४ वर्ष					४६४४१२.०००	टोका आहान भई प्राविधिक प्रस्ताव मल्याङ्गन भइरहेको	

क्र. सं.	बहुचिक्षण वायोजनाको नाम	विला	वायोजना संरक्षण गर्ने निकाय	वायोजना स्वीकृत मिति	वायोजनाको अयोजनाको अवधि	आ.व. ०७६/०७७	आ.व. ०७७/०७८	आ.व. ०७८/०७९	आ.व. ०७९/०८०	आ.व. ०८०/८१	लाता अनुमति	शास्त्रीक प्रगति	हालसम्म काम
९३	दुर्भेदी टापु पर्टटन	डोल्पा	हिं.व.का.डोल्पा	५ वर्ष							४११५०० ००	चुरु नमएको	हालसम्म काम
९४	पूर्वाधार निर्माण			हिं.व.का.सुर्खेत सुर्खेत	३ वर्ष				१ करोड	५ लाख	३६७४४६	२४,९४	टेका आहान
९५	कार्यालय भवन निर्माण			हिं.व.का.भेरी	३ वर्ष	१ करोड			१ करोड	५ लाख	३६७४४६	२४,९५	टेका आहान
९६	कार्यालय भवन निर्माण			सुर्खेत	३ वर्ष	१ करोड			१ करोड	५ लाख	३६७४४६	२४,९६	टेका आहान
९७	कार्यालय भवन निर्माण			प्रेष्यवान निर्देशनालय	३ वर्ष	१ करोड			१ करोड	५ लाख	३६७४४६	२४,९७	टेका आहान
९८	एक जिल्ला एक प्रदूषण उभय (धारा ५३ व्युद्ध संयोगालय)			वान अमुन्धान तथा प्रियक्षा केन्द्र	३ वर्ष	१ करोड			१ करोड	५ लाख	२६९६, ८०००	२६९६, ८०००	टेका आहान
९९	एक जिल्ला एक प्रदूषण उभय (धारा ५३ व्युद्ध संयोगालय)			उद्योगपटन वन तथा वातावरण मानवालय सुर्खेत	५	३० करोड	५ करोड	४ करोड	४ करोड	५ करोड	१९ करोड ९७ लाख २६ हजार ७ सप्तमा	१९ करोड ९७ लाख २६ हजार ७ सप्तमा	संघर्षीय प्रभावको
१००	प्रचलिक वर्ष ग्रन योन्हेन निर्माण तथा कार्यालयन			उद्योगपटन वन तथा वातावरण मानवालय सुर्खेत	३	२० करोड	२ करोड ७० लाख	२ करोड ३६ लाख	२ करोड	५ लाख	६७ करोड १८ लाख ८ हजार	६७ करोड १८ लाख ८ हजार	
१०१	प्रचलिक वर्ष ग्रन योन्हेन निर्माण तथा कार्यालयन			उद्योगपटन वन तथा वातावरण मानवालय सुर्खेत	५	२० करोड	२० करोड ८० लाख	२ करोड ४५ लाख	२ करोड	१९ करोड ५८ लाख ५७ हजार अन्तर्वास प्रेसा	१९ करोड ५८ लाख ५७ हजार अन्तर्वास प्रेसा		
१०२	खपुन्डाथ त्रुवर्षोला टापुसुक सहक	हुम्ला		भौतिक पूर्वाधार तथा भवरी विकास मानवालय सुर्खेत	५	८ करोड	२० करोड ३ लाख	१ करोड ५२ लाख	२ करोड	१६ लाख	१० करोड ८८ लाख ३३ हजार ८ सप्तमा अदेतर प्रेसा	१० करोड ८८ लाख ३३ हजार ८ सप्तमा अदेतर प्रेसा	
१०३	निर्विकेरी भैदुपोखरी संरचनावाचार सहक			भौतिक पूर्वाधार तथा भवरी विकास मानवालय सुर्खेत	५	८ करोड	८ करोड ३ लाख	८ करोड ५३ लाख	८ करोड	१६ लाख	५१ करोड ८८ लाख ११ हजार	५१ करोड ८८ लाख ११ हजार	
१०४	उत्तर जग्ता गणित-ज्युला सुगु खुलायांद त्रुवर्षोला			भौतिक पूर्वाधार तथा भवरी विकास मानवालय सुर्खेत	५	५ करोड	८ करोड	५ करोड	५ करोड	१६ लाख ३५ हजार	६३ करोड ९१ लाख ७३ हजार	६३ करोड ९१ लाख ७३ हजार	
१०५	भेदभी पहाडी माटेवाल पुल संरक्षक संस्थापनापाइ उच्चाधारि			भौतिक पूर्वाधार तथा भवरी विकास मानवालय सुर्खेत	५	८ करोड	८ करोड ५० लाख	८ करोड ५१ लाख	८ करोड	१६ लाख ३५ हजार	३१ करोड ९१ लाख ७३ हजार	३१ करोड ९१ लाख ७३ हजार	

कर्णाली प्रदेश सरकार
आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय
वीरन्द्रनगर, सुखेत
२०७८, फाल्गुन
www.moeap.karnali.gov.np